

TIVISTELMÄ

Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
School of Business and Management
Laskentatoimi

Juuso Kylliäinen

Ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevan sääntelyn vaikutus yritysvastuuraportoinnin käytäntöihin Suomessa

Pro gradu -tutkielma
87 sivua, 7 taulukkoa ja 1 liite
Tarkastajat: Dosentti Helena Sjögren
Professori Jaana Sandström

Hakusanat: yritysvastuu, ei-taloudelliset tiedot, yritysvastuuraportointi, direktiivi
2014/95/EU

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia, miten ei-taloudellisten tietojen raportointia koskeva sääntely on vaikuttanut yritysvastuuraportoinnin käytäntöihin Suomessa. Ei-taloudellisten tietojen julkaisua koskevat vaatimukset tulivat Suomessa voimaan kirjanpitolainsäädännön muutoksen kautta. Vaatimukset koskivat ensimmäisen kerran tilikausia, jotka päättyivät vuoden 2017 lopussa.

Tutkimus suoritetaan laadullisena tutkimuksena, jossa menetelmänä käytetään sisällönanalyysiä. Tutkimuksen kohteena on kahdeksan suomalaista pörssilistattua yritystä. Tutkimuksessa tutkitaan ei-taloudellisten tietojen osalta niitä asioita, joista uusi kirjanpitolainsäädäntö on velvoittanut yrityksiä raportoimaan. Tutkimusaineistona ovat yritysten julkaisemat toimintakertomukset ja yritysvastuuraportit vuosilta 2014, 2016 ja 2017.

Tutkimustulosten perusteella sääntely kasvatti raportoinnin määrää. Raportoinnin määrä kasvoi selkeimmin toimintakertomuksissa. Yritysvastuuraporteissa ei havaittu samanlaista muutosta. Tulokset osoittavat myös sen, että yritykset raportoivat lainsäädännössä mainituista asioista hyvin jo ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa. Puutteita oli kuitenkin riskeihin ja liiketoimintamallin kuvaukseen liittyvän raportoinnin osalta. Uuden lainsäädännön voimaantulon jälkeen yritykset täydensivät raportointiaan näillä osa-alueilla. Toisaalta sääntelyllä oli myös negatiivisia vaikutuksia, sillä se lisäsi päällekkäistä raportointia eri paikoissa.

ABSTRACT

Lappeenranta-Lahti University of Technology LUT
School of Business and Management
Degree Programme in Accounting

Juuso Kylliäinen

The Impact of Non-Financial Reporting Regulation on Corporate Social Responsibility Reporting Practices in Finland

Master's Thesis

87 pages, 7 tables ja 1 appendix

Examiners: Associate Professor Helena Sjögren

Professor Jaana Sandström

Keywords: corporate social responsibility, CSR, non-financial information, CSR reporting, directive 2014/95/EU

The purpose of this study is to examine how the regulation on non-financial reporting has affected the CSR reporting practices in Finland. In Finland, disclosure requirements for the non-financial information came into force through a change in Accounting Act. The requirements were first time applied to the financial year that ended at the end of 2017.

The study is conducted as a qualitative study using content analysis as a research method. The study focuses on eight listed companies in Finland. The study examines the non-financial information that the companies have been required to report under the new Accounting Act. Research material includes management reports and the CSR reports regarding the years 2014, 2016 and 2017.

The results of the study indicate that the regulation increased the level of reporting. The level of the reporting increased especially in the management reports. No similar effect was observed in the CSR reports. The results also indicate that the level of reporting was at the good level before the new legislation came into effect. However, there were shortcomings in the reporting related to risks and business model descriptions. The companies increased the level of reporting related to those issues under the new legislation. As a negative effect, the regulation also increased the quantity of overlapping information in the different reports.

ALKUSANAT

Vähän turhan pitkälle tämä gradun tekeminen venähti, mutta parempi kai myöhään kuin ei milloinkaan. Kiitokset gradun ohjaajille osuvista kommenteista työhön liittyen, erityisesti Helena Sjögrenille nopeista vastauksista tämän viimeisen kevään aikana.

Kiitokset myös kaikille, jotka ovat olleet matkassa mukana opintojen aikana. Paljon tarttui kaikenlaista uutta mukaan ja eteenpäin on menty.

Espoossa 1.4.2020

Juuso Kylliäinen

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.1 TAUSTAA	1
1.2 AIEMPAA TUTKIMUSTA EI-TALOUDELLISTEN TIETOJEN RAPORTOINTIA OHJAAVAN DIREKTIIVIN 2014/95/EU VAIKUTUKSISTA	2
1.3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	3
1.4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO.....	5
1.5 TUTKIMUKSEN RAJAUKSET.....	5
1.6 TUTKIMUKSEN RAKENNE.....	6
2 YRITYSVASTUURAPORTOINTI	8
2.1 YRITYSVASTUUN MÄÄRITELMÄ JA VIITEKEHYKSET	8
2.1.1 <i>Ei-taloudelliset tiedot, yritysvastuu ja yritysvastuuraportointi</i>	8
2.1.2 <i>Sidosryhmät, institutionaaliset tekijät ja legitimeettiteoria</i>	11
2.2 YRITYSVASTUURAPORTOINNIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	15
2.2.1 <i>Direktiivi 2014/95/EU ja sen implementointi Suomessa</i>	16
2.2.2 <i>Yritysvastuuraportoinnin sääntely ja sen tutkittuja vaikutuksia</i>	18
2.2.3 <i>Kansainväliset raportointistandardit ja – viitekehykset</i>	23
2.3 YRITYSVASTUURAPORTOINTI KÄYTÄNNÖSSÄ	26
2.3.1 <i>Yritysvastuuraportoinnin laatu</i>	27
2.3.2 <i>Yritysvastuuraporttien sisältöön vaikuttavia tekijöitä</i>	31
3 YRITYSVASTUURAPORTOINNIN TILA SUOMALAISSA PÖRSSIYRITYKSISSÄ	36
3.1 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	36
3.2 TUTKIMUSAINESTON ESITTELY	37
3.3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	40
3.4 AINEISTON ANALYYSI.....	41
3.4.1 <i>Ei-taloudelliset tiedot toimintakertomuksissa vuosina 2014 ja 2016</i>	41
3.4.2 <i>Ei-taloudelliset tiedot toimintakertomuksissa vuonna 2017</i>	45
3.4.3 <i>Ei-taloudelliset tiedot yritysvastuuraporteissa vuosina 2014 ja 2016</i>	51
3.4.4 <i>Ei-taloudelliset tiedot yritysvastuuraporteissa vuonna 2017</i>	57
3.5 TULOSTEN KOKOAMINEN	61
3.6 TULOSTEN POHDINTAA JA VERTAILUA AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN.	62
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	67
4.1 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO	67
4.2 TUTKIMUSKYSYMYKSIIN VASTAAMINEN JA JOHTOPÄÄTÖKSET	67
4.3 TUTKIMUKSEN RAJOITUKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	70

LÄHDELUETTELO.....	72
LIITTEET	81

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Yritysvastuuseen liittyvät kysymykset ovat nousseet viimeisten vuosikymmenien aikana yhä merkittävämpään rooliin yritysten jokapäiväisessä toiminnassa. Vastuullinen toiminta ja siihen liittyvät teemat koskettavat erilaisia yrityksiä toimialasta riippumatta. Vastuullisuus on muutakin kuin puheita paperilla, ja vastuullisella toiminnalla on nyky maailmassa yhteyksiä muun muassa yritysten maineeseen ja tätä kautta myös taloudellisiin toimintaedellytyksiin. Esimerkiksi Attig, El Ghoul ja Guedhami (2013) havaitsivat, että vastuullisuuteen panostaminen voi pienentää yrityksen rahoituksesta maksamia kustannuksia. Vastuullisuuteen liittyy läheisesti yritysten toimintatapojen läpinäkyvyys, minkä vuoksi on luonnollista jatkumoa, että yritysten vastuullisuusraportoinnin käytäntöihin on alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota.

Yritysvastuuraportointi on ollut historian valossa yrityksille pääosin vapaaehtoista toimintaa. Habekin ja Wolniakin (2015) tutkimuksen perusteella yritysvastuukysymyksiin perehtyneet asiantuntijat ovat sitä mieltä, että juuri vastuullisuusraportoinnin vapaaehtoinen luonne on ollut yksi suurimmista esteistä sille, miksi yritysvastuuraportoinnin käytännöt eivät ole vielä täysin kehittyneet. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2016 vp) todetaan, että Suomessa muita kuin taloudellisia tietoja koskeva raportointi on ollut aiemmin vapaaehtoista lukuun ottamatta tiettyjä kirjanpitolaissa esiintyneitä vaatimuksia ympäristö- ja henkilöstöasioiden raportoinnista.

Viime vuosina raportointia kohtaan on kuitenkin kohdistettu myös velvoittavaa sääntelyä. Euroopan unionin (EU) alueella tuorein osoitus sääntelyn lisääntymisestä on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, joka velvoittaa suurimpia yrityksiä raportoimaan muista kuin taloudellisista tiedoistaan (2014/95/EU). Suomessa kyseinen direktiivi saatettiin voimaan kirjanpitolainsäädännön muutoksen kautta. Kirjanpitolain (KPL, 29.12.2016/1376) mukaan muutos koskee ensimmäisen kerran tilikausia, jotka päättyvät 31.12.2017. Muita kuin taloudellisia tietoja koskeva

raportointivelvollisuus käsittää yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt, joiden työntekijämäärä ylittää tilikauden aikana keskimäärin 500 henkilöä. Tämän ohella yhteisön liikevaihdon tulee olla yli 40 miljoonaa tai taseen loppusumman yli 20 miljoonaa. (2014/95/EU) KPL (30.12.2015/1620) 1 luvun 9 §:n määrittelemät yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt ovat Suomessa listayhtiöt, vakuutusyhtiöt ja luottolaitokset. Kirjanpitolainsäädännön muutos koskee Suomessa arviolta noin sataa eri yhteisöä (HE 208/2016 vp).

Muiden kuin taloudellisten tietojen raportoinnin osalta on yrityksestä itsestään kiinnise, minkä tavan se päättää lopulta valita raportoinnilleen ja millaiset kustannukset sille tätä kautta syntyvät (HE 208/2016 vp.). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yritys voi itse päättää sen, että raportoiko se laissa määritellyistä tiedoista osana hallituksen toimintakertomusta vai laatiiko se kokonaan erillisen raportin. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten lainsäädännön asettamat vaatimukset, jotka käydään läpi seuraavissa luvuissa, ovat käytännössä vaikuttaneet yritysten vastuullisuusraportointikäytäntöihin.

1.2 Aiempaa tutkimusta ei-taloudellisten tietojen raportointia ohjaavan direktiivin 2014/95/EU vaikutuksista

Direktiivin 2014/95/EU vaikutuksia yritysten yhteiskuntavastuuraportointiin on ehditty hieman jo tutkia. Matuszak ja Rozanska (2017) tutkivat vapaaehtoisen yritysvastuuraportoinnin tilaa puolalaisissa listayhtiöissä vuotta ennen direktiivin implementointia kansalliseen lainsäädäntöön. Tulosten perusteella pakottava lainsäädäntö kasvattaa ei-taloudellisia tietoja koskevaa raportointia listatuissa puolalaisissa yhtiöissä ja parantaa osaltaan raportoinnin laatua. Tulokset osoittavat, että ihmisoikeuksiin ja korruption vastaiseen toimintaan liittyvä raportointi vaatii jatkossa lisää huomiota yrityksiltä, kun taas ympäristöön sekä työntekijöihin ja yhteisöön liittyvää raportointia yrityksiltä löytyi jo jonkin verran. Venturellin, Caputon, Cosman, Leopizzin ja Pizzin (2017) tutkimuksessa puolestaan selvitettiin samaisen direktiivin mahdollisia vaikutuksia Italiassa. Vaikka yleinen käsitys oli, että suuret yritykset ovat jo muutoinkin herkkiä raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan,

kertoivat tulokset silti, että lainsäädännöllä on parantavaa vaikutusta ei-taloudellisia tietoja koskevan raportoinnin laatuun.

Carini, Rocca, Veneziani ja Teodori (2018) puolestaan tutkivat sitä, millainen on yritysten vastuullisuusraportoinnin tila ennen direktiivin voimaantuloa, ja mihin asioihin yritysten tulisi vastuullisuusraportoinnissa kiinnittää huomiota, jotta direktiivin asettamat vaatimukset täyttyisivät. Tutkimusaineistona käytettiin öljy- ja kaasusektorin yhtiöitä, sillä näiden nähtiin olevan kehittyneimpiä yhtiöitä vastuullisuusraportoinnissa. Jos direktiivi vaikuttaa tämän sektorin yritysten raportointiin, on sillä todennäköisesti myös vaikutuksia muihinkin yrityksiin. Tutkimustulokset osoittavat, että vastuullisuusraportointi on hyvällä tasolla, mutta siitäkin huolimatta on olemassa alueita, joiden osalta yritysten pitää täydentää raportointia, jotta direktiivin vaatimukset tulevat täytetyiksi. Tutkimuksessa havaittiin myös, että tietojen raportointi on osittain päällekkäistä – toisin sanoen samoja tietoja esitettiin niin tilinpäätösten yhteydessä kuin yritysraporteissa.

Matuszak ja Rozanska (2017), Venturelli et al. (2017) ja Carini et al. (2018) tutkimukset osoittavat siis jokainen osaltaan, että yritysten on tietyiltä osin parannettava tai täydennettävä raportointiaan, jotta direktiivin 2014/95/EU asettamat vaatimukset ei-taloudellisten tietojen raportoinnista täytyvät. Mainitut tutkimukset antavat hyvän suuntaviivan sille, minkälaisia vaikutuksia direktiivin voimaantulolla on EU-maissa. Tutkimusten osalta on kuitenkin huomioitava, että ne ovat toteutettu ex-ante, eli ennen kuin yritykset ovat raportoineet uuden lainsäädännön puitteissa. Tämän tutkimuksen pääpaino on lainsäädännön ex-post vaikutuksissa, toisin sanoen siinä, miten lainsäädäntö on käytännössä vaikuttanut yritysten yritysraportointiin.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Direktiivin 2014/95/EU säätämisen taustalla on vaikuttanut se, että yritykset eivät ole pystyneet vastaamaan sidosryhmien kasvaviin vaatimuksiin muiden kuin taloudellisten tietojen raportoinnin avoimuuden osalta. Puutteita on ollut sekä raportoinnin määrässä että laadussa. Määrällisesti vain pieni osa suurimmista EU-alueen suurista yrityksistä raportoi säännöllisesti ei-taloudellisista tiedoistaan, ja laadun osalta puutteita on

näkynyt muun muassa julkaistavien tietojen epäolennaisuudessa. Puutteita on ollut esimerkiksi toimintalinjoja ja riskienhallintaa koskevien tietojen julkaisussa samoin kuin tietyillä aihealueilla, kuten ihmisoikeudet ja korruptio. Tämä ongelma on johtunut markkinapohjaisten kannustimien riittämättömyydestä ja sääntelyssä havaituista puutteista. Direktiivin tavoitteena onkin kasvattaa raportoitavien yritysten määrää sekä parantaa julkaistavien tietojen laatua. (Euroopan komissio 2013) Tässä tutkimuksen pääpaino on raportoinnin sisällössä eli raportoinnin laadussa.

Päätutkimuskysymys:

- Miten ei-taloudellisten tietojen raportointia koskeva sääntely on vaikuttanut suurimpien listayritysten yritysvastuuraportointiin Suomessa?

Vuoden 2017 lopussa päättynyt tilikausi on ensimmäinen tilikausi, jolta suurimmat suomalaiset yritykset ovat joutuneet raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan. Moni yritys on raportoanut näistä asioista jo aiemmin, mutta edellä mainitusta tilikaudesta alkaen kaikki kriteerit täyttävät yritykset ovat olleet velvoitettuja raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan. Päätutkimuskysymyksen kautta tavoitteena onkin selvittää, miten tällainen sääntely on vaikuttanut yritysvastuuraportoinnin käytäntöihin Suomessa.

Alatutkimuskysymykset:

- Miten ei-taloudellisista tiedoista on raportoitu aiemmin?
- Miten ei-taloudellisista tiedoista on raportoitu muutoksen jälkeen?

Alatutkimuskysymysten kautta on tavoitteena saada selville raportoinnin tila ennen ja jälkeen uuden lainsäädännön voimaantulon, jotta voidaan saada selville, miten sääntely on vaikuttanut yritysten raportointiin. Tämän vuoksi tutkimuksessa käydään läpi yritysten julkaisemaa yritysvastuulinformaatiota vuosilta 2014 ja 2016, jolloin uusi lainsäädäntö ei vielä ollut voimassa, sekä vuodelta 2017, jolloin lainsäädäntö oli jo

voimassa. Alatutkimuskysymysten avulla pyritään samaan vastaus tutkimuksen päätutkimuskysymykseen.

Yritysten yhteiskuntavastuuta ja vastuullisuusraportointia on tutkittu vuosien saatossa monista eri näkökulmista. Tässä tutkimuksessa on tavoitteena selvittää, miten raportoinnin tarkempi sääntely lainsäädännössä on käytännössä vaikuttanut yritysten vastuullisuusraportointiin Suomessa. Tavoitteena on myös osaltaan tutkia sitä, että vastaako suomalaisten yritysten raportointi niihin tarpeisiin ja haasteisiin, mitä vastuullisuusraportointia käsittelevässä tutkimuksessa on vuosien saatossa nostettu esille.

1.4 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa menetelmänä käytetään valmiin aineiston sisällönanalyysia. Yritysvastuuraportointia käsittelevässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on ollut monessa tutkimuksessa käytetty menetelmä (mm. Perrini 2006; Michelin, Pilonato & Ricceri 2015; Lock & Seele 2016).

Tutkimuksen kohteena on suuret suomalaiset pörssiyritykset, jotka ovat kokonsa puolesta velvoitettuja raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan. Tutkimuksen kohteeksi on rajattu kahdeksan tällaista yritystä ja nämä yritykset on valittu OMXH25-indeksiin kuuluvien yritysten joukosta. Tutkimusaineistona käytetään näiden yritysten julkaisemia tietoja. Tiedot käsittelevät tilikausia 2014, 2016 ja 2017 ja ne on kerätty yritysten julkaisemista erillisistä yritysraporteista, vuosikertomuksista ja toimintakertomuksista.

1.5 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksen viitekehys rakentuu yritysraportoinnin ja ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevan sääntelyn ympärille. Tutkimus rajataan vastuullisuuden osalta koskemaan vain yritysraportointia ja raportoinnin sääntelyä. Tutkimuksessa keskitytään siis siihen, minkälaisia vaikutuksia sääntelyllä on ollut yritysten raportointikäyttäytymiseen. Tutkimuksen pääpaino on raportoinnin sisällön

tutkimisessa ja sen analysoimisessa. Tutkimuksessa käydään myös lyhyesti läpi syitä sille, miksi yritykset ylipäätään raportoivat ja mitä ne raportoinnilla mahdollisesti tavoittelevat. Näitä asioita nostetaan esiin kuitenkin vain siinä määrin, että yritys vastuun konsepti ja yritys vastuuraportointiin vaikuttavat tekijät ovat paremmin hahmotettavissa. Muiden yritys vastuun konseptiin liittyvien tekijöiden selvittäminen rajataan tutkimuksen ulkopuolelle.

Yritys vastuuraportoinnin on perinteisesti nähty sisältävän taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden, ja usean yrityksen vastuullisuusraportointi noudattaakin tätä kolmen P:n (people, planet, profit) konseptia. Vaikka kaikki ulottuvuudet ovat osaltaan yhtä tärkeitä, on tässä tutkimuksessa päähuomio nimenomaan ei-taloudellisia tietoja koskevassa raportoinnissa, joten taloudellisen ulottuvuuden tarkempi tutkiminen jää tutkimuksen ulkopuolelle. Siihen kiinnitetään huomiota vain siinä määrin, mikä on yritys vastuuraportoinnin kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta tarpeellista, mutta esimerkiksi tilinpäätösten analysointi taloudellisen vastuun näkökulmasta ei kuulu tämän tutkimuksen piiriin. Rajauksen taustalla vaikuttaa direktiivi 2014/95/EU, joka yritys vastuuraportoinnin osalta lisää pakottavaa sääntelyä nimenomaan ei-taloudellisten tietojen raportoinnissa. Direktiivin toinen pääteema, joka koskee yritysten hallinnon monimuotoisuutta, jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

1.6 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu johdannon lisäksi kolmesta pääluvusta. Seuraavassa pääluvussa käydään tarkemmin läpi yritys vastuuraportoinnin kenttää. Luku sisältää keskeisten käsitteiden määrittämisen ja yritys vastuuraportointia selittävien keskeisten teorioiden esittelyä. Luvussa käydään läpi myös sitä, miten ei-taloudellisten tietojen raportointia säännellään Suomen lainsäädännössä. Lisäksi luvussa tutustutaan siihen, miten erilaiset lainsäädännölliset toimet ovat aiemman tutkimuksen perusteella vaikuttaneet yritys vastuuraportointiin. Näiden ohella luvussa käydään lyhyesti läpi yritys vastuuraportointia ohjaavia kansainvälisiä standardeja ja viitekehyksiä. Luvun lopussa tutustutaan vielä yritys vastuuraporttien laatuun ja sisältöön vaikuttaviin tekijöihin.

Kolmannessa pääluvussa käydään läpi yritysvastuuraportoinnin tilaa suomalaisissa pörssiyrityksissä. Luvussa käydään tarkemmin läpi tutkimusmenetelmään ja tutkimuksen toteutukseen liittyviä tekijöitä sekä esitellään tutkimusaineisto. Tämän jälkeen luvussa analysoidaan tutkimusaineisto ja esitetään tulokset koottuna. Tulosten pohdinta ja linkittäminen aiempiin tutkimuksiin tapahtuu myös tässä luvussa. Neljäs pääluku sisältää yhteenvedon ja johtopäätökset.

2 YRITYSVASTUURAPORTOINTI

2.1 Yritysvastuun määritelmä ja viitekehykset

Seuraavassa alaluvussa käydään tarkemmin läpi yritysvastuun määritelmää. Vaikka yritysvastuulle ei välttämättä ole olemassa yhtä selkeää universaalisti hyväksyttyä määritelmää, on ensimmäisen alaluvun tavoitteena avata yritysvastuutermin sisältöä sekä selventää sitä, miten tämä nivoutuu tämän tutkimuksen osalta yhteen ei-taloudellisten tietojen ja yritysvastuuraportoinnin kanssa.

Toisessa alaluvussa käydään lisäksi tarkemmin läpi yritysvastuukonseptiin liittyviä viitekehyksiä ja tämän tutkimuksen kannalta olennaisia teorioita. Nämä liittyvät sidosryhmiin, institutionaalisiin tekijöihin sekä legitimizeettiin.

2.1.1 Ei-taloudelliset tiedot, yritysvastuu ja yritysvastuuraportointi

Ei-taloudelliset tiedot on terminä kattava, eikä sen yksiselitteisestä sisällöstä ole kirjallisuudessa esitetty selkeää kuvausta. Esimerkiksi Haller, Link ja Grob (2017) tutkivat direktiivin 2014/95/EU innoittamana sitä, mitä ei-taloudellisilla tiedoilla todellisuudessa tarkoitetaan. Heidän mukaansa termille ei ole olemassa selkeää yleistä merkitystä, eikä myöskään yhtä yleisesti hyväksyttyä yhteistä määritelmää. Tämä asettaa tutkijoiden mukaan kysymysmerkkejä sen ylle, että oliko ei-taloudellisia tietoja koskevat raportointivaatimukset oikea säätelevä askel EU:lta. Termiin liittyvä epämääräisyys voi aiheuttaa aukon informatiivisiin odotuksiin toisaalta yritysjohton ja lainsäätäjien, ja toisaalta yritysjohton ja muiden sidosryhmien välille. Sridhar (2012) puolestaan nostaa esiin sen, että käsitykset, joita yritys liittyy ei-taloudelliseen raportointiin, vaikuttavat siihen, millä tavoin yritys lopulta raportoi ei-taloudellisista asioistaan.

Euroopan komission (2013) mukaan yleisellä tasolla ei-taloudellisista tiedoista puhuttaessa tarkoitetaan sosiaalista, ympäristöllistä ja hallinnollista informaatiota. Ditlev-Simonsen (2010) puolestaan tutki yritysten ei-taloudellisista raportointia avainsanojen ympäristö (environment), kestävyys (sustainability) ja vastuullisuus

(responsibility) kautta. Vaikka ei-taloudellisille tiedoille ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää, on ei-taloudellinen raportointi kasvanut yhdessä yritys vastuukonseptin kehittymisen kanssa (Perrini 2005). Tässä mielessä ei-taloudellisen informaation voi katsoa linkittyvän yritysten raportoinnissa vahvasti yritys vastuuseen liittyviin kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa ei-taloudellisilla tiedoilla tarkoitetaan niitä asioita, jotka on direktiivin 2014/95/EU myötä määritelty Suomen kirjanpitolainsäädännössä. Määritellyt asiat käydään tarkemmin läpi seuraavissa luvuissa.

Carrollin (1991) kehittänyt yritys vastuun pyramidi on yksi tunnetuimmista yritys vastuun viitekehyksistä. Pyramidi kuvailee yritys vastuuta neljän komponentin kautta. Komponentit liittyvät taloudelliseen vastuullisuuteen, lainmukaiseen vastuullisuuteen, eettiseen vastuullisuuteen ja filantrooppiseen vastuullisuuteen. Pyramidin mukaan kaiken pohjana on taloudellisen suorituskyky; yrityksen tulee olla taloudellisesti kannattava. Samaan aikaan yrityksen tulee noudattaa lakeja, sillä lait kodifioivat sen mikä on hyväksyttävää käytöstä ja mikä ei. Tämän jälkeen pyramidin seuraavalla tasolla on eettinen vastuullisuus, joka korostaa sitä, että yrityksen velvollisuutena on toimia oikein, reilusti ja minimoida yrityksen sidosryhmille aiheutuvat haitat. Pyramidin kärjessä on filantrooppinen vastuullisuus. Sen mukaan yrityksen tulee olla hyvä yritys kansalainen.

Euroopan komissio (2011) on esittänyt niin ikään nykyaikaisen tulkinnan yritysten yhteiskuntavastuusta eli yritys vastuusta. Määritelmän mukaan yritys vastuu ilmenee ”yritysten vastuuna omista yhteiskunnallisista vaikutuksista”. Jotta yritys täyttäisi yhteiskuntavastuunsa, tulee sen ensinnäkin noudattaa lakia ja työmarkkinaosapuolten välisiä sopimuksia. Tämän lisäksi yrityksellä tulisi olla käytössä prosessi, joka integroi yhteiskuntaan, ympäristöön, ihmisoikeuksiin, kuluttaja-asioihin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät dimensiot osaksi yrityksen liiketoimintaa ja ydinstrategiaa. Prosessi on tapahduttava yhdessä sidosryhmien kanssa ja sen tavoitteena on omistajien, muiden sidosryhmien sekä laajemmin katsottuna koko yhteiskunnan lisäarvon maksimointi. Tarkoituksena on lisäksi pystyä tunnistamaan, lieventämään ja ennalta-ehkäisemään toiminnan aiheuttamia haittavaikutuksia.

Mähönen (2013) korostaa yritys vastuun kohdalla sitä kokonaisvaltaista vastuuta, mikä yrityksillä on yhteiskuntaa kohtaan. Yhteiskuntavastuussa on olennaista ymmärtää

kokonaisuutena kaikki ne taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset, joita yrityksen toiminta aiheuttaa. Yritysvastuu ei siis rajoitu esimerkiksi pelkkään ympäristövastuuseen, vaikka tämä tärkeä osa onkin yritysten yhteiskuntavastuuta. Vastaavasti sosiaalinen ja ympäristöllinen vastuu eivät oikeuta väheksymään taloudellista vastuuta yrityksen sidosryhmiä, kuten osakkeenomistajia, kohtaan. Mähösen mainitsemat taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset ovat ne tekijät, joiden kautta yritysvastuuta on perinteisesti lähestytty. Taustalla vaikuttaa John Elkingtonin kehittämä triple bottom line (TBL) -lähestymistapa, joka korostaa yritystoimintaa taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden kautta (Elkington 1997).

Dahlsrud (2008) selvitti tutkimuksessaan yritysvastuun määritelmää, sillä sekä yritysmaailmassa että tieteellisissä tutkimuksissa on ollut epäselvyyttä siitä, miten yritysvastuu tulisi määritellä. Tutkimuksen perusteella nousi esiin viisi eri dimensiota, joihin useat kymmenet eri määritelmät yleensä viittasivat. Nämä olivat sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöllinen dimensio, sidosryhmädimensio sekä vapaaehtoisuuden dimensio. Hänen tekemien johtopäätösten mukaan nämä erilaiset määritelmät kuvaavat kyllä yritysvastuuta ilmiönä, mutta ne eivät kuitenkaan anna selkeää kuvaa siitä, miten tähän ilmiöön liittyviä haasteita tulisi varsinaisesti käsitellä. Yritysmaailmassa haasteena ei niinkään ole yritysvastuun määrittäminen, vaan se, että ymmärtää mitä yritysvastuu merkitsee tietyssä kontekstissa ja miten tämä pitäisi ottaa huomioon liiketoimintastrategioita kehitettäessä.

Yritysten raportoinnissa yritysvastuuraportointi voikin kulkea monilla eri nimillä (kts. Perrini 2006; Kolk 2010; Sridhar 2012). Thornen, Mahoneyn ja Manettin (2014) mukaan ei kuitenkaan ole merkitystä sillä, millä nimellä yritysvastuuraportit kulkevat, sillä nämä raportit täyttävät usein samat kriteerit. Ne fokusoituvat ympäristöllisiin ja sosiaalisiin asioihin, ovat yleensä erillään tilinpäätöksistä ja niiden sisältöä ei ole ohjattu pakottavilla raportointivaatimuksilla. Myös Habek ja Wolniak (2016) ovat tunnustaneet, että vastuullisuutta käsittelevät raportit voivat kulkea monilla eri nimillä, mutta näitä voidaan silti pitää toisiaan vastaavina. Tässä tutkimuksessa ei myöskään tehdä erottelua sen suhteen, mitä nimeä yritys käyttää vastuullisuusraportoinnistaan, vaan eri nimellä kulkevia yritysvastuuraportteja pidetään lähtökohtaisesti toisiaan vastaavina. Yritysvastuuseen liittyvät asiat voivat kulkea yritysten raportoinnissa muun

muassa teemojen ei-taloudelliset tiedot, yritysvastuu, yritysten yhteiskuntavastuu, yhteiskuntavastuu ja kestävä kehitys alla.

2.1.2 Sidosryhmät, institutionaaliset tekijät ja legitimizeettiteoria

Vuosien saatossa on esitetty monia teoreettisia näkökulmia siitä, miksi yritykset joko ottavat yritys vastuun huomioon toiminnassaan tai vaihtoehtoisesti ovat ottamatta. Nämä yritys vastuun teoreettiset näkökulmat voidaan jakaa taloudellisiin teorioihin sekä sosiaalisiin ja poliittisiin teorioihin. Taloudellisten teorioiden huonona puolena voidaan pitää sitä, että ne huomioivat vain taloudellisen näkökulman eli keskittyvät pitkälti vain markkinapohjaiseen lopputulemaan. Taloudelliset teoriat huomioivat myös pääasiassa vain taloudelliset sidosryhmät, ei laajaa kirjoa eri sidosryhmiä. (Fernando & Lawrence 2014) Grayn, Kouhyn ja Laversin (1995) mukaan sosiaalisilla ja poliittisilla teorioilla, kuten sidosryhmäteorialla, legitimizeettiteorialla, institutionaalinen teorialla, on parempi kyky tuottaa oivaltava teoreettinen näkökulma yritys vastuun asioihin. Fernando ja Lawrence (2014) argumentoivat, että näillä kolmella teorialla on samankaltaisuuksia ja ne ovat toisiinsa liittyviä. Sidosryhmäteoria, legitimizeettiteoria ja institutionaalinen teoria eivät kilpaile toisiaan vastaan, vaan niiden voi nähdä olevan toisiaan täydentäviä.

Kuten edellisessä alaluvussa esitetystä Euroopan komission (2011) määritelmästä huomaa, yritys vastuun konsepti linkittyy vahvasti sidosryhmiin. Sidosryhmäteoria on teoria, joka keskittyy yrityksen ja sen sidosryhmien väliseen suhteeseen (Fernando & Lawrence 2014). Sidosryhmäteorian mukaan tärkein ajuri yritys vastuuraportoinnin aloittamiselle yrityksissä on sidosryhmien asettama paine (Wang, Tian, Fan & Luo 2017). Freeman (1984, 25) määrittelee sidosryhmän sellaisiksi yksittäiseksi henkilöksi tai ryhmäksi, joka voi vaikuttaa yrityksen tavoitteiden saavuttamisessa, tai joka on niiden vaikutusten kohteena, kun yritys pyrkii saavuttamaan päämääränsä. Esimerkiksi Thornen et al. (2014) tutkimuksessa nousi esiin sidosryhmien asettaman paineen merkitys yritysten vastuuraportoinnille. Sidosryhmien asettaman paineen puuttuminen oli nimittäin suurin yksittäinen tekijä sille, miksi yritykset päättivät olla raportoimatta yritys vastuustaan. Muut syyt liittyivät lainsäädännön ja vastuuraportoinnista saatavien hyötyjen puutteeseen.

Meekin, Robertsin ja Grayn (1995) mukaan sidosryhmien asettama paine yritysraportoinnille on relevanttia, koska ei-taloudellinen informaatio liittyy enemmän yrityksen yhteiskunnallisiin velvollisuuksiin ja koskee täten useampia eri sidosryhmiä kuin vain yrityksen osakkeenomistajia. Fernando ja Lawrence (2014) esittävät, että sidosryhmäteorian mukaan yritys saattaa ryhtyä yritysraportointiin vähentääkseen vastuuvastuutaan sen sidosryhmiä kohtaan. Eettisestä perspektiivistä katsottuna tällä tarkoitetaan kaikkia sen sidosryhmiä, kun taas johdon perspektiivissä tämä voi tarkoittaa ainoastaan taloudellisesti voimakkaita sidosryhmiä. Joka tapauksessa ryhtymällä yritysraportointiin yritys hyväksyy sidosryhmien oikeuden tietää sen toiminnan tietyistä aspekteista. O’Riordan ja Fairbrass (2008) korostavatkin, että yrityksen on tärkeä tunnistaa ne sidosryhmät, kenelle se on vastuussa ja mihin laajuuteen asti tämä vastuullisuus ulottuu. Yrityksen ja sidosryhmien välisen suhteen hallinta ei ole aina helppoa ja tässä korostuu erityisesti sidosryhmien usein eriävät ja toisiaan vastaan olevat intressit, yritysraportoinnin kontekstuaaliset monimutkaisuudet sekä parhaiden käytäntöjen identifioimiseen liittyvät haasteet koskien yritysraportoinnin sidosryhmävuoropuheluun liittyvää strategiaa ja sen kommunikointia sidosryhmille.

Deeganin, Rankinin ja Voghtin (2000) mukaan sidosryhmillä on oikeus tietää organisaation toiminnan vaikutuksista sosiaalisiin ja ympäristöllisiin asioihin jatkuvasti, eikä vain silloin, kun yritysjohto on tullut yllätetyksi organisaation legitimitettiin uhkaavan tapahtuman johdosta. Heidän mukaansa sidosryhmät saavat todennäköisemmin yritysraportointiin liittyvää informaatiota enemmän silloin, kun organisaation legitimitettiin on tullut uhatuksi jonkin tapahtuman yhteydessä. Tässä yhteydessä he nostavat esiin mahdollisen lainsäädännön vaikutuksen asian kannalta, sillä vapaaehtoisuuden luonteen vuoksi yritysraportoinnissa on korostunut yritysraportoinnin hyödyntäminen strategisessa mielessä. Vuosikertomuksissa yritysraportointia voidaan pyrkiä esimerkiksi käyttämään strategisessa mielessä vähentämään organisaation imagolle haitalliseksi katsottavien tapahtumien vaikutusta.

Legitimitettiin ja siitä huolehtiminen voi siis olla yksi syy yritysraportoinnille. Tämä puolestaan liittyy vahvasti legitimitettiteoriaan. Deeganin (2009) mukaan legitimitettiteoria korostaa sitä, että organisaatiot pyrkivät jatkuvasti varmistamaan

sen, että heidän nähdään toimivan sen yhteiskunnan sitoumusten ja normien puitteissa, missä he toimivat. Pattenin (1992) mukaan legitimizeettiteoria perustuu eräänlaiseen ”sosiaalisen sopimuksen” konseptiin. ”Sosiaalinen sopimus” edustaa monia suoria ja epäsuoria yhteisöjen asettamia odotuksia siitä, miten organisaatioiden tulisi hoitaa toimintansa. Organisaation legitimizeetti tulee todennäköisesti kyseenalaistetuksi silloin, kun se ei toimi ”sosiaalisen sopimuksen” eli sitä ympäröivien yhteisöjen odotusten mukaisesti. (Deegan 2019) Grayn, Owenin ja Adamsin (1996) mukaan lain asettamat vaatimukset voidaan nähdä ”sosiaalisen sopimuksen” suorana ehtona. Deeganin et al. (2000) mukaan ”sosiaaliseen sopimukseen” liittyvät suorat odotukset tai ehdot koostuvat niin ikään lain asettamista vaatimuksista, kun taas epäsuorat odotukset tai ehdot liittyvät yhteisöjen odotuksiin. Fernando ja Lawrence (2014) korostavat, että organisaatioiden tulee varmistaa, etteivät nämä ehdot tule rikotuiksi, jotta he voivat säilyttää legitimizeettinsä ja jatkaa olemassaoloaan yhteiskunnassa.

Legitimizeettiteorian mukaan organisaatiot saattavat ryhtyä erilaisiin yritysvastuuaktiviteetteihin ja yritysvastuuraportointiin säilyttääkseen, saavuttaakseen tai palauttaakseen legitimizeettiään. Empiiristen näyttöjen perusteella organisaatiot saattavat esimerkiksi pidättäytyä julkaisemasta negatiivisia tai huonoja uutisia, tarjota selityksiä epäedullisiin massamedian uutisiin heihin liittyen, kasvattaa positiivista yritysvastuu-uutisointia tai jopa vähentää yritys vastuuta käsitteleviä julkaisuja, mikäli sen nähdään parantavan tai vähintään säilyttävän heidän nykyisen asemansa liittyen organisaation legitimizeettiin. (Fernando & Lawrence 2014) Tällainen strategisen legitimizeettiteorian suuntaus edustaa näkemystä, jonka mukaan yritykset käyttävät yritysvastuuraportointia eräänlaisena legitimizeettityökaluna, jolla pyritään vastaamaan muutoksiin yhteisön sosiaalisessa tietoisuudessa. Tämän vuoksi strategisen legitimizeettiteorian mukaan esimerkiksi lasku yhteisön tietoisuudessa voi vaikuttaa vähentävästi yritysvastuuraportointiin. (Chelli, Durocher & Richard 2014)

Chelli et al. (2014) omaksuivat tutkimuksessaan institutionaalisen näkemyksen legitimizeettiteoriasta, kun he tutkivat miten lainsäädäntöön tulleet vaatimukset yritysvastuuraportoinnista vaikuttivat yritysten yritysraportointiin Ranskassa. Heidän mukaansa institutionaalinen näkemys legitimizeettiteoriasta alleviivaa lainsäädännön merkitystä, sillä sen mukaan lainsäädäntö antaa yritysten johdolle näkemyksen siitä,

miten relevantit kohderyhmät kokevat yritysvastuuraportoinnin, ja täten johdattelee yrityksiä toimimaan lainsäädännön mukaan varmistaakseen organisaationaalisen legitimitetin. Vaikka lainsäädäntö ei heidän tutkimuksensa tapauksessa määrää tarkkoja rangaistuksia siitä, että lain vaatimukset eivät tule täytetyksi, korostaa tämä institutionaalista näkemystä legitimitteettiteoriasta, sillä yritysten taipumus parantaa yritysraportointiaan ei johdu niinkään tiukasta pakottavasta prosessista, vaan enemmänkin halusta vastata laissa esitettäviin kulttuurillisiin odotuksiin.

Itse institutionaalinen teoria tarkastelee puolestaan organisaatiomuotoja ja selittää syitä sille, miksi samalla organisaatiokentällä toimivilla organisaatioilla on olemassa homogeenisia tunnusmerkkejä ja muotoja (Fernando & Lawrence 2014). Organisaatiokenttä on määritelty organisaatioiksi, jotka kokonaisuutena muodostavat tunnistettavan institutionaalisen elämän alueen. Organisaatiokentän muodostavat avaintoimittajat, resurssien ja tuotteiden kuluttajat, sääntelyelimet sekä muut samanlaisia palveluja ja tuotteita tuottavat organisaatiot. (DiMaggio & Powell 1983)

Institutionaalisisessa teoriassa voidaan erotella kaksi eri dimensiota. Toinen on isomorfismi (isomorfism) ja toinen on irrottaminen (decoupling). Isomorfismi on rajoittava prosessi, joka pakottaa yhden yksikön populaatiossa muistuttamaan toista yksikköä, joka kohtaa samanlaiset ympäristölliset olosuhteet. Tämä voidaan jakaa kolmeen eri prosessiin, jotka ovat pakottava isomorfismi, jäljittelevä isomorfismi ja normatiivinen isomorfismi. Pakottava isomorfismi on tulosta sekä muodollisista että ei-muodollisista paineista, joita organisaatio kohtaa muilta organisaatioilta, joista se on riippuvainen, sekä kulttuurillisista odotuksista sellaisissa yhteisöissä, joissa organisaatio toimii. (DiMaggio & Powell 1983) Fernandon ja Lawrencen (2014) mukaan tällaista voi olla esimerkiksi osakkeenomistajien vaikutusvalta, työntekijöiden vaikutusvalta tai hallituksen politiikka. Pakottava prosessi juontaa juurensa vaikutusvaltaisista sidosryhmistä, jotka painostavat organisaatioita muuttamaan institutionaalisia käytäntöjään, kuten esimerkiksi yritysraportointia.

Jäljittelevä isomorfismi on puolestaan vastakohta pakottavalle isomorfismille. Jäljittelevän isomorfismin mukaan epävarmuus on yksi vaikuttavimmista voimista sen taustalla, miksi organisaatiot päätyvät jäljittelemään muita organisaatioita. (DiMaggio & Powell 1983) Tällaisen emuloinnin tai kopioinnin taustalla on pääasiassa halu

saavuttaa kilpailuetua legitimizeetin suhteen (Fernando & Lawrence 2014). Unerman ja Bennettin (2004) mukaan mikä tahansa organisaatio, joka ei kykene seuraamaan sellaisia innovatiivisia käytäntöjä ja prosedureja, joita jokin toinen samalla sektorilla toimiva yritys hyödyntää, on vaarassa menettää legitimizeetin suhteessa muihin saman sektorin yrityksiin. Fernandon ja Lawrencen (2014) mukaan yksi tällainen innovatiivinen käytäntö voi olla esimerkiksi yritys vastuuraportointi. DiMaggion ja Powellin (1983) nostamista isomorfismeista kolmas on normatiivinen isomorfismi ja se juontaa juurensa ammattimaisuudesta. Normatiivinen isomorfismi liittyy yhteisistä arvoista kasvavaan paineeseen hyväksyä tiettyjä institutionaalisia käytäntöjä (Fernando & Lawrence 2014).

Isomorfismin ohella institutionaaliseen teoriaan kuuluu toinen dimensio, joka on irrottaminen. Tämä dimensio viittaa organisaation ulkoisen imagon ja sen todellisten rakenteiden ja käytäntöjen välisiin eroavaisuuksiin. (Fernando & Lawrence 2014) Yritys vastuuraportoinnin kontekstissa tämä irrottaminen voidaan liittää joihinkin legitimizeettiteorian oivalluksiin, joiden mukaan yritys vastuuraportointia voidaan käyttää organisaation imagon rakentamiseen, ja tämä imago taas voi olla hyvinkin erilainen verrattuna organisaation todellisiin yritys vastuutekoihin (Deegan 2009, 364).

Ruefin ja Scottin (1998) mukaan lainsäädäntö on yksi olennainen komponentti instituutioista. Chellin et al. (2014) mukaan viranomaissääntely liittyen yritys vastuuraportointiin on verrattavissa sosiaalisesti rakennettuun arvo- ja uskomusjärjestelmään. Sääntelyn odotetaan ottavan huomioon laajan yleisön esittämät huolenaiheet, ja laajalla yleisöllä odotetaan olevan mahdollisuus vaikuttaa sääntelyyn. Sääntelyn mukaan toimiminen on puolestaan organisaatiolle tapa ylläpitää sen legitimizeettiä. Heidän mukaansa institutionaaliset paineet, kuten lainsäädäntö, voivat olla ratkaisu vapaaehtoisuuden aiheuttamiin ongelmiin koskien yritys vastuuraportointia.

2.2 Yritys vastuuraportoinnin toimintaympäristö

Tässä luvussa käydään läpi yritys vastuuraportoinnin toimintaympäristöä sääntelyn näkökulmasta. Luvussa käydään ensin läpi direktiivin 2014/95/EU asettamia

vaatimuksia ja implementointia Suomen lainsäädäntöön. Tämän jälkeen nostetaan esiin niitä vaikutuksia, joita eri maissa tehdyt lainsäädännölliset toimet ovat aiheuttaneet yritysvastuuraportoinnille. Vaikutusten ohella käydään läpi muita yritysvastuuraportoinnin sääntelyyn vaikuttavia tekijöitä.

Näiden ohella luvussa käydään läpi yritysvastuuraportoinnin kehitykseen vahvasti vaikuttavia kansainvälisiä raportointistandardeja. Tutkimuksen tavoitteet huomioiden eri standardeja ei käydä yksitellen läpi, vaan näiden osalta nostetaan esiin tarvittavia yleisiä huomioita ja vaikutuksia yritysvastuuraportointiin.

2.2.1 Direktiivi 2014/95/EU ja sen implementointi Suomessa

Direktiivi 2014/95/EU on ensimmäisiä askelia, joilla yritysvastuuraportointi on tuotu osaksi yritysten pakollista raportointivelvoitetta koko Euroopan unionissa. EU:ssa on aiemmin ohjattu ei-taloudellisia tietoja koskevaa raportointia tilinpäätösdirektiivien kautta, ja tämä on koskenut lähinnä tiettyjä ympäristöön ja työntekijöihin liittyvien asioiden julkaisemista vuosikertomusten yhteydessä. Lisäksi jotkin maat, kuten Iso-Britannia, Ruotsi, Espanja, Tanska ja Ranska, ovat asettaneet tarkempia vaatimuksia. (Euroopan komissio 2013)

Suomessa direktiivin 2014/95/EU vaatimukset ei-taloudellisten tietojen raportoinnista on saatettu voimaan kirjanpitolainsäädännön muutoksen kautta. KPL (29.12.2016/1376) 3 a luvun 1 § velvoittaa yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt antamaan selvityksen muista kuin taloudellisista tiedoistaan toimintakertomuksen yhteydessä. Jotta luku tulee sovellettavaksi, on yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön henkilömäärän ylitettävä tilikauden aikana 500 henkilöä, ja lisäksi liikevaihdon on oltava yli 40 miljoonaa euroa tai taseen yli 20 miljoonaa euroa (HE 208/2016 vp). KPL 3 a luvun 5 § mahdollistaa, että yhteisö voi julkaista ei-taloudellisia tietoja koskevat tiedot myös toimintakertomuksesta erillisenä kertomuksena. Tämä selvitys on julkaistava samaan aikaan toimintakertomuksen kanssa tai vaihtoehtoisesti kuuden kuukauden kuluessa kyseisestä päivästä, mutta tällöin toimintakertomuksessa on viitattava kyseiseen myöhemmin julkaistavaan erilliseen selvitykseen.

KPL 3 a luvun 2 § määrää tarkemmin selvityksen sisällöstä. Selvityksen tulee sisältää tiedot ainakin ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta. Tiedot on julkaistava siinä laajuudessa, että yhteisön toiminnan vaikutukset tulevat ymmärretyksi. Hallituksen esityksessä (HE 208/2016 vp) todetaan tämän osalta, että yhteisölle on annettu harkintavaltaa julkaistavien tietojen laajuuden suhteen.

Näiden ohella selvityksessä tulee olla lyhyt kuvaus liiketoimintamallista (KPL 3 a luku 2 §). Tämän osalta ei kuitenkaan tarvitse antaa yksityiskohtaista tietoa, vaan ainoastaan siinä määrin, että selvityksen lukija kykenee ymmärtämään yhteisön arvonluonnin periaatteet ja miten yhteisö pyrkii luomaan sekä säilyttämään arvonsa myös tulevaisuudessa (HE 208/2016 vp). Lisäksi selvityksessä tulee olla tiedot toimintaperiaatteista, joilla yhteisö huolehtii ympäristöasioista, sosiaalisista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta, sekä näihin liittyvistä riittävän huolellisuuden turvaavista, due diligence, prosesseista (KPL 3 a luku 2 §). Due diligence -prosesseilla tarkoitetaan muun muassa keskeisten riskien ennalta ehkäisyyn liittyviä toimia, liikekumppanien valintaa, auditointeja ja ostokäyttäytymisen arviointia. Prosessien osalta tulisi kuvata, miten yhteisö arvioi sen toiminnasta ja liikesuhteista syntyviä mahdollisia ja todellisia vaikutuksia. Lisäksi selvityksessä on mainittava, minkälaisiin tuloksiin toimintaperiaatteiden noudattaminen on johtanut verrattuna asetettuihin tavoitteisiin. (HE 208/2016 vp)

Yhteisön tulee myös raportoida keskeisistä riskeistään, jotka liittyvät ympäristöasioihin, sosiaalisiin ja henkilöstöasioihin, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan, ja siitä, miten se hallitsee näitä riskejä. Selvityksen tulee sisältää myös tiedot tärkeimmistä ei-taloudellisista tunnusluvuista, joilla on merkitystä yhteisön liiketoiminnan kannalta. (KPL 3 a luku 2 §) Valinta raportoitavista tunnusluvuista perustuu yhteisön omaan arvioon sen omista ja yleisesti koko toimialaan liittyvistä keskeisistä tunnusluvuista (HE 208/2016 vp).

Kirjanpitolain toimintakertomuksia käsittelevässä osiossa on määrätty, että kirjanpitovelvollisen on annettava toimintakertomuksessa kuvaus sen toiminnan kehittämisestä ja tuloksellisuudesta, taloudellisesta tilanteesta ja merkittävimmistä

riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Silloin kun edellä mainitun kuvauksen ymmärtämiseksi on tarpeellista, on toimintakertomukseen sisällytettävä tiedot muista kuin taloudellisista tunnusluvuista liittyen henkilöstöön ja ympäristövaikutuksiin. (KPL 30.12.2015/1620 3 luku 1 a §) Hallituksen esityksessä (208/2016 vp) todetaan tähän liittyen, että silloin kun kirjanpitovelvollinen on velvollinen laatimaan selvityksen muista kuin taloudellisista tiedoista, ei ole tarkoituksena, että se joutuisi toistamaan edellä mainitun KPL 3 luvun 1 a §:n edellyttämiä ei-taloudellisia tunnuslukuja henkilöstöstä ja ympäristövaikutuksista sekä toimintakertomuksessa että erillisessä selvityksessä.

2.2.2 Yritysvastuuraportoinnin sääntely ja sen tutkittuja vaikutuksia

Yritysvastuuraportointi on siis historian saatossa pohjautunut vahvasti vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisen luonteen takia yritysvastuuraportointiin on liittynyt ongelmia, jotka näyttäytyvät esimerkiksi objektiivisuuden puutteena ja positiivisen uutisoinnin korostamisena (kts. Deegan & Gordon 1996). Niskanen ja Nieminen (2001) nostivat esiin puutteet raportoinnin objektiivisuudessa ja korostivat, että ilman lainsäädännöllisiä toimia voi olla hankala saavuttaa riittävää kehitystä tällä saralla. Lisäksi vapaaehtoisen luonteen takia syyt yritysvastuuraportoinnille on voitu nähdä kahdelta eri kantilta; hyvin yritysvastuuasiensa hoitavien yritysten on voitu nähdä korostavan yritysvastuuraportoinnin kautta omaa erinomaisuuttaan (Mahoney, Thorne, Cecil & LaGore 2013) ja toisaalta huonosti yritysvastuuasiat hoitavien on voitu nähdä yritysvastuuraportoinnin kautta viherpesevän itseään (Clarkson, Li, Richardson & Vasvari 2008). Näiden ohella Tschopp ja Nastanski (2014) nostavat esiin laajan sidosryhmäjoukon vaikutuksen. Heidän mukaansa usean sidosryhmän mukanaolo on aiheuttanut sen, että yritysvastuuraportointi on levinnyt alhaalta-ylös tapahtuvan oppimisprosessin seurauksena, eikä niinkään ylhäältä-alas suuntautuvan lainsäädännöllisen prosessin kautta, mikä on osaltaan johtanut raportoinnin diffuusioon. Lock ja Seele (2016) puolestaan muistuttavat yritysvastuuraporttien keskinkertaisesta luotettavuudesta ja mainitsevat, että lainsäädäntöä tarvitaan tämän asian terävöittämiseksi. Vaikka heidän tutkimuksensa tulokset eivät täysin ristiriidattomasti näytä, että lainsäädäntö parantaisi raportoinnin luotettavuutta, osoittavat ne kuitenkin sen, että eri maiden lainsäädännöllä on ollut erilaisia vaikutuksia raportoinnin luotettavuuteen. Heidän mukaansa kattavalla maiden rajat

ylittävällä sääntelyllä, kuten EU:ssa on nyt tehty, voisi olla raportoinnin luotettavuuteen positiivinen vaikutus.

Muun muassa edellä mainittujen asioiden vuoksi yritysraportoinnin ympärille kohdistettu viime vuosina pakottavaa lainsäädäntöä, joka säätelisi tarkemmin siitä, mitä ja miten yritysten tulisi raportoida yritysraportointiaan liittyvistä asioista. Pakottavan lainsäädännön vaikutuksia raportointikäytäntöihin on tutkittu jonkin verran, ja tulokset ovat osittain vaihtelevia lainsäädännön vaikutuksista (mm. Delbard 2008; Pedersen, Neergaard, Pedersen & Gwozdz 2013; Chelli et al. 2014; Chauvey, Giordano-Spring, Cho & Patten 2015).

Ranskassa listatut yhtiöt on veloitettu raportoimaan yritysraportointiin liittyvistä asioista vuodesta 2003 alkaen. Vaatimukset perustuvat noin neljäänkymmeneen indikaattoriin, jotka koskevat muun muassa henkilöstöä ja yhteisöllisiä asioita, työvoimaan liittyviä asioita sekä tärkeimpiä terveyteen ja turvallisuuteen sekä ympäristöön liittyviä seikkoja. Indikaattoreihin on otettu vaikutteita niin GRI:n suorituskyvyn mittareista kuin Ranskan omista sosiaalisista raporteista. (Euroopan komissio 2013) Ranskan lainsäädännön ensimmäisiä vaikutuksia yritysten yritysraportointiin on tutkittu muutamissa tutkimuksissa. Delbard (2008) nosti esiin, että varhaisten havaintojen perusteella vain alle puolet raportointivaatimusten piirissä olevista ranskalaisista yrityksistä täytti raportoinnillaan lainsäädännön vaatimukset ensimmäisenä vuonna 2003. Yli yksi kolmannes ei täyttänyt vaatimuksia ollenkaan, ja lisäksi erot olivat suuria harvojen hyvien käytäntöjen ja lukuisten lähinnä vain minimivaatimukset täyttäneiden yritysten välillä. Vormedal ja Ruudin (2009) havainnot Norjasta olivat samanlaisia, sillä vain joka kymmenes norjalaisista yrityksistä täytti sikäläisen lain vaatimukset ympäristöraportoinnin osalta ja vain puolet täyttivät raportoinnillaan lain vaatimukset koskien työympäristöä ja sukupuolten yhdenvertaisuutta. Lisäksi yritykset raportoivat huonosti ei-taloudellisista asioistaan vapaaehtoisissa raporteissaan, ja tällaiset raportit vaihtelivat huomattavasti sisältöjen ja kokonaisvaltaisuuden osalta. Pedersenin et al. (2013) tekemät havainnot Tanskasta koskevat niin ikään yritysten vaikeutta vastata raportoinnillaan sääntelyn vaatimuksiin. Heidän mukaansa syy tähän voi olla yrityksen tietoinen strategia, mutta se voi myös johtua tietoisuuden puutteesta, rajallisista resursseista, lain väärintulkimisesta ja muista käytännön haasteista.

Vormedal ja Ruud (2009) nostivat esiin lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät puutteet Norjan tapauksessa. Viranomaisten puolelta puuttui myös selkeä seuranta sen suhteen, että olivatko yritykset lopulta täyttäneet raportoinnillaan lain vaatimukset vai eivätkö olleet. Delbardin (2008) mukaan ongelmat Ranskassa liittyvät puolestaan lainsäädännön epätarkkuuteen, sillä vaikka se velvoittaa yritykset raportoimaan sidosryhmilleen sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutuksistaan, niin se ei sisällä tarkempia rajoituksia liittyen standardeihin, normistoihin, saastuttamisen kynnyksarvoihin tai muihin sääntelyvaatimukseen. Toisekseen laki ei velvoita yrityksiä varmentamaan yritys vastuuta käsittelevää informaatiota, vaikka nämä tiedot tulee esittää vuosikertomusten yhteydessä, missä muu informaatio on kyllä varmistettua. Laki ei myöskään määrää selviä sanktioita sellaisissa tapauksissa, joissa raportointivelvoitteet jätetään täyttämättä. Toisaalta Chelli et al. (2014) korostavat, että lainsäädäntö on kokonaisvaltaisesti tehokas keino parantaa raportointia, vaikka se ei sisältäisikään rangaistuksia siitä, että raportoinnilla ei täytetä säännösten asettamia vaatimuksia. Heidän tulostensa mukaansa lainsäädäntö antaa yrityksille relevantin näkökulman sen moninaisen sidosryhmän odotuksista yritys vastuuasioissa ja auttaa näin yrityksiä parantamaan yritys vastuuraportointiaan.

Chauvey et al. (2015) puolestaan selvittivät, miten lainsäädäntö on vaikuttanut ranskalaisten yritysten raportointiin vertailemalla vuosien 2004 ja 2010 yritys vastuuraportteja. Tutkimustulosten perusteella raportoinnin määrä on kasvanut, sillä raportoinnille käytetty tila kasvoi merkittävästi kyseisellä ajanjaksolla. Raportoinnin määrä kasvoi merkittävästi niin tilinpäätösten yhteydessä kuin myös erillisissä yritys vastuuraporteissa. Pedersenin et al. (2013) havainnot lainsäädännön vaikutuksista Tanskassa ovat yhtenäisiä tämän kanssa, sillä lainsäädäntö lisäsi ensimmäistä kertaa raportoivien yritysten raportointiaktiivisuutta. Epsteinin (2003) mukaan raportoivien yritysten määrän kasvu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että raportoinnin laatu seuraisi samaa polkua. Tätä tukee myös Chauveyn et al. (2015) havainnot, joiden mukaan lainsäädännön asettamat vaatimukset eivät lisänneet korkealaatuisen yritys vastuuraportoinnin määrää, vaikka vastuullisuusraportoinnin määrä muuten lisääntyikin. He kuitenkin toteavat, että laatu parani hieman, mutta pysyi joka tapauksessa alhaisella tasolla.

Kühnin, Stiglbauerin ja Heelin (2014) tutkimuksessa puolestaan selvisi, että ranskalaisten yritysten vastuuraporteissa on puutteita liittyen joihinkin kriittisiin asioihin, kuten henkilöstöön kohdistuneisiin laiminlyönteihin, toimitusketjua koskeviin riskeihin tai lain rikkomisiin. Tutkimuksen mukaan lainsäädännön vaatimuksista huolimatta yrityksellä on yhä valtaa sen suhteen, että päättävätkö he raportoida tietyistä asioista vai eivät. Lainsäädäntö on vaikuttanut positiivisesti ainoastaan ympäristöasioista raportoimiseen, joiden osalta kriteerit on tarkemmin määritelty lainsäädännössä sekä helpommin mitattavissa. He kuuluttavatkin sen perään, että lainsäädännön tulisi olla selkeämmin määritelty ja sen tulisi sisältää luotettavimmat, yhtenäisemmät ja tarkemmat suorituksiin perustuvat mittarit, jotta yritysraportointi olisi vertailukelpoisempaa. Niskasen ja Niemisen (2001) tutkimuksen perusteella tarkempien rajoitteiden puuttuminen raportointia kohtaan voi vaikuttaa siihen, että yritykset ovat haluttomia raportoimaan negatiivisista seikoista yritysraportointiin liittyen.

Larrinagan, Carrascon, Correan, Llenan ja Monevan (2002) tekemät havainnot lainsäädännön vaikutuksista vastuullisuusraportointiin ovat yhteneväisiä Delbardin (2008), Chauveyn et al. (2015) ja Kühn et al. (2014) kanssa. Larrinagan et al. (2002) mukaan Espanjan lainsäädännössä asetetut vaatimukset ympäristöasioista raportoinnista eivät olleet voimaantulleessaan riittävän tehokkaita. Pelkästään lainsäädännön avulla ei pystytty ratkomaan kaikkia niitä puutteita, jotka liittyvät vapaaehtoiseen ympäristöasioista raportointiin. Wang et al. (2017) puolestaan tutkivat sitä, miten pakottava lainsäädäntö on vaikuttanut yritysraportointiin Kiinassa. Tulosten mukaan yritysraportoinnin sääntelyllä on ollut positiivinen vaikutus raportoinnin laatuun ja vaikutukset ovat sitä suurempia mitä isommasta yrityksestä on kyse. Vaikutukset ovat puolestaan pienempiä sellaisissa yrityksissä, jotka toimivat julkisen vallan hallinnoimina. Vaikka raportoinnin laatu on parantunut sääntelyn ansiosta, nähtiin laadun olevan silti yleisesti vielä heikolla tasolla. Tulokset kuitenkin osoittavat, että lainsäädännöllä on merkittävä rooli yritysraportoinnin kehityksen kannalta.

Wang et al. (2017) tekemät havainnot ovat täten osittain yhteneväiset esimerkiksi Delbardin (2018) tekemien havaintojen kanssa. Delbard (2018) nosti niin ikään esiin, että lainsäädännön vaikutukset ovat olleet positiivisempia suurten yritysten

keskuudessa. Tämä voi hänen mukaansa viitata siihen, että raportoinnista aiheutuville kustannuksilla on vaikutuksia siihen, miten yritykset pystyvät täyttämään lainsäädännön vaatimukset. Isommilla yrityksillä on luonnollisesti suuremmat resurssit tällaisissakin asioissa verrattuna pienempiin yrityksiin.

Graaflandin ja Zhangin (2014) tutkimuksessa korostettiin lainsäätäjien vaikutusta yritys vastuuasioihin. Koska yritys vastuuseen liittyvät asiat eivät ole välttämättä tuttuja yrityksille, pitäisi viranomaisten lisätä yritys vastuutietoisuutta sekä antaa enemmän apua tähän liittyvissä kysymyksissä. Heidän mukaansa viranomaisten pitäisi myös kiinnittää keskeistä huomiota yritys vastuuraporttien laadun parantamiseen. Habekin ja Wolniakin (2015) yritys vastuuraportoinnin käytäntöjen kehittymiseen keskittyneessä tutkimuksessa nousi niin ikään esiin viranomaisten rooli. Julkiselta taholta odotettiin parempaa osanottoa yritys vastuuraportoinnin käytäntöjen kehittämiseen. Toivottiin esimerkiksi sitä, että valtio-omisteiset yhtiöt näyttäisivät esimerkkiä omalla raportoinnillaan, ja tämän ohella toivottiin muun muassa koulutuksellisia aloitteita. Yrityksien johtohenkilöt korostivat viranomaistyön merkitystä enemmän kuin muut yritys vastuuasiantuntijat. Toisaalta yritys vastuuasiantuntijat pitivät lainsäädännöllisiä toimia tärkeämpänä kuin yrityksen johdot, jotka korostivat julkisen vallan osalta enemmänkin esimerkin näyttämistä.

Pedersenin et al. (2013) mukaan yritys vastuuraportointi ei ole määriteltävissä vain henkilö- tai yritys spesifisillä tekijöillä, vaan siihen vaikuttaa myös sääntely-ympäristöstä kumpuava pakottava paine. He mainitsevat, että sekä pakottava että jäljittelevä isomorfismi ovat hyödyllisiä konsepteja selittämään yritysten vastauksia uusiin raportointivaatimukseen. Esimerkiksi ensimmäistä kertaa raportoivat hakevat inspiraatiota muilta yrityksiltä, standardeista, viitekehyksistä ja muista lähteistä. Chellin et al. (2014) tulokset puolestaan osoittavat, että institutionaaliset paineet, kuten lainsäädäntö, saattavat olla ratkaisu yritys vastuuraportoinnin vapaaehtoisuuden aiheuttamiin ongelmiin.

Bonsonin ja Bednarova (2015) puolestaan nostavat Euroopan alueen yritysten raportoinnissa esiin sosiaaliset indikaattorit ja näihin liittyvän raportoinnin niukkuuden. Heidän mukaansa puutteet lainsäädännössä tällä saralla on mahdollisesti yksi syy sille, miksi yritykset eivät ole halukkaita raportoimaan sosiaalisista asioista samaan

tapaan kuin esimerkiksi hallinnollisista ja ympäristöllisistä indikaattoreista, joihin kohdistuu enemmän sääntelyä ja joiden osalta yritysten toimenpiteet ovat täten myös paremmin hahmotettavissa. He korostavatkin lainsäädännön tarvetta muun muassa asiakkaisiin ja tavarantoimittajiin liittyvän yritysvastuulinformaation osalta.

Direktiivin 2014/95/EU osalta on myös esitetty joitain huolia tieteellisissä tutkimuksissa. Baretin ja Helfrichin (2018) mukaan direktiivin 2014/95/EU asettamat vaatimukset eivät käsittele yrityksille sinällään uusia asioita ja direktiivin asettamat uudet vaatimukset yrityksille ovat lopulta varsin rajalliset, sillä moni yrityksistä raportoi direktiivissä mainituista asioista jo ennen direktiivin voimaantuloa. Tästäkin huolimatta myös asiaan perehtyneemmät yritykset kohtaavat yritysvastuuraportoinnissa haasteita, jotka liittyvät muun muassa raportoinnin täsmällisyyteen, yritysvastuukonseptin alati muuttuvaan luonteeseen ja yritysten raportointikäytäntöjen kestävyys.

2.2.3 Kansainväliset raportointistandardit ja –viitekehykset

Yritysvastuuraportoinnin kansainväliset raportointistandardit ja -viitekehykset ovat saaneet paljon huomiota yritysvastuuraportointia käsittelevässä keskustelussa. Standardien on nähty vauhdittavan raportoinnin harmonisointia eri maiden välillä, mutta niiden heikkona puolena on puolestaan pidetty sitä se, etteivät ne edusta vielä toistaiseksi pakottavaa sääntelyä. Erilaisten kansainvälisten standardien ja viitekehysten merkitys on huomioitu myös ei-taloudellisten tietojen julkaisua koskevassa lainsäädännössä Suomessa. KPL (2016/1376) 2 § 6 momentin mukaan yritys voi halutessaan noudattaa muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen antamisessa kansainvälisiä viitekehyksiä. Hallituksen esityksessä (HE 208/2016 vp) on viitattu direktiivin 2014/95/EU johdantoon, jossa tällaisiksi kehyksiksi on mainittu GRI-ohjeisto, ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä EMAS, Yhdistyneiden kansakuntien Global Compact -aloite, YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavat periaatteet, OECD:n monikansallisia yrityksiä käsittelevät toimintaohjeet sekä ISO standardi 26000 (HE 208/2016 vp; 2014/95/EU).

Tschopp ja Nastanski (2014) nostavat esiin raportointistandardien merkityksen tilinpäätösraportoinnin viitekehyyksessä. Tilinpäätösraportointi antoi sen alkuaikoina vain hyvin vähän arvoa sen käyttäjille, se ei ollut vertailukelpoista, eivätkä yritykset raportoineet mielellään negatiivisista asioista. Taloudellisen raportoinnin laatu oli heikkoa siihen asti, kunnes yhteneväiset ja vertailukelpoiset raportointistandardit oli kehitetty. Samoja huolia on esitetty yritysraportoinnin alkuaikojen osalta ja miksei yhä edelleen. Tschoppin ja Huefnerin (2015) mukaan yritysraportoinnin kehityksessä on ottamatta joitain ratkaisevia askelia ja yksi tällainen tapahtuma olisi jonkin raportointistandardin legitimointi.

Habekin ja Wolniakin (2015) mukaan viranomaisilta toivottiin, että nämä rohkaisisivat yrityksiä kansainvälisten standardien käyttöönotossa ja antaisivat selviä ohjeita ja esimerkkejä siitä, miten näiden tulisi raportoida. Skouloudisin, Evangelinosin ja Kourmoussin (2010) tutkimuksessa kansainvälisten standardien omaksuminen nähtiin keskeisenä tekijänä yritysraportointiin liittyvien käytäntöjen terävöittämisessä ja ei-taloudellista raportointia koskevan tietoisuuden kasvattamisessa yrityksissä. Tschoppin ja Nastanskin (2014) mukaan yritysraportoinnille on elintärkeää, että sillä olisi vertailukelpoiset ja yhteneväiset raportointistandardit, jotta se voisi olla tehokas markkinaehtoinen ratkaisu sosiaalisissa ja ympäristöllisissä asioissa. Fortanierin, Kolkin ja Pinksen (2011) mukaan standardit ovat lisäksi yhteydessä parantuneeseen harmonisointiin yritysraportoinnissa eri maiden välillä. Einwiller, Ruppel ja Schnauber (2016) mainitsevat myös, että kansainväliset raportointiviitekehukset auttavat yritysraportoinnin harmonisoinnissa. Lockin ja Seelen (2016) tutkimuksessa puolestaan nousi esiin se seikka, että vapaaehtoiset standardit edistävät yritysraportoinnin luotettavuutta.

Perrinin (2006) mukaan standardit tukevat raportointikäytäntöjä. Sen lisäksi, että standardien käyttäminen parantaa raporttien vertailukelpoisuutta, niin ne vähentävät selektiivisyyttä julkaistavan informaation ja harhaanjohtavien tietojen suhteen. Vaikka sosiaalinen ja ympäristöllinen raportointi voikin olla pitkälti yrityksestä riippuvaa, ovat yhteneväiset standardit tärkeitä jo pelkästään sen takia, että sidosryhmillä olisi jokin yhteinen viitekehys, joka tarjoaisi mahdollisuuden tehdä vertailukelpoisia arvioita yritysten välillä.

Fortanierin et al. (2011) mukaan maan sisäisillä instituutioilla on pienempi merkitys yritysraportoinnissa sellaisten yritysten osalta, jotka ovat ottaneet käyttöön kansainväliset standardit, kuin sellaisten yritysten osalta, jotka eivät ole näitä ottaneet käyttöön. He korostavat kansainvälisen yhteistyön merkitystä standardien kehittämisessä, sillä standardien käyttöönotto kasvattaa raportointia myös sellaisilla alueilla, kuten EU:ssa, joissa sosiaalinen ja lainsäädännöllinen paine raportoinnille on korkeinta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vapaaehtoiset standardit olisivat lainsäädäntöä tehokkaampi keino parantaa yritysraportointia, mutta niillä on kuitenkin huomattava vaikutus lainsäädännön ohella. Searcyn ja Buslovichin (2014) mukaan vapaaehtoiset standardit ovat saavuttamassa yhä institutionaalisempaa asemaa, mutta niiden heikkona puolena on kuitenkin nähty niiden ei-normatiivinen luonne. Tämä on johtanut siihen, että käytännön raportoinnissa standardien vaatimuksia on joko muokattu tai jätetty kokonaan huomioimatta. Muiden yritysraportoinnin haasteiden ohella tällainen käyttäytyminen vaikeuttaa raporttien vertailtavuutta eri yritysten välillä.

Tschoppin ja Nastanskin (2014) tutkimuksessa nousi esiin huoli yhden yleisesti hyväksytyyn yritysraportointistandardin puuttumisesta. Toisin kuin taloudellisen raportoinnin kohdalla, jossa konvergenssi kohti yhtä maailmanlaajuisesti hyväksyttyä standardia on saavutettavissa, on yritysraportoinnin osalta tähän vielä matkaa. Koska yritysraportointi koskettaa niin montaa eri sidosryhmää, voi yhden yleisesti hyväksytyyn maailmanlaajuisen standardin saavuttaminen ja käyttöönotto olla mahdotonta. Tschoppin ja Huefnerin (2015) tutkimuksessa yritysraportoinnin harmonisoinnin vastustajat nostivat puolestaan esiin, ettei ole olemassa sellaista standardia, joka vastaisi kaikkien sidosryhmien tarpeisiin. Esimerkiksi GRI voidaan nähdä yrityksissä liian sääntöperusteisena ja sen indikaattorit eivät ole kaikkien yritysten mielestä tarkoituksenmukaisia, ovat liian kalliita kerätä tai eivät ole hyödyllisiä heidän sidosryhmilleen. Vastaavasti esimerkiksi AccountAbilityn AA1000-sarjan standardit voidaan nähdä liian tulkinnanvaraisena. Samaa on esitetty YK:n Global Compactin suhteen. Jos yritysten annetaan itse kehittää standardit, he ovat valikoivia sen suhteen mitä raportoivat.

Useat erilaiset epäjohdonmukaiset ja vertailukelvottomat raportointitavat saavat aikaan tehottomuutta, sillä näiden haltuunotto vaatii käyttäjiltä lisää resursseja niin

ajallisesti kuin rahallisesti raportoinnissa, analysoinnissa ja varmentamisessa (Tschopp ja Nastanski 2014). Tätä tukee myös Brownin, de Jongin ja Levyn (2009) tekemä huomio, jonka mukaan usean erilaisen raportointisysteemin olemassaolo on luonut porsaanreikiä yritysten raportointikäytäntöihin.

Olemassa olevista raportointiviitekehyksistä eniten huomiota on saanut GRI, ja esimerkiksi Tschopp ja Nastanski (2014) pitävät sitä potentiaalisimpana vaihtoehtona, jos jostain standardista tulee jokin päivä se yksi yleisesti hyväksytty raportointiviitekehys. GRI:n raportointiohjeistuksien on todettu olevan yrityksille paras olemassa oleva vaihtoehto yritysvastuuasioista raportointiin (Manetti 2011). Ne ovat myös eniten käytetyt vapaaehtoiset ohjeistukset yritysvastuuraportoinnille (Brown et al. 2009). PwC:n (2017) yritysvastuubarometrin mukaan GRI:n raportointiohjeistukset ovat myös suomalaisten yritysvastuuraportoitijien ensisijainen raportointiviitekehys. Brownin et al. (2009) mukaan GRI:n merkittävä kontribuutio yritysvastuuraportoinnille on ollut kansantajuistaa usean sidosryhmän prosessi. Tschoppin ja Nastanskin (2014) tutkimuksessa GRI:n mukainen yritysvastuuraportointi nähtiin vertailukelpoisempänä kuin muiden standardien mukainen raportointi. GRI:ssa oli määrällisesti eniten indikaattoreita ja ne jättivät vähemmän tilaa tulkinoille ja luovuudelle kuin muut standardit. Yritysvastuuraportoinnin standardeista GRI:n standardit ovat sisällön ja syvyyden osalta lähimpänä taloudellisen raportoinnin standardeja. GRI:n standardit ovat myös laajimmin hyväksytyt ja laajimmin käytetyt yritysvastuuraportoinnin standardit.

2.3 Yritysvastuuraportointi käytännössä

Yritysvastuuraportointia on kuvattu tavaksi tuottaa informaatiota sidosryhmille koskien yrityksen toimintatapoja (Golob & Bartlett 2007), ja tätä kautta kasvattaa avoimuutta liittyen yrityksen sosiaalisiin ja ympäristöllisiin asioihin (Nielsen & Thomsen 2007). Tämän toteutuminen ei kuitenkaan ole käytännössä niin yksinkertaista kuin mitä voisi kuvitella, sillä yritysvastuuraportointi on aihealueena varsin monisäikeinen ja muun muassa yritysvastuuraporttien laadun osalta on ilmassa useita kysymysmerkkejä.

Tässä luvussa käydään läpi yritysvastuuraportointia käytännössä. Tätä käydään läpi yritysvastuuraportoinnin laadun ja yritysvastuuraportoinnin sisältöön vaikuttavien tekijöiden kautta. Laadun osalta keskitytään erilaisiin laadun mittareihin, jotka liittyvät muun muassa luotettavuuteen ja vertailtavuuteen. Yritysvastuuraporttien sisällön osalta keskitytään puolestaan niihin tekijöihin, jotka ovat aiemman yritysvastuuraportointia koskevan tutkimuksen kautta nousseet esille yritysten vastuullisuusraportoinnissa.

2.3.1 Yritysvastuuraportoinnin laatu

Yritysvastuuraporttien laatu on ollut vuosien saatossa huolenaiheena, sillä yritysvastuuraportoinnin vapaaehtoinen luonne on edesauttanut yrityksiä käyttämään yritysvastuuraportointia muun muassa strategisena välineenä. Tutkimuksissa tällaista toimintaa on pyritty selittämään muun muassa aiemmin läpikäydyn legitimizeettiteorian kautta. Deeganin ja Gordonin (1996) mukaan ei-säännellyssä ympäristössä, jollainen yritysvastuuraportointi on aiemmin pitkälti ollut, esiintyy objektiivisuuden puutetta raportoinnissa. Esimerkiksi Gray ja Bebbington (2000) toteavat, että siellä missä yritysvastuuraportointi on vapaaehtoista, se kuvastaa vain niitä puolia yrityksen toiminnasta, joista yritys on itse halukas kertomaan. Täten yritysvastuuraportointi voisi toimia vain legitimizeettityökaluna, ei tilivelvollisuuden mekanismina. Tätä ongelmaa kuvastaa muun muassa Li:n, Richardsonin ja Thorntonin (1997) tekemä huomio, jonka mukaan yritykset saattavat pitää omana tietonaan huonot uutiset, mutta vastaavasti julkaisevat hyvät uutiset. Chauveyn et al. (2015) tutkimuksessa puolestaan selvisi, että vaikka yritysvastuuraportointia oli säännelty lainsäädännössä, oli negatiivisten yritysvaluuvaikutusten informointi vähentynyt yritysten keskuudessa.

Tilanteissa, joissa yritystä koskevat huonot uutiset ovat väistämättä tulleet julki, ovat yritykset saattaneet pyrkiä käyttämään yritysvastuuraportointia legitimizeettityökaluna. Vourvachis, Woodward, Woodward ja Patten (2016) tutkivat lentoyhtiöiden yritysvastuuraportoinnissa tapahtuneita muutoksia, kun yrityksen legitimizeetti oli tullut uhatuksi vakavan lento-onnettomuuden seurauksena. Tulosten mukaan kolme yritystä neljästä lisäsi huomattavasti yritysvastuuraportoinnin määrää onnettomuuden jälkeisessä vuosikertomuksessa. Määrää lisättiin nimenomaan positiivissävytteisen

uutisoinnin osalta, ja tällainen toiminta tulkittiin tutkijoiden toimesta legitimointirytyksinä. Hooghiemstra (2000) nostaa niin ikään esiin, että yrityksen näkökulmasta yritysraportointi voi näyttäytyä strategisena välineenä, jolla yritys hallitsee imagoaan ja mainettaan. Hänen mukaansa yrityksen näkökulmasta yritysraportoinnilla voidaan pyrkiä luomaan kilpailuetua: luomalla hyvä imago voidaan edesauttaa sitä, että ihmiset ovat yhä enemmissä määrin valmiita tekemään liiketoimia yrityksen kanssa ja valmiita ostamaan sen tuotteita. Tämän ovat osoittaneet myös monet tutkimukset, joiden mukaan yritykset keskittyvät raportoinnissaan positiivisiin asioihin, kun taas negatiiviset seikat jäävät usein vailla huomiota (mm. Deegan & Gordon 1996; Sethi, Martell & Demir 2017).

Euroopan komissio (2013) tunnisti yritysraporttien laadun yhdeksi huolenaiheeksi. Sen mukaan laatuun liittyvät huolet liittyvät siihen, että julkaistava informaatio ei ole riittävät olennaista, tasapuolista, täsmällistä, oikea-aikaista ja vertailtavaa. Nämä ovat osittain samoja asioita, jotka Chauvey et al. (2015) tunnisti yritysraportoinnin kannalta olennaisiksi laadun mittareiksi: relevanttius, selkeys, todennettavuus, vertailtavuus ja neutraalius. Euroopan komission (2013) mukaan yritykset keskittyvät pääasiassa positiivisiin vaikutuksiin, raportit ovat epä johdonmukaisia eri vuosien välillä, informaatiota ei julkaista joka vuosi, suoritukseen liittyvää informaatiota ei julkaista ja huomattavia negatiivisia vaikutuksia ei usein julkaista. Julkaisut eivät myöskään käsittele ulkoisille ja sisäisille sidosryhmille relevantteja asioita, jotka liittyvät erityisesti riskienhallintaan, ihmisoikeuksiin ja korruptioon. Lisäksi valitut suorituskyvyn mittarit ovat usein huonoja, ja raportit eivät ole usein riippumattoman varmuuden kohteina, mikä vaarantaa informaation luotettavuuden.

Abernathy, Stefaniak, Wilkins ja Olson (2017) korostavat yritysraportoinnin luotettavuuden merkitystä yritysraportoinnin kasvaessa. Yritysraporttien arvo vähenee, mikäli yritykset esittävät vain heille suotuista informaatiota, jättävät oleellisia tietoja kokonaan kertomatta, esittävät kuvia tai narratiiveja, jotka eivät kuvaa yrityksen todellisiin tekoihin perustuvaa informaatiota, tai jopa jättävät tarkoituksella huomioimatta pakottavia raportointiprosessiin liittyviä vaatimuksia. Sethi et al. (2017) nostavat niin ikään esiin monia yritysraportteja vaivaavan ongelman, joka koskee positiivisten vaikutusten korostamista ja vastaavasti huonojen vaikutusten

vähättelyä tai jopa kokonaan pois jättämistä. He uskovat, että tällainen toiminta on lyhytnäköistä ajattelua yritysvastuuraportoinnin roolista, ja sen sijaan yritysten tulisi käyttää yritysvastuuraportteja vastausten ja selvitysten antamiseen, mikä samalla kohentaisi luottamusta yhtiön julkaisuja kohtaan.

Lock ja Seele (2016) tutkivat yritysvastuuraportoinnin luotettavuutta yhdentoista suurimman EU-maan 237 listatun yrityksen keskuudessa. Heidän mukaansa luotettavan raportoinnin ennakoedellytyksenä ja reunaehtona on ymmärrettävyys, ja sisällön laatu on tärkein tekijä luotettavuuden edistäjänä. Yritysvastuuraporttien tulee siis olla ymmärrettäviä niiden käyttäjille, ja kun ymmärrettävyys on varmistettu, on luotettavuuden kannalta olennaista, että raportit ovat lisäksi totuudenmukaisia, rehellisiä ja sidosryhmäspesifejä. Abernathy et al. (2017) nostavat puolestaan esiin asianmukaisen ja yhtenäisen lainsäädännön vaikutuksen yritysvastuuraportoinnin luotettavuuteen maailmanlaajuisesti. Mikäli eri mailla ja eri markkinoilla on vaihtelevaa sääntelyä ja vaatimuksia yritysvastuuraportointiin liittyen, tämä tekee eri alueilla toimivien yritysten vertailtavuudesta ongelmallista.

Lock ja Seele (2016) nostavat yritysten näkökulmasta esiin sen, että näiden tulisi välttää raportoinnissa jargonia ja yltiöpositiivisuutta. Selkeys, ytimekkyys ja objektiivisuus ovat ennakoedellytyksiä luotettavalle raportoinnille. Tämän ohella luotettavuutta lisää se, että keskittyy sisältöön muutoseikkojen sijaan ja seuraa raportoinnissa vapaaehtoisten yritysvastuuraportoinnin standardien suosituksia. Tulokset osoittavat myös sen, että mitä enemmän sisältöä raportissa on, sitä luotettavampi se yleensä myös on. Toisaalta Boiralin (2013) mukaan pidempi raportti ei välttämättä takaa sitä, että eri asioita olisi käsitelty laajemmin. Hänen mukaansa pitkät raportit myös edesauttavat negatiivisten tietojen hukuttamista laajaan informaatiotulvaan, sillä yritysvastuuraportit ovat usein varsin mittavia ja yli 100 sivuisia dokumentteja. Yrityksen toiminnan negatiiviset vaikutukset voidaan esimerkiksi tuoda julki muutamalla lauseella raportin sellaisissa osioissa, missä on käsitelty paljon laajemmin yrityksen positiivisia tekoja. Tämän takia negatiivisten vaikutusten huomaaminen voi olla vaikeaa, ellei niitä oikeasti etsimällä etsi. Michelin et al. (2015) ovat myös sitä mieltä, että pitkät raportit voivat olla lukijalle hankalasti tulkittavia. Heidän mukaansa pitkiä raportteja pystyy käyttämään niin sanottuna salaamistekniikkana, missä oleellinen tieto on kyllä raportoitu, mutta se on pilkottu

laajamittaiseen raporttiin siten, että lukijan on vaikea hahmottaa, miten yritys todella hoitaa yritysvastuuseen kuuluvia asioita.

Kolk (2010) puolestaan huomioi, että kun yritys on jo kerran aloittanut raportoimaan yritysvastuustaan, on sillä vaarana saada negatiivista julkisuutta, mikäli se päättää lakata raportoimasta. Hänen mukaansa kasvavat odotukset voivat johtaa informaation paradoksiin. Mitä enemmän vastuullisuustietoa yritys julkaisee, sitä enemmän siltä sitä todennäköisesti jatkossa vaaditaan, ja lisäksi sidosryhmät todennäköisesti vaativat heitä pysymään lupauksissaan sekä vaativat varmistusta tietojen oikeellisuudesta ja luotettavuudesta. Tämä voi johtaa siihen, että yritys julkaisee enemmän tietoa kuin sen oli alun perin tarkoitus julkaista.

Yritysvastuuraporttien ulkoisen varmennuksen vaikutusta raporttien luotettavuuteen on myös tutkittu vuosien varrella. Simnett, Vanstraelen ja Chua (2009) mukaan varmennusta käyttävät ennen kaikkea sellaiset yritykset, jotka haluavat parantaa raporttiansa luotettavuutta ja yrityksen mainetta. Varmennuksen perään ovat yleensä yritykset, jotka toimivat näkyvällä teollisuuden alalla ja joiden ”sosiaalinen jalanjälki” on suurempi. Tällaisia ovat esimerkiksi kaivosteollisuuden, energia-alan ja rahoitusalan yritykset. Sethi et al. (2017) tutkivat puolestaan yritysvastuuraporttien varmennusten laatua ja tulosten perusteella esimerkiksi juuri öljy- ja kaasualan sekä finanssialan yritykset saavuttivat parhaan laadun yritysvastuuraporttien varmennuksessa. Toisaalta tulokset olivat osittain edelliseen nähden poikkeavia, sillä heidän mukaansa ympäristöllisesti sensitiivisillä toimialoilla, kuten sellaisilla tuotteita ja palveluja tuottavilla yrityksillä, joilla on huomattava negatiivinen vaikutus ympäristöllisissä ja sosiaalisissa asioissa, ei ollut suurempaa tarvetta varmistaa raporttejaan.

Searcyn ja Buslovichin (2014) tutkimus käsitteli kanadalaisten yritysten yritysvastuuraportointia. Tutkimuksen tulokset alleviivaavat yritysvastuuraportoinnin merkittävää heikkoutta, joka koskee raporttien vertailtavuuden puutetta. Tämän tutkimuksen mukaan vertailtavuuteen vaikutti ennen kaikkea se, että vastuuraportit syntyvät yrityksissä erilaisten prosessien kautta, ja erilaisten prosessien kautta syntyneet raportit eivät läheskään aina johda samanlaiseen lopputulokseen. Vastuullisuus myös merkitsee eri yrityksille eri asioita, ja lisäksi haasteena on se, että vastuullisuusraportointia käytetään eri tarkoituksiin. Tschoppin ja Huefnerin (2015)

mukaan yritysvastuuraportointi on kehittynyt paljon sen alkuajoista, mutta siinä on yhä puutteita vertailtavuuden, yhtenäisyyden, luotettavuuden ja relevanssin osalta. Mikäli vastuuraportointia haluaan käyttää markkinaehtoisena mekanismina muutoksen aikaansaamiselle, ovat edellä mainitut tekijät välttämättömiä laatutekijöitä. Yhtenä keinona he mainitsevat standardien harmonisoinnin. Myös Einwiller et al. (2016) mukaan globaalit standardit helpottaisivat yritysvastuuraportoinnin harmonisointia eri maiden välillä.

Toisaalta Einwiller et al. (2016) löysivät maakohtaisia eroja, jotka johtuvat institutionaalisista ja kulttuurillisista eroista. Esimerkiksi saksalaiset monikansalliset yhtiöt keskittyvät enemmän ympäristöllisiin asioihin, kun taas yhdysvaltalaiset monikansalliset yritykset keskittyvät enemmän sosiaaliseen dimensioon kuuluviin asioihin, kuten yhteisöön. Tämä siitä huolimatta, että tällaiset kansainväliset yritykset ovat tilivelvollisia sidosryhmille ympäri maailmaa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että monikansallisilla yrityksillä on kuitenkin enemmän näkyvyyttä ja sidosryhmät ovat tietoisempia yrityksistä näiden kotimaissa, minkä vuoksi yrityksillä on painetta vastata sidosryhmien vaatimukseen kotimaassaan ja tämä toimii myös yhtenä todisteena legitimeettiteorialle. He kuitenkin toteavat, että tällainen heikentää yritysvastuuraportoinnin vertailtavuutta.

2.3.2 Yritysvastuuraporttien sisältöön vaikuttavia tekijöitä

Tschopp ja Huefner (2015) vertasivat tutkimuksessaan tilinpäätösraportoinnin ja yritysvastuuraportoinnin evoluutiota. Heidän mukaansa yritysvastuuraportointi on kehittynyt sellaiseen pisteeseen, että se tuskin katoaa enää pois, vaan siitä on tullut tärkeä osa laskentatoimen raportointiviitekehystä yhdessä tilinpäätösraportoinnin, veroraportoinnin, erilaisen lainsäädännöllisen raportoinnin ja sisäisen laskennan kanssa. Tilinpäätösraportointi on kehittynyt vuosien saatossa vertailukelpoiseksi ja luotettavaksi tiedonlähteeksi viimeisen yli sadan vuoden aikana, mutta siitä huolimatta evoluutio ei ole vielä päätepisteessä, vaan tilinpäätösstandardeihin liittyy rajoituksia ja matka kohti maailmanlaajuista konvergenssia jatkuu yhä. Yritysvastuuraportointi on tähän verrattuna alkutekijöissään, vaikka sekin on tullut eteenpäin sitten ensimmäisten raporttien. Puutteita on yhä kuitenkin muun muassa vertailtavuudessa. Yhtenä syynä

tähän ongelmaan he mainitsevat eri raportointistandardien käytön, mikä vähentää raportoinnin vertailukelpoisuutta. Tilinpäätösraportoinnin ja yritysraportoinnin evoluutiossa merkittävimpänä erona he näkevät sidosryhmien määrän. Yritysraportointi koskettaa huomattavasti useampaa eri sidosryhmää, ja tämä voi hidastaa yritysraportoinnin evoluutioprosessia.

Kolkin (2010) mukaan yritysten raportointikäyttäytymiseen vaikuttavat institutionaaliset tekijät, sektoridynamiikat ja maa- ja yritysryhmäkohtaiset tekijät, jotka liittyvät organisatorisiin rakenteisiin ja markkinoiden sijaintiin. Näiden ohella hän korostaa kuitenkin, että on olemassa huomattava merkitys sillä, millaisia valintoja yrityksen johto tekee. Vaikka jossain maissa on pakottavaa normistoa, on monissa tapauksissa, varsinkin pienempien yritysten kohdalla, yrityksen johdolla vara valita kuinka raportoidaan ja mistä raportoidaan ja jätetäänkö jotain mahdollisesti raportoimatta. Hänen mukaansa on yrityksen johdon vastuulla tasapainoilla sidosryhmien odotusten, henkilökohtaisten ja organisatoristen tavoitteiden, kulujen, kilpailullisten paineiden ja yleisten trendien kanssa.

Kolk (2010) tunnisti niin ikään, että asiakkaiden ja yleisen kiinnostuksen puute vastuullisuusasioista on yksi syy sille, miksi yritykset päättävät olla raportoimatta yritysraportoinnista. Myös epäilykset vastuuraportoinnista saatavista hyödyistä, kilpailijoiden raportoimattomuus, jo valmiiksi hyvä maine ympäristöasioissa, raportoinnin kalliit kustannukset, informaation keräämiseen liittyvät haasteet ja oikeiden indikaattorien valinnan vaikeus sekä pelko raportoinnin vaikutuksista yrityksen maineeseen vaikuttivat siihen, että yritys päätti olla raportoimatta yritysraportoinnista.

Laatuun liittyvien huolien lisäksi vastuullisuusraportointia on vaivannut se, ettei kaikkien sidosryhmien näkökulmaa ole pystytty huomioimaan tasapuolisesti. Esimerkiksi Perrini (2006) nostaa esiin osakkeenomistajien näkökulman paremman huomioimisen ja kaipaa raportointiin parempaa integraatiota ei-taloudellisten aiheiden ja taloudellisen suorituskyvyn välille. Toisaalta yritysraportointi käsittää niin montaa eri sidosryhmää, että näiden kaikkien huomioiminen voi olla haastavaa. Tschopp ja Huefner (2015) nostavatkin sidosryhmien suuren määrän yhdeksi haasteeksi yritysraportoinnin kehittymiselle. Searcyn ja Buslovichin (2014)

tutkimuksessa nousi myös esiin sidosryhmien vaikutus. Suurin osa yrityksistä hyödynsi sidosryhmien panosta raporttien tuottamisessa, mutta sidosryhmien osallistumisen luonne vaihteli huomattavasti eri yritysten välillä. Sellaisissa tapauksissa, joissa sidosryhmien panosta ei käytetty, syyt liittyivät ajallisiin rajoituksiin ja pelkoon liiallisesta avautumisesta. Heidän mukaansa sidosryhmien osallistamisesta näkyy sidosryhmäteorian vaikutukset yritysvastuuraportoinnin luonteen selittämisessä.

Nielsenin ja Thomsenin (2007) mukaan avoimuuteen ja tilivelvollisuuteen liittyvät vaatimukset ovat nostaneet yritysvastuun kysymykset yhä enemmissä määrin agendalle, mutta vakiintuneiden viitekehysten puute on vaikeuttanut siinä, miten viestiä johdonmukaisesti yritysvastuustaan. Tutkimuksessaan he analysoivat tanskalaisten yritysten yritysvastuuraportointia. Raportointi poikkesi niin laajuuden, sisällön kuin rakenteenkin osalta. Yritykset painottivat raporteissaan eri osa-alueita, raportoinnin keskiössä olivat eri sidosryhmät, samoin eroavaisuuksia oli esimerkiksi siinä, suhtautuivatko yritykset yritysvastuun asioihin globaalisti vai lokaalisti. Eroja oli luonnollisesti myös siinä, miten kunnianhimoisesti yrityksissä suhtauduttiin yritysvastuun kysymyksiin.

Kolkin (2010) mukaan raportointia varten tehtävien valintojen määrä on lisääntynyt vuosien saatossa. Nämä liittyvät muun muassa raporttien tyyppiin, formaattiin, raportointitapaan ja ulkoisten tahojen mukanaoloon. Raportit voivat olla tyypiltään esimerkiksi ympäristöllinen raportti, sosiaalinen raportti tai vastuullisuusraportti. Formaatin osalta valintoja joudutaan tekemään sen suhteen, että julkaistaanko erillinen raportti vai esimerkiksi osana tilinpäätöstä ja onko kohderyhmänä jokin tietty sidosryhmä vai yleisesti kaikki. Raportointitapaan liittyvät kysymykset koskevat esimerkiksi sitä, että julkaistaanko raportit sähköisessä muodossa vai paperisina, ja millä kielellä raportit julkaistaan. Ulkoisen osallistamisen osalta kysymykset liittyvät puolestaan esimerkiksi sidosryhmiin ja raportin tietojen varmentamiseen.

Perrini (2006) selvitti tutkimuksessaan, miten yritykset määrittävät ei-taloudelliset raporttinsa, ja minkälaisista sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden teemoista yritykset raportoivat. Tulosten perusteella yritysvastuuraporteiksi tai vastuullisuusraporteiksi nimetyt ei-taloudelliset raportit ovat kaikkein kattavampia, ja niissä on integroituna triple bottom line (TBL) -lähestymistapa ja sidosryhmien

johtamismalli. Vastaavasti esimerkiksi pelkät ympäristöön tai terveyteen ja turvallisuuteen keskittyvät raportit antavat vain osittaisen kuvan yritysvastuun asioista. Teemojen osalta nousivat esiin toiminnan turvallisuus, tuotteiden laatu ja innovointi, ympäristönsuojelu, vuoropuhelu yhteisön ja sidosryhmien kanssa, huomion kiinnittäminen osaamisen kehittämiseen ja vastuullinen kansalaisuus. Nämä kuvastavat tutkimuksen mukaan myös sidosryhmien prioriteetteja. Fortanier et al. (2011) puolestaan nostavat esille, että yritysvastuuraportoinnin harmonisointi on kehittyneintä perinteisillä aihealueilla, missä yrityksille on kehittynyt enemmän kokemusta ja missä tieto implementoinnista ja mittaamisesta on helpommin saatavilla. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteisöön ja työntekijöihin liittyvät asiat. Vastaavasti oikeuksia koskevat kysymykset ja taloudellisiin vaikutuksiin liittyvät asiat ovat vaikeammin arvioitavissa, määriteltävissä ja sisältävät jatkuvasti vaikeita dilemmoja liittyen yrityksen rooliin yhteisössä, ja tämän vuoksi näiden asioiden raportointi heijastaa enemmän kansallisia ominaispiirteitä kuin esimerkiksi globaalien standardien määrittämiä seikkoja.

Sridharin (2012) mukaan ei-taloudellinen raportointi on laaja aihealue ja se voi merkitä eri yrityksille eri asioita. Tätä alleviivaa jo aihepiiriä ympäröivän terminologian monimuotoisuus - puhutaan yritysvastuusta, vastuullisuudesta, yrityskansalaisuudesta, triple bottom line:sta ja niin edelleen. Tämän vuoksi ei-taloudellisten tietojen raportointiin vaikuttaa vahvasti se, minkälaisia käsityksiä aihepiirin ympärille liitetään yrityksissä. Searcy ja Buslovich (2014) nostavat niin ikään esiin sen, miten laaja aihealue vastuullisuus kaikkenaan on ja jo tämä itsessään vaikuttaa siihen, miksi raportit vaihtelevat niin paljon eri yritysten välillä. Luontaisena haasteena he mainitsevat vastuullisuuden konseptin, sillä vastuullisuus merkitsee eri asioita eri yrityksille ja eri sidosryhmille. Tätä haastetta korostaa entisestään se, että eri yritykset käyttävät yritysvastuuraportointia eri tarkoituksiin.

Asifin, Searcyn, dos Santosin ja Kensahin (2013) tutkimuksessa nousi esiin suuri vaihtelu vastuullisuusraporttien sisällöissä ja rakenteissa. Heterogeenisuus raporteissa alleviivaa heidän mukaansa tarvetta paremmalle standardoinnille, jotta raporteista saataisiin tarkoituksenmukaisempia ja vertailukelpoisempia. Standardoinnilta he odottavat vaatimuksia sekä raporttien sisältöön että muotoseikkoihin. Vaikka he toteavat, että standardointi parantaisi raporttien

yhdenmukaisuutta ja ymmärrettävyyttä, niin sen huonona puolena nähdään, että se voisi vähentää joustavuutta yritysten ainutlaatuisten raportointitarpeiden suhteen.

3 YRITYSVASTUURAPORTOINNIN TILA SUOMALAISSA PÖRSSIYRITYKSISSÄ

3.1 Tutkimusasetelma ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia suurimpien suomalaisten yritysten yritys vastuuraportointia. Tutkimuksen lähtökohtana on selvittää, miten ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevan lainsäädännön voimaantulo on vaikuttanut suurimpien yritysten yritys vastuuraportointiin Suomessa. Yritys vastuulinformaatio on kerätty yritysten toimintakertomuksista, vuosikertomuksista ja erillisistä yritys vastuuraporteista, jotka koskevat tilikausia 2014, 2016 ja 2017. Tutkimuksen kohteena olevat yritykset ovat samat jokaisen tutkimukseen valitun vuoden osalta. Vuosien 2014 ja 2016 raportit on valittu tutkimusaineistoksi, jotta pystytään selvittämään se, minkälaista raportointi oli ennen kirjanpitolainsäädännön muutosta, ja vuoden 2017 aineiston kautta pyritään puolestaan selvittämään se, minkälaista raportointi oli heti kirjanpitolainsäädännön muutoksen voimaantulon jälkeen. Näiden kautta pyritään puolestaan selvittämään, miten lainsäädäntö on vaikuttanut yritysten raportointikäytäntöihin. Ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevan sääntelyn taustalla on ollut halu kasvattaa raportoivien yritysten määrää ja parantaa raportoinnin laatua.

Tutkimus suoritetaan laadullisena tutkimuksena, jossa aineistoa analysoidaan sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on ollut yritys vastuuraportointia käsittelevässä tutkimuksessa paljon käytetty menetelmä viimeisten vuosikymmenien aikana, ja sisällönanalyysi sopii myös tähän tutkimukseen, sillä tutkimuksessa keskitytään analysoimaan valmiita tekstimuotoisia aineistoja. Tuomen ja Sarajärven (2018, 87) mukaan sisällönanalyysi mahdollistaa menetelmänä erilaisten dokumenttien analysoinnin objektiivisesti ja systemaattisesti. Heidän mukaansa dokumentti voi olla melkein minkälainen tahansa kirjallisessa muodossa oleva aineisto, kuten esimerkiksi kirja, artikkeli, haastattelu, puhe, keskustelu tai raportti. Tässä tutkimuksessa dokumentteina toimivat yritysten toimintakertomukset ja yritys vastuuraportit.

Laadullisen tutkimuksen analyysin kannalta on tärkeää päättää, mikä aineistossa on kiinnostavaa. Tämän jälkeen aineisto käydään läpi ja siitä erotetaan ja merkitään ne asiat, jotka ovat kiinnostuksen kohteena. Muu mielenkiintoinen materiaali, jota aineistosta saattaa löytyä, pitää jättää tutkimuksen ulkopuolelle. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 78) Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on ne ei-taloudelliset tiedot, joista KPL 3 a luvun 2 §:ssä kerrotaan.

3.2 Tutkimusaineiston esittely

Tutkimusaineisto koostuu kahdeksasta OMXH25-indeksiin kuuluvasta yrityksestä. Tutkimukseen valitut kahdeksan yritystä on valittu 25 yrityksestä, jotka kuuluivat OMXH25-indeksiin päivämäärällä 1.2.2018. Näin ollen tutkimusaineisto kattaa 32 prosenttia OMXH25-indeksin yrityksistä. OMXH25-indeksi koostuu Helsingin pörssin 25 vaihdetuimmasta osakkeesta (Nasdaq 2016). Tutkimukseen valitut kahdeksan yritystä Cargotec Oyj, Elisa Oyj, Fortum Oyj, Huhtamäki Oyj, KONE Oyj, Neste Oyj, Nokian Renkaat Oyj ja Orion Oyj sisältyivät kyseiseen indeksiin edellä mainittuna ajankohtana (Nasdaq Nordic 2018). Valittujen yritysten osalta vaatimuksena on, että nämä täyttävät kirjanpitolainsäädännössä esitetyt vähimmäiskriteerit koskien ei-taloudellisten tietojen julkaisuvaatimusta, ja niiden kotipaikka on Suomessa. Ei-taloudellisia tietoja koskeva raportointivelvollisuus käsittää yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt, joiden työntekijämäärä ylittää tilikauden aikana keskimäärin 500 henkilöä. Tämän ohella yhteisön liikevaihdon tulee olla yli 40 miljoonaa euroa tai taseen loppusumman yli 20 miljoonaa euroa.

Tiedot edellä mainittujen kriteerien täyttämisestä on esitetty taulukossa 1. Valittujen yritysten kohdalla nämä kriteerit tulevat täytetyksi jokaisen tutkimukseen valitun tilikauden osalta. Vaikka muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskeva laki on velvoittanut yhtiöt raportoimaan näistä asioista vasta vuonna 2017, on vertailtavuuden kannalta tärkeää, että valitut yritykset olisivat teoreettisesti olleet raportointivelvollisia myös vuosina 2014 ja 2016. Kirjanpitolainsäädäntö antaa yrityksille mahdollisuuden julkaista ei-taloudellisia tietoja koskevat tiedot toimintakertomuksessa tai toimintakertomuksesta erillisenä selvityksenä. Tämän vuoksi tätä tutkimusta varten kerätyt tiedot on otettu sekä toimintakertomuksista että

yritysvastuuraportteista, jotka ovat joko osana vuosikertomusta tai kokonaan erillisenä dokumenttina.

Taulukko 1. Tutkimuksen yritykset ja niiden kotipaikka, henkilöstö, liikevaihto ja tase.

Yritys	Kotipaikka	Henkilöstö keskimäärin 2014 / 2016 / 2017	Liikevaihto, milj. euroa 2014 / 2016 / 2017	Tase, milj. euroa 2014 / 2016 / 2017
Cargotec Oyj	Helsinki	10 838 / 11 193 / 11 128	3 358 / 3 514 / 3 280	3 652 / 3 736 / 3 558
Elisa Oyj	Helsinki	4 138 / 4 247 / 4 614	1 535 / 1 636 / 1 787	2 243 / 2 533 / 2 580
Fortum Oyj	Espoo	8 821 7 994 / 8 507	4 751 / 3 632 / 4 520	21 375 / 21 964 / 21 753
Huhtamäki Oyj	Espoo	14 562 / 16 638 / 17 361	2 236 / 2 865 / 2 989	2 298 / 2 875 / 2 931
Kone Oyj	Helsinki	45 161 / 50 905 / 53 417	7 335 / 8 784 / 8 942	6 360 / 7 951 / 7 738
Neste Oyj	Espoo	4 989 / 5 013 / 5 297	15 011 / 11 689 / 13 217	6 494 / 7 743 / 7 793
Nokian Renkaat Oyj	Nokia	4 272 / 4 433 / 4 630	1 389 / 1 391 / 1 573	1 797 / 1 976 / 1 877
Orion Oyj	Espoo	3 493 / 3 446 / 3 513	1 015 / 1 074 / 1 085	1 002 / 1 063 / 1 056

Tutkimuksessa on käytetty suomenkielisiä raportteja, mikäli tällainen on olemassa. Muussa tapauksessa on käytetty englanninkielistä versiota. Kaikki raportit ovat sähköisessä muodossa ja nämä on kerätty yritysten verkkosivujen kautta. Verkkosivuilta raportit on etsitty yritysvastuuosioista ja sijoittajasuhdesivuilta. Lisäksi mukaan on otettu vain sellaiset raportit, joista käy ilmi, että ne käsittelevät vuosia 2014, 2016 ja 2017. Yritysvastuuraporttien osalta on lisäksi tehty rajausta, että tutkimus kohdistuu vain kerran vuodessa julkaistaviin ja selkeästi yritysvastuuraportteiksi tunnistettaviin raportteihin. Täten tutkimuksen ulkopuolelle jäävät muunlaiset mahdollisesti yritysvastuuseen linkittyvät katsaukset, joita yritykset saattavat julkaista internet-sivuillaan.

Liitteessä 1 on esitetty tarkempia tietoja siitä, mistä dokumenteista tutkimusaineisto koostuu. Aineisto sisältää yhteensä 46 erillistä dokumenttia, joista neljätoista käsittelee vuotta 2014, viisitoista vuotta 2016 ja seitsemäntoista vuotta 2017. Yhteensä dokumentit sisältävät tekstiä ja kuvia noin 4500 sivua, ja näistä tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on noin 1 850 sivua. Dokumenttien sisällön osalta poisrajattu aineisto käsittää pääasiassa tilinpäätösasiakirjoja, jotka eivät koske toimintakertomuksia. Poisrajattujen osuuksien joukossa on myös ne vuosikertomusten osiot, jotka eivät koske toimintakertomuksia tai vastuullisuusraportointia. Tällaista sisältöä dokumenteissa on noin 2 650 sivua. Dokumenteista toimintakertomukset sisältävät vain tekstiä ja taulukoita, mutta yritysraporteissa on tekstin ja taulukoiden ohella myös kuvia. Toimintakertomuksista kaikki ovat suomenkielisiä, mutta yritysraporteista Cargotecin yritysraportti vuodelta 2014 ja Orionin yritysraportti vuodelta 2017 ovat englanniksi.

Pituudeltaan dokumentit ovat eri mittaisia. Toimintakertomusten pituus vaihtelee 6-52 sivun välillä, kun taas erilliset yritysraportit ovat puolestaan selvästi pidempiä ja niiden pituus vaihtelee 20-133 sivun välillä. Määrällisesti eniten dokumentteja on Huhtamäellä, jolta näitä on yhteensä yhdeksän kappaletta. Ero muihin yrityksiin selittyy sillä, että Huhtamäki on julkaissut vuosilta 2016 ja 2017 kaksi erillistä yritysraporttia. Lisäksi Huhtamäki julkaisi ainoana yrityksenä kokonaan erillisen ei-taloudellisia tietoja käsittelevän dokumentin vuodelta 2017. Toiseksi eniten dokumentteja on Cargotecilta, jolta näitä on seitsemän kappaletta. KONE:lta, Nokian Renkailta ja Orionilta on dokumentteja kultakin yhteensä kuusi kappaletta. Fortumilta dokumentteja on puolestaan viisi, Elisalta neljä ja Nesteeltä kolme kappaletta. Nesteen dokumenttien vähäinen määrä selittyy sillä, että kaikki asiat on esitetty kunakin vuonna yhden dokumentin, vuosikertomuksen, sisällä.

Yritysraportteja käsittelevät erilliset dokumentit on pääasiassa nimetty yritysraportteiksi. Poikkeuksena ovat Fortum ja Huhtamäki. Fortumin vuosien 2016 ja 2017 yritysraportit kulkevat kestävän kehityksen nimellä. Huhtamäki on niin ikään nimennyt vuoden 2014 yritysraportin kestävän kehityksen raportiksi. Lisäksi vuosina 2016 ja 2017 Huhtamäki on nimennyt kattavimmat vastuullisuusraporttinsa GRI-raportteiksi ja lisäksi he julkaisevat vuosittain vielä erillisen yritysraportin näkökulmia raportin. Vuosikertomuksissa vastuullisuuttaan

käsittelevät yritykset käsittelevät vastuullisuutta vastuullisuusotsikon alla. Tällaisia ovat Cargotec vuosina 2016 ja 2017, Elisa vuosina 2014 ja 2016 sekä Neste vuosina 2014, 2016 ja 2017. Fortumin vuoden 2014 vuosikertomuksen vastuullisuusosio oli puolestaan nimetty GRI-osioksi. Pituudeltaan kattavimmat yritys vastuudokumentit ovat Nokian Renkailla, jonka yritys vastuuraportit vaihtelevat 92-133 sivun välillä. Muiden yritysten vastaavat raportit ovat pääosin pituudeltaan noin 70 sivua tai alle. Poikkeuksena on Nesteen vuoden 2014 vuosikertomuksen vastuullisuusosio, joka on 102 sivua pitkä.

3.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen toteutus alkoi edellisessä alaluvussa esitellyn tutkimusaineiston läpikäymisellä. Tutkimusaineistosta analysointiin jokaisen vuoden osalta sitä informaatiota, jota direktiivi 2014/95/EU ja KPL 3 a luvun 2 § edellyttävät suurten yritysten raportoivan tilikaudesta 2017 alkaen. Tämä informaatio on jaettu tutkimusta varten kahdeksaan eri kategoriaan, jotka ovat:

- Ympäristöasiat
- Sosiaaliset asiat ja henkilöstöasiat
- Ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- Korruption ja lahjonnan torjunta
- Liiketoimintamallin kuvaus
- Yritysvastuun toimintaperiaatteisiin liittyvät kysymykset
- Yritysvastuuseen liittyvät riskit ja niiden hallinta
- Ei-taloudelliset tunnusluvut.

Tutkimusaineistosta etsittiin ensin mainintoja liittyen edellä mainittuihin asioihin. Tämän jälkeen maininnat taulukoitiin taulukkoon sen perusteella, että oliko kyseisiä asioita mainittu dokumenteissa vai eikö oltu. Pelkkä lyhytkin maininta asiasta riitti tässä vaiheessa siihen, että tämä taulukoitiin taulukkoon asiaksi, josta yritys on raportoinut. Mahdollinen viittaus muualla tapahtuvaan raportointiin ei kuitenkaan riittänyt siihen, että asiasta olisi katsottu mainituksi kyseisessä dokumentissa. Mikäli asiaan liittyen ei löytynyt minkäänlaista mainintaa, taulukoitiin tällainen asia asiaksi, josta yritys ei ole

raportoinut. Mainintoja ei tutkittu täsmällisten sanahakujen kautta, vaan mahdollinen maininta tai sen puuttuminen perustui tutkijan omaan näkemykseen siitä, että kuuluiko jokin tietty asia johonkin edellä läpikäytyyn kategoriaan vai eikö kuulunut. Liiketoimintamallin kuvauksen osalta vaadittiin kuitenkin, että maininta liittyisi nimenomaan liiketoimintamalliin tai liiketoiminnan arvonluonnin perusteet näkyisivät jotenkin tällaisessa yhteydessä. Tämän jälkeen mainintoja käytiin tarkemmin läpi ja pyrittiin luomaan yleiskuva siitä, miten kattavasti kyseisiä asioita oli dokumenteissa käsitelty ja millä tavoilla yritykset olivat näistä asioista raportoineet. Nämä havainnot taulukoitiin lopulta yhteenvedonomaisesti taulukkoon, jonka kautta pyrittiin luomaan kokonaisvaltainen näkemys siitä, miten lainsäädännölliset toimet vaikuttivat yritysten raportointikäyttäytymiseen.

Tutkimusaineistosta käytiin ensin läpi toimintakertomukset aikajärjestyksessä ja tämän jälkeen yritysraportit aikajärjestyksessä. Tutkimuksessa muodostettiin siis ensin kuva siitä, miten lainsäädäntö oli vaikuttanut raportointiin toimintakertomuksissa ja tämän jälkeen tutkittiin sitä, miten lainsäädäntö oli vaikuttanut raportointiin yritysraporteissa.

3.4 Aineiston analyysi

3.4.1 Ei-taloudelliset tiedot toimintakertomuksissa vuosina 2014 ja 2016

Cargotecin ei-taloudellisten tietojen raportointi toimintakertomuksissa vuosina 2014 ja 2016 painottui henkilöstöasioista raportoimiseen, mutta näidenkin osalta kyse oli lähinnä vain henkilöstömäärän, henkilöstökulujen, uudelleenjärjestelytoimenpiteiden ja henkilöstökyselyn tulosten esittelystä. Lisäksi sillä oli vuoden 2014 toimintakertomuksessa kestävä kehitys -osio ja vuoden 2016 toimintakertomuksessa vastuullisuusosio. Nämä osiot sisälsivät kuitenkin varsin suppeasti yritys vastuuseen liittyvää tietoa. Vuonna 2014 Cargotec kertoi lyhyesti sen toiminnan merkittävimmistä kestävä kehityksen vaikutuksista ja siitä, kuinka sillä on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa näihin. Cargotec kuitenkin mainitsi panostavansa kestävä kehityksen prosessien kehittämiseen. Vuonna 2016 Cargotec puolestaan kertoi hieman tarkemmin vastuullisuuteen liittyvistä tavoitteistaan ja tavoitteiden etenemisestä, mutta kokonaisuutena katsoen raportointi oli silti varsin suppeaa. Vuoden 2014 kestävä

kehityksen -osiossa oli lisäksi maininta siitä, että Cargotec hyväksyi lahjonnanvastaisen politiikan osaksi eettistä toimintaohjettaan. Lisäksi Cargotecin molempien vuosien toimintakertomuksissa oli mainittu maininnan tasolla, että se kiinnittää huomiota terveys-, turvallisuus ja ympäristöriskeihin. Vuoden 2016 toimintakertomuksessa oli lisäksi maininta toimittajien vastuullisuusriskianalyysin toteuttamisesta.

Elisan toimintakertomuksissa oli vuosina 2014 ja 2016 lyhyet henkilöstöosiot, joissa se ilmoitti henkilöstömääristään. Lisäksi sillä oli molempina vuosina yritys vastuuosiot, joissa se mainitsi lyhyesti sen kestävä kehityksen tavoitteesta, ja kävi läpi ympäristövaikutuksiaan erilaisten tunnuslukujen kautta. Elisan raportointi oli tältä osin hyvin pitkälti vain positiivisten saavutusten korostamista. Molempien vuosien yritys vastuuosioissa oli viittaus erilliseen yritys vastuuraporttiin.

Fortumilla oli vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa henkilöstöosiot, jossa se raportoi perustietoa henkilöstöön liittyen. Lisäksi Fortumilla oli toimintakertomuksessa oma osionsa kestävä kehitykselle, jossa se raportoi TBL-lähestymistapaa hyödyntäen ympäristövastuusta, taloudellisesta vastuusta ja sosiaalisesta vastuusta. Fortumin raportoinnissa kävi ilmi kuhunkin osa-alueeseen liittyvät keskeiset asiat, tavoitteet ja tunnuslukujen kautta esitetyt tulokset. Toimintakertomusten riskienhallintaa käsittelevässä osiossa Fortumilla oli oma osionsa kestävä kehityksen riskeille vuonna 2014 ja yhteiskuntavastuuseen liittyville riskeille vuonna 2016. Lisäksi vuonna 2014 se nosti compliance-riskien kohdalla esiin prosessit, joilla se pyrkii vähentämään lahjontaan liittyviä riskejä. Fortum ilmoitti samassa yhteydessä myös, että sillä on nollatoleranssi korruptioon. Ihmisoikeuksiin liittyvää asiaa nousi edellä mainittujen ohella esille riskienhallintaosiossa, jossa kestävä kehityksen ja ihmisoikeuksien noudattamisen näkökulma mainittiin maa- ja liikekumppaneiden analyysihin liittyvien prosessien yhteydessä.

Huhtamäen toimintakertomuksissa oli oma osio henkilöstöasioille vuosina 2014 ja 2016. Lisäksi sillä oli kestävä kehityksen osio vuonna 2014 ja ympäristöosio vuonna 2016. Näissä osiossa oli myös viittaukset erilliseen yritys vastuuraporttiin. Kestävä kehityksen osiossa ja ympäristöosiossa käsiteltiin hyvin pitkälti samoja asioita, mikä kertoo siitä, että osioiden nimet eivät vaikuttaneet niiden sisältöön ja yritys vastuun

kysymykset linkittyvät pitkälti ympäristöön tässä tapauksessa. Henkilöstöosiot sekä kestävän kehityksen ja ympäristöasioiden osiot sisälsivät toimintaperiaatteisiin liittyvien asioiden läpikäyntiä sekä tavoitteiden ja ei-taloudellisten tunnuslukujen esille tuontia lyhyesti. Toimintakertomuksen riskienhallintaosiossa oli molempina vuosina maininta henkilöstöön liittyvistä riskeistä, mutta näiden osalta asiaa ei ollut sen tarkemmin avattu.

KONE:lla ei ollut vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa varsinaista yritys vastuuosiota. KONE käsitteli yritys vastuuseen liittyvää ei-taloudellista informaatiota henkilöstö- ja ympäristöosioissa, joissa sillä oli tietoa liittyen sen toimintaperiaatteisiin, tavoitteisiin ja toiminnan aiheuttamiin vaikutuksiin. Ei-taloudellisia tunnuslukuja mainittiin myös tässä yhteydessä lyhyesti. Lisäksi KONE viittasi ympäristöosiossa erilliseen yritys vastuuraporttiin. Riskien osalta KONE tunnisti molempina vuosina toimintakertomuksen riskienhallintaosiossa ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuteen liittyvän riskin, mutta kattavaa raportointia yritys vastuuseen liittyvistä riskeistä ei tässäkään tapauksessa ollut.

Nesteellä oli toimintakertomuksissa henkilöstöosio sekä terveys, turvallisuus ja ympäristö -osio vuosina 2014 ja 2016. Henkilöstöosio sisälsi molempina vuosina vain henkilömäärien esittelyn. Terveys, turvallisuus ja ympäristö -osiossa oli esitelty lyhyesti turvallisuuteen liittyviä kehityshankkeita ja avaintunuslukuja sekä ympäristöpäästöjen määräysten mukaisuutta. Vuonna 2014 Neste esitteli lisäksi kyseisessä osiossa The Forest Trust -järjestön raportin tuloksia, jotka todentavat, että Nesteen metsäkadon estämistä koskevat periaatteet toteutuvat sen palmuöljyn toimittajien keskuudessa. Toimittajiin liittyvät vastuullisuusriskit oli myös mainittu tämän todentamisen yhteydessä, mutta muuten yritys vastuuseen liittyviä riskejä ei tuotu esille kummankaan vuoden toimintakertomuksissa, vaan tarkemmasta riskien käsittelystä oli viitattu muualla vuosikertomuksessa tapahtuvaan raportointiin.

Nokian Renkaiden vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa oli muut asiat osio, jossa oli lyhyt osio yritys vastuulle. Tässä osiossa oli lähinnä esitelty erillistä yritys vastuuraporttia sekä mainittu Nokian Renkaiden menestymisestä erilaisissa vastuullisuuden indekseissä. Vuonna 2014 Nokian Renkailla oli edellä mainittujen ohella osiot henkilöstölle sekä ympäristönsuojelulle ja turvallisuudelle. Vuonna 2016

nämä osiot oli nimetty hieman toisella tavoin, sillä osioiden nimet olivat henkilöstö ja turvallisuus sekä ympäristö ja vastuullisuus. Nämä osiot sisälsivät otsikoihin liittyvien toimintaperiaatteiden, tavoitteiden ja vaikutusten esittelyä lyhyesti sekä viittauksen erilliseen yritysraporttiin. Vuonna 2014 Nokian Renkaat mainitsi turvallisuuteen ja henkilöstön toimintaan liittyvät riskit, ja vuonna 2016 se mainitsi lisäksi tunnustaneensa riskianalyyseissä yritys vastuuseen liittyvät riskit, joista merkittävimpinä maineeseen ja tuotteiden laatuun liittyvät riskit. Vuonna 2016 se mainitsi myös päivittäneestä ympäristöriskien arvioinnit. Vuoden 2016 toimintakertomuksen muut asiat osiossa oli erikseen vielä lyhyt osio, jossa se kertoi saaneensa vastuullisuudelleen hyviä arvosanoja. Muut asiat osiot piti sisällään myös osion, jossa se kertoi renkaidensa testivilppiin liittyneestä ulostulostaan kyseisen vuoden aikana.

Orionin vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa yritys korosti strategiaosiossa toiminnan jatkuvaa parantamista kestäväen kehityksen alueella. Sen mukaan muun muassa potilasturvallisuudesta ja ympäristövastuista huolehtiminen on tärkeä osa sen kestäväen kehitystä. Orionilla ei kuitenkaan ollut toimintakertomuksissa varsinaista yritys vastuuseen liittyvää osiota, vaan se käsitteli ei-taloudellista yritys vastuuseen liittyvää informaatiota ainoastaan henkilöstöosiossa ja ympäristöasiat osiossa. Henkilöstön osalta se kertoi ainoastaan henkilöstömääristä ja palkoista. Nämä ovat myös ainoat ei-taloudelliset tunnusluvut toimintakertomuksessa. Ympäristöasioiden osalta se avasi hieman sen keskeisiä ympäristövaikutuksia ja sitä, että se seuraa ympäristövaikutuksiaan mittaamalla ja tarkkailemalla. Vuoden 2016 toimintakertomuksessa se puolestaan kertoi ympäristöasioiden hallinnan ja kehittämisen toimintamallista sekä jatkuvan parantamisen periaatteesta. Ympäristöosiossa oli molempina vuosina myös viittaus erilliseen yritysraporttiin. Riskien osalta Orion mainitsi toimintakertomuksen merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä osiossaan vuonna 2014 ympäristöriskit ja vuonna 2016 yritys vastuuseen liittyvät riskit, kuten ympäristö- ja potilasturvallisuusriskit. Tämän tarkemmin niitä ei kuitenkaan avattu.

Taulukossa 2 on esitetty, mistä ei-taloudellista tiedoista yritykset mainitsivat toimintakertomuksissa vuosina 2014 ja 2016. Vaikka toimintakertomukset eivät sisältäneet määrällisesti merkittävää määrää yritys vastuuseen liittyvää ei-taloudellisista informaatiota vuosina 2014 ja 2016, oli vastuullisuusnäkökulma

kuitenkin tavalla tai toisella tuotu esille kaikissa toimintakertomuksissa. Toimintakertomuksissa ei myöskään tapahtunut sisällön osalta merkittäviä muutoksia ei-taloudellisten tietojen raportoinnin osalta vuosien 2014 ja 2016 aikana, minkä vuoksi nämä vuodet on niputettu tässä kohtaa samaan yhteyteen. Toimintakertomuksissa yritys vastuuseen liittyvien muiden kuin taloudellisten tietojen raportointi painottui ympäristö- ja henkilöstöasioista raportointiin. Tämä selittynee muun muassa sillä, että näiden asioiden osalta sääntelyä oli olemassa jo ennen kuin ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevat vaatimukset astuivat voimaan.

Taulukko 2. Ei-taloudellisista tiedoista raportointi vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa.

	Cargotec	Elisa	Fortum	Huhtamäki	Kone	Neste	Nokian Renkaat	Orion
Ympäristöasiat	x	x	x	x	x	x	x	x
Sosiaaliset asiat ja henkilöstöasiat	x	x	x	x	x	x	x	x
Ihmisoikeuksien kunnioittaminen			x					
Korruption ja lahjonnan torjunta	x		x					
Liiketoimintamallin kuvaus								
Toimintaperiaatteet	x		x	x	x	x	x	x
Riskit ja niiden hallinta	x		x	x	x		x	x
Ei-taloudelliset tunnusluvut	x	x	x	x	x	x	x	x

3.4.2 Ei-taloudelliset tiedot toimintakertomuksissa vuonna 2017

Cargotec raportoi toimintakertomuksessa ei-taloudellisista tiedoistaan muita kuin taloudellisia tietoja käsittelevässä osiossa. Lisäksi sillä oli erillinen henkilöstöosio, jossa se käsitteli perustietoja henkilöstöön liittyen. Ei-taloudellisia tietoja käsittelevä osio on korvannut aiempien vuosien toimintakertomuksissa olleen suppeahkon kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osion. Ei-taloudellisia tietoja koskevassa osiossa Cargotec käsitteli liiketoimintamalliaan, muiden kuin taloudellisten asioiden johtamista tukevia periaatteita ja sitoumuksia, muiden kuin taloudellisten asioiden johtamista ja muiden kuin taloudellisten tietojen raportointijärjestelmää. Lisäksi sillä oli erilliset osiot ympäristöasioille, työvoima- ja työsuhteasioille, ihmisoikeuksien

kunnioittamiselle sekä eettisyydelle ja sääntöjen mukaiselle toiminnalle. Näissä osioissa se käsitteli näihin liittyviä toimintaperiaatteita, riskejä, tavoitteita ja tuloksia. Lisäksi riskien osalta Cargotec mainitsi toimintakertomuksen riskienhallintaa käsittelevässä osiossa kiinnittävänsä huomiota terveys- turvallisuus ja ympäristöriskeihin, mutta tarkemmin se kertoi ei-taloudellisista riskeistään aiemmin mainituissa osioissa.

Elisan toimintakertomuksessa oli ei-taloudellisten tietojen osalta ainoastaan viittaus erilliseen yritysvastuuraporttiin, jossa näitä asioita käsiteltäisiin. Toimintakertomus ei myöskään sisältänyt enää lyhyttä yritysvastuuosioita, jollainen sillä oli vielä vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa. Tällainen suuntaus voi olla Elisalta tietoinen päätös sen suhteen, että se raportoi ei-taloudellisista asioistaan ainoastaan yritysvastuuraportissa, eikä useassa eri kanavassa. Vuonna 2017 Elisa raportoi toimintakertomuksessa vain henkilöstömääristä ja -kuluista. Nämä ovat myös ainoat toimintakertomuksessa olleet ei-taloudellisiin tunnuslukuihin viittaavat maininnat.

Huhtamäki raportoi toimintakertomuksessa ei-taloudellisten tietojen osalta ainoastaan henkilöstö- ja ympäristöasioista, joista se oli raportoinut myös aiemmissa toimintakertomuksissaan. Näiden osalta raportointi käsitteli lyhyesti toimintaperiaatteita, tavoitteita ja tunnuslukuja. Huhtamäki viittaa ympäristöosiossa myös erilliseen yritysvastuuraporttiin, jossa se kertoo kertovansa yksityiskohtaisemmin muun muassa ympäristötavoitteiden saavuttamisesta. Riskejä ja epävarmuustekijöitä käsittelevässä toimintakertomuksen osiossa Huhtamäki puolestaan mainitsee muun muassa henkilöstöön ja tuoteturvallisuuteen liittyvistä riskeistä. Huhtamäen toimintakertomus sisälsi lisäksi ei-taloudellisen informaation raportointia käsittelevän osion, joka sisälsi vain viittauksen erillisenä julkaistavaan ei-taloudellisia tietoja käsittelevään raporttiin.

Fortum raportoi toimintakertomuksessa ei-taloudellisista tiedoistaan kestävän kehityksen osiossa. Fortumin raportointi ei-taloudellisista tiedoista perustui aiempien vuosien toimintakertomusten tapaan TBL-lähestymistapaan, jossa se oli jaotellut asiat ympäristövastuuseen, taloudelliseen vastuuseen ja sosiaaliseen vastuuseen. Lisäksi sillä oli vastuullinen tapa toimia -osio, jossa se muun muassa käsitteli kestävän kehityksen hallintoja ja politiikkoja sekä liiketoiminnan eettisyyttä, jossa nousi esille

korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvää asiaa. Ei-taloudellisten tietojen osalta ympäristövastuu osio käsitteli ympäristöön liittyviä asioita, kun taas sosiaalisen vastuun osiossa käsiteltiin muun muassa henkilöstöön ja ihmisoikeuksiin liittyviä asioita. Kestävän kehityksen osiossa oli lisäksi liiketoimintamalliosio, joka sisälsi lähinnä hyvin suppean kuvauksen yrityksen liiketoiminnasta. Riskien ja niiden hallinnan osalta oli puolestaan viittaus toimintakertomuksen riskienhallintaosioon, jossa sillä oli oma osionsa yhteiskuntavastuulle. Kestävän kehityksen riskit se oli jaotellut kolmeen osioon: ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskit sekä sosiaaliset riskit; veroriskit; liiketoimintaetiikka ja compliance-riskit.

KONEen toimintakertomuksessa oli osio, joka käsitteli selvitystä muista kuin taloudellisista tiedoista. Liiketoimintamalli ja riskit olivat ainoat asiat, joita tämä osio ei sisältänyt. Näiden osalta KONE kuitenkin viittasi muualla vuosikertomuksessa sekä muualla toimintakertomuksessa tapahtuvaan raportointiin. Muita kuin taloudellisia tietoja käsittelevän osion KONE oli lajitellut kolmeen osioon: ympäristöön liittyvät asiat; henkilöstö ja sosiaaliset asiat; ihmisoikeudet, korruption vastaisuus ja lahjonta. Osioiden nimet vastaavat juuri niitä asioita, joista kirjanpitolainsäädännössä mainitaan. Näissä osioissa käytiin läpi näihin liittyviä toimintaperiaatteita, tavoitteita ja tärkeimpiä tunnuslukuja. Ei-taloudellisista riskeistä KONE raportoi merkittävimpiä riskejä käsitelleessä osiossa, johon se oli aiemmista vuosista poiketen lisännyt osion ei-taloudellisille riskeille. Osion alussa on huomiota herättävä maininta:

”Kirjanpitolain vaatimusten mukaisesti KONE on tunnistanut myös alla oleviin teemoihin [ympäristöriskit, sosiaaliset ja työntekijöihin liittyvät riskit, ihmisoikeuksiin liittyvät riskit, korruption vastaisuus ja lahjontaan liittyvät riskit] liittyvät keskeisimmät riskit riippumatta siitä, ovatko ne KONEelle merkittäviä kokonaiskuvassa. Tyypillinen ei-taloudellisen riskin vaikutus riskin toteutuessa olisi mainehaitta.”

Kirjanpitolain vaatimukset täyttääkseen KONE siis katsoo, että sen täytyy raportoida riskeistä, jotka eivät sen näkemyksen mukaan ole sille merkittäviä kokonaiskuvassa. Chauvey et al. (2015) tunnistamista yritysvastuuraportoinnin laadun mittareista yksi oli relevanttius, minkä osalta herää kysymyksiä tämän osion osalta. Toisaalta kysymys on siitä, että olisiko KONE voinut toimia muutenkaan, sillä KPL 3 a luvun 2 § edellyttää

yrityksiä raportoimaan keskeisistä ei-taloudellisiin asioista liittyvistä riskeistä, joilla toteutuessaan olisi vaikutuksia yrityksen toimintaan. KONE tunnisti ei-taloudelliset riskit ja niiden todennäköiset haitalliset vaikutukset eli mainehaitan.

Nesteen toimintakertomuksessa oli erillinen ympäristö, yhteiskuntavastuu ja hallinto (ESG) -osio, jossa se raportoi kirjanpitolainsäädännössä vaadituista asioista. Osion alussa on osiot liiketoimintamallille ja olennaisuudelle. Tämän jälkeen Nesteellä on omat osiot politiikalle ja periaatteille sekä tuloksille ja suorituskykymittareille. Molemmat osiot sisältävät omat osionsa ympäristöasioille, sosiaalisille näkökohdille ja työntekijöille, ihmisoikeuksien kunnioittamiselle ja korruption ja lahjonnan torjunnalle. Vastuullisuuteen liittyvistä riskeistään Neste puolestaan raportoi eri kohdassa toimintakertomusta. Riskeissä ja niiden arvioinnissa näkyi vahvasti Nesteen yritystoiminnan luonne, sillä riskit liittyivät muun muassa päästöjen ympäristöhaittoihin, vuotojen, räjähdysten ja muiden kemikaalivaarojen riskeihin, raaka-aineiden haitalliseen ympäristöjalanjälkeen, prosessiturvallisuuspoikkeamiin, onnettomuuksiin, haitallisiin ihmisoikeusvaikutuksiin ja korruptio- ja lahjontariskiin.

Nokian Renkaiden toimintakertomuksessa oli oma osionsa yritysvastuulle, jossa oli viittaus erilliseen yritysvastuuraporttiin, ja jossa oli esitelty lyhyesti raportin sisältöä. Kattavammin ei-taloudellisista tiedoistaan Nokian Renkaat raportoi toimintakertomuksen osiossa, joka käsitteli selvitystä muista kuin taloudellisista tiedoista. Toisin kuin esimerkiksi Cargotec, KONE ja Neste, oli Nokian Renkaat jaotellut tämän viiteen eri osioon, joissa se korosti joidenkin osioiden nimien kautta liiketoimintansa luonnetta. Ei-taloudellisia tietoja käsittelevien osioiden nimet olivat: Hakkapeliitta Way – vastuullinen liiketoiminta; maailma renkailla; ihmiset; talous; ympäristö. Esimerkiksi ihmisoikeuksiin, korruptioon ja lahjontaan liittyviä asioita oli esitelty ”Hakkapeliitta Way – vastuullinen liiketoiminta” -osiossa, joskin hyvin lyhyesti ja ei yhtä kattavasti kuin esimerkiksi Cargotecin, KONEen ja Nesteen tapauksessa. Maailma renkailla -osiossa yritys korosti tuoteturvallisuuden merkitystä ja sen tavoitetta vähentää tuotteidensa vierintävastusta, jolla olisi positiivisia ympäristövaikutuksia. Riskeihin liittyvässä raportoinnissa lainsäädännön vaatimukset eivät näkyneet toimintakertomuksessa, sillä yritysvastuuseen liittyvät riskit oli huomioitu vain maininnan tasolla kuten aiemminkin toimintakertomuksen riskienhallintaosiossa.

Orionin raportoi ei-taloudellisista tiedoistaan toimintakertomuksen muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnin osiossa. Orion oli jaotellut raportoinnin kolmeen osioon: ympäristö, sosiaaliset asiat ja henkilöstö; ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjunta; tuotteiden laatu ja turvallisuus. Jokaisessa osiossa oli eritelty erikseen toimintaperiaatteet, riskit ja niiden hallinta sekä tunnusluvut ja tulokset. Kaksi ensimmäistä osiota kattavat kirjanpitolainsäädännön vaatimukset ei-taloudellisten tietojen raportoinnista ja kolmannessa osiossa näkyy toimialan erikoispiirteet liittyen ei-taloudellisiin asioihin ja yritys vastuuseen. Ei-taloudellisia tietoja käsittelevän raportointiosion ohella Orionin toimintakertomuksessa oli erillinen henkilöstöosio, jossa käytiin lyhyesti läpi henkilöstömääriä ja -kuluja. Lisäksi merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä käsittelevässä osiossa mainittiin operatiivisten riskien osalta yritys vastuuseen liittyvät riskit, kuten ympäristöriskit ja potilasturvallisuuteen liittyvät riskit. Näitä käytiin kuitenkin tarkemmin läpi ei-taloudellisten tietojen raportointia käsittelevässä osiossa. Selkeä liiketoiminnan kuvaus on ainut asia, joka puuttui Orionin raportoinnista ei-taloudellisten tietojen osalta toimintakertomuksen yhteydessä.

Taulukko 3. Ei-taloudellisista tiedoista raportointi toimintakertomuksissa vuonna 2017.

	Cargotec	Elisa	Fortum	Huhtamäki	Kone	Neste	Nokian Renkaat	Orion
Ympäristöasiat	x		x	x	x	x	x	x
Sosiaaliset asiat ja henkilöstöasiat	x	x	x	x	x	x	x	x
Ihmisoikeuksien kunnioittaminen	x		x		x	x	x	x
Korruption ja lahjonnan torjunta	x		x		x	x	x	x
Liiketoimintamallin kuvaus	x		x			x		
Toimintaperiaatteet	x		x	x	x	x	x	x
Riskit ja niiden hallinta	x		x	x	x	x	x	x
Ei-taloudelliset tunnusluvut	x	x	x	x	x	x	x	x

Taulukossa 3 on esitetty vuoden 2017 toimintakertomuksissa esitetyt maininnat koskien ei-taloudellisia tietoja. Toimintakertomusten kohdalla muutos aiempaan verrattuna on selkeästi havaittavissa. Muutos näkyi mainintojen lisäksi siinä, missä laajuudessa yritykset ei-taloudellisia tietoja käsittelevät. Vuosina 2014 ja 2016 yritykset eivät raportoineet juurikaan muista kuin ympäristö- ja henkilöstöasioista ja osittain

näihin liittyvistä toimintaperiaatteista ja ei-taloudellisista tunnusluvuista. Yritysvastuuseen liittyvien riskien osalta ei myöskään ollut kuin lähinnä yksittäisiä mainintoja. Vuonna 2017 raportointi sen sijaan lisääntyi ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä korruption ja lahjonnan torjunnan osalta. Lisäksi liiketoimintamalleja tuotiin nyt osittain esille toimintakertomusten yhteydessä ja yritysvastuuseen liittyvistä riskeistä raportointiin kokonaisuudessaan huomattavasti kattavammin.

Taulukko 4. Ei-taloudellisten tietojen raportointia käsittelevät osiot toimintakertomuksissa vuonna 2017.

Yritys	Osion nimi	Sisällön kuvaus
Cargotec	Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita
Elisa	Yritysvastuu ja muiden kuin taloudellisten tunnuslukujen raportointi	Viittaus erilliseen raporttiin
Fortum	Kestävä kehitys	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita
Huhtamäki	Ei-taloudellisen informaation raportointi	Viittaus erilliseen raporttiin
KONE	Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita
Neste	Ympäristö, yhteiskuntavastuu ja hallinto (ESG)	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita
Nokian Renkaat	Selvitys muiden kuin taloudellisten tietojen raportoinnista	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita
Orion	Muun kuin taloudellisen tiedon raportointi	Käyty läpi kirjanpitolain-säädännössä mainittuja asioita

Muutos aiempaan verrattuna on havaittavissa selkeimmin siinä, että toimintakertomukseen oli lisätty erillinen osio, joka käsitteli selvitystä muista kuin taloudellisista tiedoista. Cargotec, KONE, Neste, Nokian Renkaat ja Orion olivat lisänneet toimintakertomukseen osion, joka käsitteli muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia, kun taas Elisalla ja Huhtamäellä oli ainoastaan osiot, missä viitattiin erilliseen raporttiin, jossa näitä asioita käsitellään. Vuosien 2014 ja 2016 toimintakertomuksissa ei tällaisia osioita ollut yhdenkään yrityksen kohdalla.

Fortumilla osion nimi oli kestävä kehitys, mikä on sama kuin aiempina vuosina, mutta nyt siinä käsiteltiin kuitenkin kattavammin ei-taloudellista informaatiota. Taulukkoon 4 on kerätty yhteenvedona osiot, joissa yritys raportoi ei-taloudellisista tiedoistaan tai joissa se viittaa mahdolliseen erilliseen raporttiin.

3.4.3 Ei-taloudelliset tiedot yritysraporteissa vuosina 2014 ja 2016

Cargotecin yritysraportti vuonna 2014 pohjautui GRI:n G4-version periaatteisiin ja se oli saatavissa vain englanninkielisenä. Cargotec tunnisti raportin alussa, että sen raportoinnin viitekehukseen on vaikuttanut muun muassa vertaisten ja kilpailijoiden näyttämä esimerkki. Cargotecin raportointi perustui neljään pääteemaan, jotka olivat tulevaisuuden teknologiat, ihmisiin investointi, ympäristö ja turvallisuus sekä eettisyys. Ympäristön osalta raportointi keskittyi pitkälti eri tunnusluvuista kertomiseen, kun taas ihmisiä käsitellyt osio sisälsi enimmäkseen henkilöstöön liittyviä periaatteita ja tunnusluvut olivat taka-alalla. Tulevaisuuden teknologiat osiossa käsiteltiin Cargotecin tuotteita ympäristöystävällisestä näkökulmasta, mutta tästä osiosta jäi vaikutelma enemmänkin markkinointimateriaalina kuin vastuullisuudesta viestimisestä. Eettisyyttä käsitelleessä osiossa nousi ei-taloudellisten tietojen osalta esiin ihmisoikeuksiin ja korruption vastaisuuteen liittyviä seikkoja. Riskeistä raportointi oli suhteellisen vähäistä.

Cargotecin vuoden 2016 yritysraportti perustui niin ikään GRI:n G4-version periaatteisiin ja se oli saatavilla myös suomenkielisenä. Vuoden 2016 raportin vastuullisuusosio oli pituudeltaan noin kolmasosan siitä, mitä se oli vielä vuonna 2014. Vastuullisuusosion lyhentymiseen vaikutti se, että vastuullisuuskatsaus oli nyt osana vuosikatsausta, kun vuonna 2014 se julkaisi kokonaan erillisen vastuullisuusraportin. Vuonna 2016 Cargotecin raportoinnissa vuosikatsaus ja siihen kuulunut vastuullisuusosio pohjautuivat niin sanotun integroidun raportoinnin periaatteisiin, mutta tämän tutkimuksen piirissä oli ainoastaan vastuullisuusosio. Raportin rakenne oli nyt selkeä, sillä se muodostui GRI-sisältöindeksin läpikäynnin kohta kohdalta. Cargotec mainitsi raportissaan, että vertailtavuuden parantamiseksi se oli tehnyt arvioita niin verrokkien kuin kilpailijoiden osalta sekä tehnyt kyselyjä sijoittajille, asiakkaille ja muille sidosryhmille. Raportissa oli huomioitu ympäristöasiat, sosiaaliset

ja henkilöstöasiat, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjunta. Riskien osalta raportointi painottui ihmisoikeuksiin ja korruption torjuntaan liittyviin seikkoihin. Liiketoimintamallin osalta oli viittaus muualle vuosikatsaukseen.

Elisan vuoden 2014 yritysraportti perustui GRI:n G3.1-version ohjeistuksiin. Elisa oli määrittänyt raportissa sen vastuun osa-alueiksi vastuun asiakkaista, kehittyvän henkilöstön ja lisäarvoa yhteiskunnalle. Tämän myötä esimerkiksi ympäristöasioista raportointi oli pilkottu raportin eri osiin, sillä siihen kuuluvista asioista raportoitiin sekä vastuu asiakkaista että lisäarvoa yhteiskunnalle osioissa. Sosiaalisiin asioihin ja henkilöstöön liittyvää raportointia raportissa oli suhteellisen kattavasti, mutta esimerkiksi ihmisoikeuksiin sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvät asiat jäivät maininnan tasolle. Ympäristöön liittyvää raportointia oli kattavasti lähinnä tunnuslukujen osalta.

Elisan vuoden 2016 yritysraportti perustui puolestaan GRI:n G4-ohjeistukseen. Vuoden 2014 raporttiin verrattuna Elisa raportoi nyt taloudellisen vastuun, sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun teemojen kautta, mikä selkeytti raportin luonnetta. Toisaalta esimerkiksi henkilöstöön liittyvä raportointi tapahtui nyt muualla vuosikertomuksessa, eikä varsinaisessa vastuullisuusosiossa. Vastuullisuusosiossa henkilöstöä koskeva raportointi käsitti lähinnä henkilöstöön liittyviä tunnuslukuja. Ihmisoikeuksiin sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyen raportissa oli nyt hieman enemmän asiaa, joskin näihin liittyvä raportointi oli yhä varsin suppeaa.

Fortumin vuoden 2014 kestävän kehityksen raportti perustui GRI:n G4 -ohjeistukseen. Fortum raportoi kestävästä kehityksestään osana vuosikertomusta, mutta perussisältö on esitetty GRI-osiossa, joka on tutkimuksen kohteena. Fortum raportoi yritys vastuustaan taloudellisen vastuun, ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun kautta. Raportointi oli varsin kattavaa ja muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption vastaisuudesta oli raportoitu suhteellisen hyvin verrattuna muihin yrityksiin.

Vuonna 2016 Fortum raportoi kestävästä kehityksestä raportissaan GRI:n G4-ohjeistukseen perustuen. Vielä vuonna 2014 Fortum nimesi yritys vastuuosion GRI:n mukaan, mutta nyt se raportoi kestävästä kehityksestä teeman alla. Sisällön osalta

raportissa oli monia samoja asioita kuin vuonna 2014, mutta raportin rakenne oli muuttunut selkeämmäksi, eikä otsikointi perustunut enää pelkästään GRI:n G4-ohjeistuksessa lueteltujen asioiden läpikäyntiin kohta kohdalta. Esimerkiksi korruptionvastaisuus kuului GRI:n G4-ohjeissa sosiaalisen vastuun alle, mutta toisin kuin vuonna 2014, Fortum raportoi korruption vastaisuudesta nyt raportin alussa osana liiketoiminnan eettisyyttä ja määräysten mukaisuutta. Fortumin raportointi kestävän kehityksen -raportissa oli kokonaisuutena laajaa myös vuonna 2016. Esimerkiksi ympäristöraportoinnille käytetty tila oli tänäkin vuonna merkittävästi suurempi kuin aiemmin läpikäydylä Elisalla.

Huhtamäki raportoi vuoden 2014 kestävän kehityksen raportissaan GRI:n G4-ohjeistusta noudattaen. Huhtamäki raportointi perustui kuuteen olennaiseen näkökohtaan, jotka olivat hyvät toimintatavat, kestävän kehityksen mukaiset pakkaukset, tuoteturvallisuus, toiminnan tehokkuus, suhteet työntekijöihin ja osaamisen johtaminen sekä toimitusketjun varmistaminen. Huhtamäen raportissa oli kattavasti asiaa sen toiminnan ympäristövaikutuksista. Myös henkilöstöön liittyvää raportointia oli kattavasti. Ihmisoikeuksiin ja korruption vastaisuuteen liittyvää raportointia ei ollut kuin muutaman maininnan tasolla. Riskienhallinnalle oli lyhyt osio, mutta tässä ei kuitenkaan käyty merkittävässä määrin läpi yritys vastuuseen liittyviä riskejä ja niiden hallintaa.

Vuonna 2016 Huhtamäki puolestaan raportoi yritys vastuustaan kahdessa eri raportissa. Toinen oli GRI-raportti ja toinen oli yritys vastuun näkökulmia raportti, jossa tuotiin esille näkökulmia GRI-raportin olennaisiin teemoihin liittyen. Näkökulmia käsitelleessä raportissa oli osittain täsmälleen samaa sisältöä kuin GRI-raportissa. Raportoinnin teemat liittyivät valmistettuihin pakkauksiin, toimitusketjuun, tuotantoon ja henkilöstöön. Ei-taloudellisen tiedon osa-alueisiin liittyen raportoinnin laajuus oli hyvin samankaltaista kuin vuonna 2014, joskin päivitetty teemat näkyivät raportin sisällössä. Lisäksi raportointi sisälsi nyt myös liiketoimintamallia vastaavan arvonluontimallin kuvauksen.

KONE raportoi vuoden 2014 yritys vastuuraportissaan taloudellisen vastuun, ympäristön, toimitusketjun, turvallisuuden ja ihmisten kautta. KONEen raportointi perustui GRI:n G3-ohjeistukseen, mutta se mainitsi olevansa siirtymässä G4-

ohjeistukseen ja nykyisen raportin täyttävän suurimman osan G4-ohjeistuksen vaatimuksista. KONEen raportointi oli kattavaa ympäristöön ja henkilöstöön liittyvän raportoinnin osalta. Ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja korruption vastaiseen toimintaan liittyvää raportointia oli puolestaan niukasti ja nämä nousivat esille lähinnä vain siitä, että KONE ilmoitti tukevasa YK:n Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta, joihin edellä mainitut kuuluvat. Näiden osalta oli myös lyhyet maininnat ihmiset-osion yhteydessä olleessa eettistä liiketoimintaa käsitelleessä osiossa. Riskien osalta oli vain yksittäisiä mainintoja raportin eri osissa.

KONEen vuoden 2016 yritysraportissa näkyi uudet painopistealueet, jotka syntyivät olennaisuusanalyysin tuloksena. Osana olennaisuusanalyysia KONE kertoi muun muassa arvioineensa alan ja vastaavien yritysten raportointia sekä selvittäneensä sidosryhmien näkemyksiä. Painopistealueina olivat innovaatiot ja resurssitehokkuus, vastuulliset tuotteet ja palvelut, paras työnantaja ja houkutteleva työpaikka sekä yhteistyökumppanit ja yhteiskunta. KONEen raportin sisältö oli ryhmitelty näiden osa-alueiden mukaan. Sisällön osalta raportissa ei ollut merkittäviä eroavaisuuksia aiempaan verrattuna koskien raportoinnin laajuutta ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta.

Neste raportoi vuonna 2014 yritysraportistaan noudattaen GRI G3-ohjeistusta. Nesteen raportointi perustui kuuteen osa-alueeseen, jotka olivat puhtaammat ratkaisut, turvallisuus, ihmiskunta, yhteiskunta, vastuullinen toimitusketju ja ilmasto ja resurssitehokkuus. Vastuullisuuteen liittyvät riskit oli tuotu selkeästi esille omassa osiossa, sillä jokaiseen osa-alueeseen liittyen oli nostettu esille yksi riski. Ympäristöön, sosiaalisiin asioihin ja henkilöstöasioihin sekä ihmisoikeuksiin liittyvää raportointia oli kokonaisuudessaan varsin kattavasti. Korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvää raportointia Nesteen yritysraportissa ei puolestaan ollut juurikaan, ja ainut yksittäinen asiaan liittyvä maininta oli raaka-ainetoimittajien valintakriteerien esittelyn yhteydessä.

Nesteen vuoden 2016 vastuullisuusraportti noudatti soveltuvin osin GRI:n G4-ohjeistusta. Vuoden 2016 vastuullisuusraportin runko muodostui kolmesta aihealueesta, jotka olivat ilmasto ja resurssitehokkuus, vastuullinen toimitusketju ja

oman toiminnan vastuullisuus. Näiden keskeisten vastuullisuusaiheiden tunnistamiseen vaikutti olennaisuusarvio, jossa sidosryhmät olivat vahvasti mukana. Vuoteen 2014 verrattuna vuoden 2016 raportti oli sivumäärältään selvästi lyhyempi, mutta tähän vaikutti osaltaan se, että tiedot oli esitetty nyt tiiviimmässä muodossa. Toisaalta raportista oli poistunut joitain osioita, kuten esimerkiksi vastuullisuusriskejä käsitellyt osio. Nyt riskeistä oli lähinnä joitain mainintoja eri aihealueiden yhteydessä. Ympäristöasioista sekä sosiaalisista ja henkilöstöasioista raportissa oli vuoden 2014 tapaan kattavasti asiaa. Myös ihmisoikeuksiin liittyen raportissa oli hyvin asiaa varsinkin vastuulliseen toimitusketjuun liittyvän raportoinnin yhteydessä. Vuonna 2016 Neste määritteli lisäksi ihmisoikeusperiaatteet, jotka sen johtoryhmä hyväksyi. Neste mainitsi myös, että se on aloittanut valmistumisen GRI Standardien ja ei-taloudellisten tietojen raportointia koskevien vaatimusten mukaiseen raportointiin.

Nokian Renkaiden yritysraportointi perustui GRI:n G4-version vaatimukseen vuonna 2014. Nokian Renkaiden raportointi perustui viiteen eri kokonaisuuteen, joista Hakkapeliitta Way -osio käsitteli vastuullisuuden periaatteita ja maailma renkailla -osio käsitteli puolestaan tuotteiden turvallisuutta ja laatua sekä asiantuntijana vaikuttamista. Näiden lisäksi kokonaisuuteen kuuluivat osiot taloudelle, ympäristölle ja ihmisille. Nokian Renkaiden yritysraportti oli pisin kaikista vuosien 2014 ja 2016 yritysraporteista, mutta esimerkiksi ihmisoikeuksiin tai korruptioon liittyvää asiaa raportissa ei ollut.

Vuonna 2016 Nokian Renkaat raportoivat samojen kokonaisuuksien kautta kuin vuonna 2014. Muutoksia oli lähinnä siinä, mitä eri osioissa raportoitiin. Osioiden sisältöön vaikutti ennen kaikkea edellisen kerran vuonna 2015 tehty olennaisuusanalyysi ja sitä kautta määritellyt erityiset aiheet. Aiempaan verrattuna ihmisoikeuksiin liittyvät asiat oli nyt osittain huomioitu. Nokian Renkaat muun muassa asettivat raportissa seuraavalle vuodelle tavoitteeksi, että ihmisoikeusvaikutusten arviointi on suoritettu ja painopistealueet valittu. Korruption ja lahjonnan torjunnan osalta oli myös lyhyt maininta liittyen raaka-aineiden toimittajien hankinta-ehtoihin. Nokian Renkaat kuitenkin tunnusti olennaisuustyötä käsitelleessä osiossa, että jotkin erityisistä vastuullisuuteen liittyvistä aiheista tapahtuu sen laskentarajojen ulkopuolella, eikä sillä ole menetelmiä, joilla se voisi määrittää muun muassa näihin liittyviä tunnuslukuja kehityksen seuraamiseksi. Nämä asiat liittyvät erityisesti raaka-

aineiden hankintaan ja hankintaketjun alkupäässä tapahtuvaan liiketoiminnan eettisyyteen ja lainsäädännön noudattamiseen sekä ihmisoikeuskysymyksiin. Yritysvastuuraportissa oli lyhyt osio riskienhallinnalle, mutta tämän osalta on huomioitava, että se oli täsmälleen sama osio kuin mikä oli myös Nokian Renkaiden toimintakertomuksessa vuonna 2016.

Orionin vuoden 2014 yritysraportti perustui soveltuvin GRI:n G3-version mukaisiin ohjeisiin. Raportti sisälsi kattavasti tietoa ympäristöasioista, sosiaalisista ja henkilöstö asioista ja lahjonnan torjunnasta. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen oli yhtenä osana sosiaalisia asioita. Edellä mainittujen osa-alueiden toimintaperiaatteisiin ja toimintaperiaatteiden noudattamisen tuloksia oli esitelty kattavasti. Varsinkin ei-taloudellisia tunnuslukuja oli raportissa huomattava määrä. Riskien osalta raportissa oli viittaus kotisivujen riskienhallintaosioon, mutta riskeihin liittyviä seikkoja tuotu esille jossain määrin myös eri puolilla raporttia. Varsinaista koottua riskeihin liittyvää osiota ei kuitenkaan ollut. Raportissa näkyi myös Orionin toimiminen lääkealalla ja se olikin tunnistanut raportissaan muun muassa Orion-spesifiset indikaattorit, jotka liittyivät tuotteiden laatuun sekä tuote- ja potilasturvallisuuteen. Liiketoimintamallia ei raportissa varsinaisesti avattu.

Orionin vuoden 2016 yritysraportissa merkittävin muutos vuoteen 2014 verrattuna oli se, ettei se enää pohjautunut varsinaisesti GRI:n ohjeistuksiin. GRI:n viitekehykset vaikuttivat kuitenkin olennaisuusarvioinnissa. Orion keskittyi raportissa yhä enemmän sen toiminnan kannalta olennaisimpiin tekijöihin. Ei-taloudellisten tietojen osalta tämä ei kuitenkaan vaikuttanut sisältöön merkittävästi. Huomattavin ero näkyi pitkälti siinä, missä järjestyksessä asiat oli esitetty ja lisäksi joidenkin tietojen kohdalla asiat esitettiin tiiviimmin. Orionin raportoi tuotevastuun, ympäristön, henkilöstön ja työolosuhteiden, talouden, ihmisoikeuksien, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja toiminnan määräystenmukaisuuden kautta.

Kokonaisuudessaan yritysraportit olivat laajuudeltaan selvästi kattavampia ei-taloudellisten tietojen raportoinnin osalta kuin toimintakertomukset. Toisaalta vaikka esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption ja lahjonnan torjunnasta oli mainintoja lähes kaikissa yritysraporteissa, ei näihin liittyvä raportointi ollut kuitenkaan kokonaisuus huomioiden erityisen laajaa. Ympäristöasioista sekä

sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista yritykset raportoivat yritysraporteissa kattavasti. Yritysraporteissa korostui yrityksen ja sen toimialaan liittyvät piirteet, ja olennaisten asioiden määrittelyssä näkyi myös sidosryhmien vaikutus. Yritykset myös raportoivat GRI:n eri versioiden ohjeistuksiin nojaten, mikä vaikutti osaltaan raporteissa käsiteltyihin asioihin. Taulukkoon 5 on koottu yhteenvetona ne ei-taloudelliset tiedot, joista yritykset mainitsivat vuosien 2014 ja 2016 yritysraporteissa.

Taulukko 5. Ei-taloudellisista tiedoista raportointi yritysraporteissa vuosina 2014 ja 2016.

	Cargotec		Elisa		Fortum		Huhtamäki		Kone		Neste		Nokian Renkaat		Orion	
	14	16	14	16	14	16	14	16	14	16	14	16	14	16	14	16
Ympäristöasiat	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sosiaaliset asiat ja henkilöstöasiat	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ihmisoikeuksien kunnioittaminen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Korruption ja lahjonnan torjunta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x
Liiketoimintamallin kuvaus								x								
Toiminta-periaatteet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Riskit ja niiden hallinta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ei-taloudelliset tunnusluvut	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

3.4.4 Ei-taloudelliset tiedot yritysraporteissa vuonna 2017

Cargotecin vuoden 2017 vuosikatsauksen vastuullisuusosio oli hyvin pitkälti samanlainen kuin vuonna 2016. Raportointi perustui GRI-sisältöindeksiin läpikäyntiin kohta kohdalta. Vastuullisuusosion alussa oli lisäksi lyhyt esittely vastuullisuutta tukevista ohjesäännöistä ja prosesseista, jotka edistävät YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Näiden osalta oli erikseen eroteltuna ympäristö, henkilöstöasiat, ihmisoikeudet ja lahjonnan torjunta.

Elisa oli tutkimuksen yrityksistä ainut, joka ei raportoinut ei-taloudellisista tiedoistaan osana toimintakertomusta tai jolla ei ollut erillistä ei-taloudellisen tiedon raporttia vuodelta 2017. Sen yritysraportin kuvauksessa todettiin, että yritysraportti toimii myös ei-taloudellisten tietojen raporttina. Tämän osalta Elisan lähestymistapa oli erilainen kuin muilla yrityksillä. Elisan vuoden 2017 yritysraportti pohjautui tällä kertaa GRI Standardeihin, kun vuonna 2014 se käytti GRI:n G3.1-ohjeistusta ja vuonna 2016 GRI:n G4-ohjeistusta. Elisan raportti pohjautui neljään osa-alueeseen, jotka olivat taloudellinen vastuu, digitaalinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu, ja lisäksi sillä oli nyt aiemmasta poiketen erillinen riskien käsittely osio, jossa se tunnisti yritysraporttiin liittyviä riskejä. Yritysraportin alussa se viittasi liiketoimintamalliin, josta on kerrottu muualla sen raportointimateriaaleissa.

Fortumin vuoden 2017 kestävän kehityksen raportti oli rakenteeltaan ja sisällöltään hyvin samankaltainen kuin vuonna 2016. Tämä siitäkin huolimatta, että Fortum siirtyi raportoinnissaan GRI:n G4-ohjeistuksesta GRI Standardeihin vuonna 2017. Vaikka esimerkiksi korruptionvastaisuus kuului GRI:n G4:ssä sosiaalisen vastuun alle ja GRI Standardeissa taloudellisten vastuun alle, ei tämä vaikuttanut siihen, missä Fortum näistä raportoi. Fortumin raportoinnissa kestävän kehityksen painopistealueiden määrittämisessä näkyvät sekä sen omat että sidosryhmien näkemykset, ja erillinen selvitys tämän aiheen osalta tehtiin sidosryhmille edellisen kerran vuonna 2015. Tämä selittää sitä, miksi raportin rakenteessa ja sisällössä ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosien 2016 ja 2017 välillä. Fortum huomioi raportissa myös kirjanpitolainsäädännön uudet vaatimukset, sillä se mainitsi raportointiperiaatteita käsitellessä osiossa, että kirjanpitolain mukainen selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista sisältyy taloudelliset tiedot -raportin hallituksen toimintakertomukseen. Tämä viestii jo itsessään siitä, etteivät kirjanpitolainsäädännön vaatimukset vaikuttaneet Fortumilla yritysraportin sisältöön, vaan vaatimuksiin vastattiin muussa kanavassa.

Huhtamäen yritysraportointi vuonna 2017 sisälsi GRI-raportin, yritysraportin näkökulmia käsitelleen raportin ja ei-taloudellisen tiedon raportin. Ei-taloudellisen tiedon raportti tuli uutena raporttina mukaan Huhtamäen raportointikokonaisuuteen

vuonna 2017. Sen sisältö oli kuitenkin suoraa kopiota GRI-raportista, mutta lyhennettynä versiona, joten lisäarvoa se ei raportointiin tuonut, vaan lisäsi ainoastaan päällekkäisen raportoinnin määrää. Olennaisten teemojen osalta vuoden 2017 GRI-raportti perustui samoihin asioihin kuin vuoden 2016 GRI-raportti. Raporttien rakenteessa ja sisällössä ei ollut muita eroavaisuuksia, mikä teki niistä myös vertailukelpoisemmat toisiinsa nähden. Ei-taloudellisten tietojen raportointivaatimukset näkyivät vuoden 2017 GRI-raportin riskejä käsitelleessä osiossa, sillä se oli nyt sisällöltään kattavampi ja muun muassa ihmisoikeuksiin sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyviä tekijöitä oli nostettu esille. Myös ympäristöön sekä henkilöstöön liittyviä riskejä oli nostettu selkeämmin esille.

KONE raportoi vuoden 2017 yritys vastuuraportissaan GRI:n G4-ohjeistusta noudattaen ja raportissa oli samat painopistealueet kuin vuonna 2016. KONE mainitsi raportissaan, että se on tunnistanut kirjanpitolainsäädännön mukaisesti olennaiset ei-taloudelliset riskit. Näiden osalta ei kuitenkaan ollut kuin viittaus siihen, että näistä on raportoitu toimintakertomuksessa. Erilaisista yritys vastuuseen liittyvistä riskeistä oli kuitenkin yhä yksittäisiä mainintoja raportin eri osiossa. Sen sijaan liiketoimintamalli oli nyt kuvattuna myös KONEen yritys vastuuraportissa. Muiden ei-taloudellisten tietojen osalta raportointi oli laajuudeltaan ja luonteeltaan hyvin samankaltaista kuin aiempina vuosina.

Nesteen vuoden 2017 vastuullisuusraportointi perustui GRI Standardeihin soveltuvien osien ja raportointi kulki kolmen teeman kautta. Teemat olivat vastuullinen johtaminen, ilmasto ja ympäristö sekä ihmiset. Teemat perustuivat Nesteen ja sen sidosryhmien olennaisuusarviointiin. Neste ilmoitti raportissaan, että kirjanpitolainsäädännössä vaaditut ei-taloudelliset tiedot esitetään toimintakertomuksessa, kun taas yritys vastuuraportissa on tarkoitus vastata laajemmin eri sidosryhmien odotuksiin ja kansainvälisten indeksien vaatimuksiin. Tämä myös kuvastaa sitä, miten lainsäädäntö osaltaan vaikutti Nesteen yritys vastuuraportin sisältöön – tai oli vaikuttamatta. Ei-taloudellisten tietojen julkaisua koskevat vaatimukset vaikuttivat kuitenkin Nesteen riskienarviointiin, sillä se ilmoitti tehneensä erillisen riskienarvioinnin, jolla se varmisti, että sen riskeihin liittyvä raportointi on riittävän kattavaa. Varsinaista riskeihin liittyvää osiota yritys vastuuraportissa ei kuitenkaan ollut, vaan tarkempi selvitys

Taulukkoon 6 on koottu yhteenvetona ne ei-taloudelliset asiat, joista yritykset mainitsivat vuoden 2017 yritysraporteissa. Vaikka mainintoja oli liiketoimintamallien kuvausta lukuun ottamatta paljon, vaihteli näiden asioiden osalta raportoinnin laajuus huomattavasti eri yritysten välillä.

3.5 Tulosten kokoaminen

Taulukkoon 7 on kuvattu yhteenvetona ei-taloudellisista tiedoista raportointi yritysten toimintakertomuksissa ja vastuullisuusraporteissa. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjunta kuului joidenkin yritysten raportoinnissa sosiaalisten asioiden alle, mutta tässä tutkimuksessa niitä on arvioitu tähän kuulumattomina. Taulukossa olevat arviot eivät kuvaa yksittäisten yritysten suoriutumista, vaan se antaa kokonaiskuvan yritysten raportoinnin tasosta yleisellä tasolla.

Taulukko 7. Ei-taloudellisista tiedoista raportointi koottuna.

	Toiminta- kertomukset 2014 ja 2016	Toiminta- kertomukset 2017	Yritysvastuu- raportit 2014 ja 2016	Yritysvastuu- raportit 2017
Ympäristöasiat	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti	Kattavasti	Kattavasti
Sosiaaliset asiat ja henkilöstöasiat	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti	Kattavasti	Kattavasti
Ihmisoikeuksien kunnioittaminen	Ei ollenkaan tai hyvin vähän	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti
Korruption ja lahjonnan torjunta	Ei ollenkaan tai hyvin vähän	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti	Kohtalaisesti
Liiketoimintamallin kuvaus	Ei ollenkaan tai hyvin vähän	Vähän	Ei ollenkaan tai hyvin vähän	Vähän
Toimintaperiaatteet	Vähän	Kohtalaisesti	Hyvin	Hyvin
Riskit ja niiden hallinta	Vähän	Hyvin	Vähän	Kohtalaisesti
Ei-taloudelliset tunnusluvut	Vähän	Kohtalaisesti	Hyvin	Hyvin
Asteikko: Ei ollenkaan tai hyvin vähän, vähän, kohtalaisesti, hyvin, kattavasti				

Kuten taulukosta havaitaan, niin lainsäädännön asettamat vaatimukset eivät vaikuttaneet kovinkaan paljoa yritysten julkaisemiin yritysraportteihin. Esimerkiksi ympäristöasioista sekä sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista raportointi oli kattavaa kaikkina vuosina, eikä lainsäädännöllä ollut vaikutusta näistä asioista raportointiin yritysraporteissa vuonna 2017. Kun raportointi huomioidaan yhtenä kokonaisuutena, niin vuosien 2014 ja 2016 raportointi toimintakertomuksissa ja yritysraporteissa osoittaa osaltaan sen, että yritysten raportointi oli hyvällä tasolla jo ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa. Carini et al. (2018) tekivät saman huomion analysoidessaan eurooppalaisten öljy- ja kaasuyhtiöiden tilinpäätöksiä ja yritysraportteja. He kuitenkin mainitsivat, että yritykset joutuvat tästäkin huolimatta täydentämään raportointiaan joillain osa-alueilla. Tämän tutkimuksen perusteella raportoinnin täydentäminen tuli konkreettisimmin kyseeseen riskeihin ja liiketoimintamallien kuvaukseen liittyvän raportoinnin osalta.

Riskit ja liiketoimintamallien kuvaus olivatkin niitä osa-alueita, joilla raportointi parani kokonaisuudessaan eniten yritysten raportoinnissa vuonna 2017. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että raportointia lisättiin vain osittain yritysraporteissa, mutta sitäkin kattavammin toimintakertomuksissa. Toimintakertomuksissa tapahtuneessa raportoinnissa havaittiin muutoinkin selkeitä muutoksia. Toimintakertomuksissa raportointi parani ihmisoikeuksista sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta raportoinnin osalta. Näistä asioista ei raportoitu aiempina vuosina käytännössä mitään. Huomion arvoista on myös se, että ei-taloudellisiin tietoihin liittyvistä riskeistä raportointi vuonna 2017 on ainut osa-alue, jonka kohdalla raportoinnin voi katsoa olevan paremmalla tasolla toimintakertomuksissa kuin yritysraporteissa. Ero näkyi varsinkin sitä kautta, että yritysraportit eivät pääsääntöisesti sisältäneet erillisiä riskejä käsitelleitä osioita, vaan riskeistä oli satunnaisia mainintoja eri puolilla yritysraportteja. Toimintakertomuksissa raportointi parani myös ei-taloudellisten tunnuslukujen ja toimintaperiaatteiden raportoinnin osalta.

3.6 Tulosten pohdintaa ja vertailua aiempiin tutkimuksiin.

Tulosten perusteella suomalaisten yritysten raportointi vaihteli niin raportoinnin laajuuden, sisällön, rakenteen kuin eri osa-alueiden painotusten osalta. Tämä koski

varsinkin yritysraportteja. Nämä ovat samoja huomioita, joita Nielsen ja Thomsen (2017) tekivät tanskalaisten yritysten yritysraportoinnista. Eri osa-alueiden painotuksissa näkyi puolestaan Tschoppin ja Nastanskin (2014) huomioima seikka, joka liittyy siihen, että yritysraportointi koskettaa laajaa joukkoa eri sidosryhmiä. Yritykset mainitsivat raporteissaan, että sidosryhmien vaikutus näkyi erilaisissa olennaisuusanalyseissa, jotka ohjasivat osaltaan yritysraportointia käsiteltyjä asioita. Kuten esimerkiksi Nielsenin ja Thomsenin (2007) tutkimuksessa havaittiin, niin myös tämän tutkimuksen perusteella sidosryhmillä oli erilaisia odotuksia eri yrityksistä ja eri yrityksillä oli puolestaan eri sidosryhmät raportoinnin keskiössä. Nämä kävivät ilmi yritysraportointien sidosryhmiä käsitelleistä osioista.

Euroopan komission (2013) yksi huolenaihe yritysraportoinnin osalta liittyi siihen, että yritysraportit ovat epä johdonmukaisia eri vuosien välillä. Tämän tutkimuksen havainnot ovat osaltaan samanlaisia. Esimerkiksi saman yrityksen raportointi poikkesi yritysraportointia selkeästi vuosien 2014 ja 2016 välillä. Vuosien 2016 ja 2017 välillä eroavaisuuksia oli puolestaan vähemmän, mutta tähän voi vaikuttaa myös se, että aikaväli oli vuoden lyhyempi. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että yritykset tekivät uusia olennaisuusanalyseja aikavälillä 2014-2016, kun taas siirryttäessä vuodesta 2016 vuoteen 2017 ei uusittuja analyyseja enää juurikaan tehty. Tämän havainnon perusteella sidosryhmäyhteistyön tuloksena syntyneet olennaisuusanalyysit ohjasivat yritysten raportointia yritysraportointia enemmän kuin uuden lainsäädännön asettamat vaatimukset. Lainsäädännöllä ei ollut suoraa välitöntä vaikutusta suomalaisten yritysten raportointiin yritysraportointia. Toisin kuin yritysraportointia, niin toimintakertomuksissa raportointi ei vaihdellut juurikaan vuosien 2014 ja 2016 välillä. Vuoden 2017 raportoinnissa puolestaan nähtiin selkeitä muutoksia verrattuna vuoteen 2016, mikä taas osoittaa sen, että lainsäädännöllä oli suoraa vaikutuksia yritysten raportointiin toimintakertomuksissa.

Carini et al. (2018) olivat huomioineet yritysten raportoivan samoista ei-taloudellisista tiedoista niin tilinpäätösten yhteydessä kuin yritysraportointia ennen direktiivin 2014/95/EU voimaantuloa. Tämän tutkimuksen perusteella päällekkäisen raportoinnin määrä lisääntyi uuden lainsäädännön asettamien vaatimusten vuoksi, mutta raportointiin tuli myös uusia ulottuvuuksia kattavamman riskeistä ja liiketoimintamalleista raportoinnin myötä. Toimintakertomuksissa tapahtunut

raportoinnin lisäys näkyi huomattavammin siinä, että yritykset lisäsivät niihin ei-taloudellisia tietoja käsitelleet osiot. Nämä osiot korvasivat pääosin aiempien vuosien raportoinnissa olleet henkilöstöä, ympäristöä ja yritys vastuuta koskeneet toimintakertomusten osiot. Ei-taloudellisten tietojen osiossa asioita käsiteltiin kuitenkin huomattavasti kattavammin, ja näissä keskityttiin monen yrityksen kohdalla juuri niihin ei-taloudellisiin tietoihin, joista kirjanpitolainsäädännössä mainittiin. Selkeimmin tämä näkyi Cargotecin, Nesteen, KONEen ja Orionin toimintakertomusten kohdalla. Nokian Renkaat ja Fortum puolestaan raportoivat toimintakertomusten ei-taloudellisten tietojen osiossa samojen teemojen kautta kuin yritys vastuuraporteissa. Vaikka nämä osiot eivät olleet suoraa kopiota yritys vastuuraporteista, niin ne käsitelivät pitkälti samoja asioita kuin mistä yritys vastuuraporteista puhuttiin. Toisaalta Huhtamäen julkaisema erillinen ei-taloudellisen tiedon raportti oli räikein esimerkki päällekkäisen raportoinnin lisääntymisestä, sillä se oli suoraa kopiota sen yritys vastuuraportista, joskin lyhennettynä versiona.

Tässä tutkimuksessa ei havaittu Delbardin (2008), Vormedalín ja Ruudin (2009) ja Pedersenin et al. (2013) esittämiä huolia siitä, että yritykset eivät pystyisi vastaamaan raportoinnillaan lainsäädännön vaatimuksiin. Vuoden 2017 raportointi sisälsi tietoa niin ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, korruption ja lahjonnan torjunnasta kuin näihin liittyvistä toimintaperiaatteista, riskeistä ja keskeisistä ei-taloudellisista tunnusluvuista. Liiketoimintamallit tulivat myös osaksi yritysten raportointia, vaikka näiden osalta raportointi olikin vaihtelevaa. Kaikki yritykset myös lisäsivät raportoinnin määrää ei-taloudellisten tietojen raportoinnin osalta uuden lainsäädännön myötä. Toisaalta vain osa lisäystä määrästä oli uutta raportointia, kun taas osalla kasvatettiin päällekkäisen raportoinnin määrää.

Tutkimus osoitti osaltaan myös sen, että suomalaisten yritysten raportointikäyttäytymistä pystytään kuvaamaan niin sidosryhmäteorian, institutionaalisen teorian kuin osittain myös legitimititeettiteorian kautta. Sidoryhmien merkitys näkyi varsinkin yritys vastuuraporttien sisällössä, sillä kuten aiemmin kävi ilmi, niin eri sidoryhmät oli huomioitu yritys vastuun olennaisten aiheiden määrittämisessä ja täten siinä, mihin yritykset vastuuraporteissaan keskittyivät. O'Riordanin ja Fairbassin (2008) mukaan yrityksen ja sen sidoryhmien välisen suhteen hallinta ei ole

helppoa, sillä sidosryhmillä on usein toisistaan eriävät ja jopa toisiaan vastaan olevat intressit. Tämän tunnisti myös Nokian Renkaat sen yritysraporttien olennaisuusanalyseissa, minkä takia se käsittelikin omia ja sidosryhmien odotuksia erillisinä. Tämän kautta se pyrki välttämään sen, että tärkeimpinä aiheina ei pidetty ainoastaan niitä, jotka olivat molemmille osapuolille tärkeitä.

Pedersen et al. (2013) puolestaan tunnistivat, että jäljittelevän ja pakottavan isomorfismin konseptit ovat hyviä konsepteja kuvaamaan yritysten raportointikäyttäytymistä. Jäljittely näkyi suomalaisten yritysten raportoinnissa sitä kautta, että osa yrityksistä kertoi yritysraporttien yhteydessä ottaneensa mallia muiden yritysten raportoinnista. Esimerkiksi Cargotecin vuonna 2014 julkaisema yritysraportti oli sen historian ensimmäinen kokonaisvaltainen yritysraportti ja raportin viitekehysten määrittämisessä vaikutti muun muassa vastaavien yritysten ja kilpailijoiden näyttämä esimerkki. Toisaalta taas pakottavan isomorfismin vaikutus nousi esiin sitä kautta, että kaikki yritykset lisäsivät raportoinnin määrää sääntelyn myötä. Tämä tukee Chellin et al. (2014) argumenttia, jonka mukaan institutionaaliset paineet, kuten lainsäädännön asettamat vaatimukset, voivat olla yksi ratkaisu yritysraportoinnin vapaaehtoisuuden aiheuttamiin ongelmiin.

Legitimiteettiteorialla pystytään myös osaltaan kuvamaan yritysten raportointikäyttäytymistä Suomessa. Deegan et al. (2000) korostivat, että todennäköisimmin sidosryhmät saavat yritysraportointia silloin, kun yrityksen legitimiteetti on tullut uhatuksi. Nokian Renkaiden ulostulot testivilppiasiaan liittyen ovat ainakin jossain määrin osoitus tällaisesta käyttäytymisestä. Tässä asiassa näkyi osaltaan yksi yritysraportointia kuvaava piirre, joka koskee positiivisen kautta uutisointia. Vuoden 2016 yritysraportissa Nokian Renkaiden toimitusjohtaja kuvasi testivilppiin liittyvää asiaa seuraavin sanankääntein:

”Hyvä esimerkki halustamme niin oman toimintamme kuin koko alan kehittämiseksi, on esiintulomme rengasalan eettisyyteen ja lehtitestaukseen liittyen (Kauppalehti 24.2.2016). Aloitteellisuutemme johti mediakohuun, jonka keskiössä oli lopulta muut asiat kuin eettisen ketjun eheyden tärkeys ja rengasalan vastuullisuuden parantaminen. Kohua ajatellessa voisi helposti päällimmäiseksi ajatukseksi nousta se, että

vastuullisuutemme kehittäminen olisi kokenut kolauksen vuonna 2016, uskallan kuitenkin väittää päinvastaista. Otimme nimittäin vuoden aikana askeleita oikeaan suuntaan monella saralla. Näkyvin näistä oli luonnollisesti edellä mainittu paljon näkyvyyttä saanut lehtitestaustoimintamme kuntoon laittaminen. Se, miten menestyksemme on kohusta huolimatta jatkunut, osoittaa mielestäni sen, että niin asiakkaamme kuin kuluttajakin ottivat viestimme vastaan rakentavasti ja uskoen siihen, että näin toimien olemme entistä vastuullisempi toimija ja parempi turvallisuuden tuottaja.”

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Tutkimuksen yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lainsäädännön vaikutuksia suomalaisten yritysten yritysvastuuraportoinnin käytäntöihin Suomessa. Tutkimuksen taustalla vaikutti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, joka toi ei-taloudellisista tiedoista raportoinnin osaksi suurimpien yritysten raportointivelvoitetta Euroopan unionin alueella. Suomessa direktiivi saatettiin voimaan kirjanpitolainsäädännön muutoksen kautta.

Sääntelyn taustalla vaikuttivat Euroopan komission huolet siitä, että yritykset eivät ole pystyneet vastaamaan sidosryhmien kasvaviin vaatimuksiin koskien ei-taloudellisten tietojen raportointia. Yritysten raportoinnissa ei-taloudelliset tiedot puolestaan linkittyvät vahvasti yritys vastuun konseptiin. Yritysvastuuseen liittyvien kysymysten luontaisena haasteena on taas ollut se, että yritys vastuu merkitsee eri yrityksille eri asioita ja yritykset käyttävät yritys vastuuraportointia eri tarkoituksiin. Tätä haastetta on korostanut yritys vastuuraportoinnin vapaaehtoinen luonne. Lainsäädännöllisillä toimilla on pyritty vastaamaan näihin haasteisiin.

Tässä tutkimuksessa yritys vastuuraportointia arvioitiin Suomen kirjanpitolainsäädännössä määriteltyjen ei-taloudellisten tietojen kautta. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena, ja siinä hyödynnettiin sisällönanalyysin menetelmää. Tutkimusaineistona käytettiin kahdeksan OMXH25-indeksiin kuuluneen suuren suomalaisen yrityksen toimintakertomuksia ja yritys vastuuraportteja vuosilta 2014, 2016 ja 2017.

4.2 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja johtopäätökset

Tutkimuksessa oli yksi päätutkimus ja kaksi tätä tukevaa alatutkimuskysymystä. Tutkimuksen päätutkimuskysymys oli:

- Miten ei-taloudellisen tietojen raportointia koskeva sääntely on vaikuttanut suurimpien listayritysten yritys vastuuraportointiin Suomessa?

Päätutkimuskysymykseen pyrittiin löytämään vastauksia alatutkimuskysymysten kautta. Alatutkimuskysymykset käsittelivät raportoinnin tilaa ennen ja jälkeen lainsäädännön voimaantulon. Alatutkimuskysymykset olivat:

- Miten ei-taloudellisista tiedoista on raportoitu aiemmin?
- Miten ei-taloudellisista tiedoista on raportoitu muutoksen jälkeen?

Tutkimuksessa havaittiin, että sääntely kasvatti yritys vastuusta raportointia Suomessa tilinpäätösten yhteydessä eli toimintakertomuksissa. Sen sijaan yritys vastuuraporttien kohdalla ei havaittu samanlaista kehitystä, vaan niissä raportointi pysyi kokonaisuudessaan pitkälti samalla tasolla kuin aiemmin. Yrityskohtaista vaihtelua oli kuitenkin tämän osalta. Nämä tulokset ovat osittain yhteneväisiä aiempien tutkimusten kanssa. Chauveyn et al. (2015) tutkimuksessa havaittiin, että Ranskassa lainsäädännön asettamat vaatimukset kasvattivat raportoinnin määrää sekä tilinpäätösten yhteydessä että erillisissä vastuullisuusraporteissa. Lisääntynyt raportointi toimintakertomuksissa oli osittain uutta raportointia yritysten raportointikokonaisuudessa, mutta tässä näkyi osaltaan myös päällekkäisen raportoinnin lisääntyminen eri paikoissa. Carini et al. (2018) mainitsivat päällekkäiseen raportointiin liittyvistä ongelmista jo ennen direktiivin 2014/95/EU voimaantuloa.

Päällekkäisen raportoinnin välttämiseksi lainsäätäjien olisikin hyvä miettiä, että pitäisikö yritysten raportointia ohjata tarkemmin sen osalta, missä ei-taloudellisista tiedoista pitää täsmälleen raportoida. Nykyinen lainsäädäntö ohjaa yrityksiä raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan toimintakertomusten yhteydessä, mutta se antaa myös mahdollisuuden raportoida näistä erillisessä selvityksessä, kuten yritys vastuuraportissa. Yritys vastuuraportit olisi hyvä integroida selkeämmin osaksi lainsäädännön ohjaamaa ei-taloudellisten tietojen raportoinnin kokonaisuutta, sillä näissä raporteissa ei-taloudellisia tietoja käsitellään selkeästi kattavammin kuin mitä toimintakertomuksissa on todennäköisesti edes mahdollista tai järkevää käsitellä. Ei ole myöskään kenenkään etu, että yrityksen julkaisemia ei-taloudellisia tietoja pitää etsiä useasta eri lähteestä. Tämän vaikutuksia korostaa lisäksi se, että samoja asioita raportoidaan useassa eri paikassa. Lockin ja Seelen (2016) mukaan luotettavan

raportoinnin yhtenä ennakoedellytyksenä on selkeys. Tämän kriteerin täyttymistä ei edesauta se, että ei-taloudellisista tiedoista raportoidaan eri paikoissa ja osittain vielä päällekkäin, sillä tämä vähentää raporttien helppolukuisuutta ja tätä kautta selkeyttä.

Tutkimuksen perusteella suomalaiset yritykset raportoivat kirjanpitolainsäädännössä mainituista ei-taloudellisista tiedoista kohtuullisen hyvin vuosina 2014 ja 2016 eli ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa. Raportointi painottui tuolloin vahvasti yritysvastuuraportteihin, joissa varsinkin ympäristöasioista ja henkilöstöasioista raportointi oli todella kattavaa. Ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption ja lahjonnan torjunnasta yritykset raportoivat kohtuullisella tasolla. Toimintakertomuksissa raportoinnin pääpaino oli puolestaan henkilöstö- ja ympäristöasioissa, mutta näiden asioiden raportointiin kohdistuikin sääntelyä jo aiemmin. Ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja korruption ja lahjonnan torjunnan osalta toimintakertomuksissa ei puolestaan ollut juurikaan informaatiota ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa. Vuosina 2014 ja 2016 yritysten raportointi toimintakertomuksissa ja yritysvastuuraporteissa oli puutteellisinta riskeihin ja liiketoimintamallin kuvaukseen liittyvän raportoinnin osalta. Nämä olivat niitä aihealueita, joihin yritysten tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta uuden lainsäädännön asettamat vaatimukset tulisivat varmasti täytetyiksi.

Vuonna 2017 suomalaisten yritysten raportointi parani varsinkin riskeihin liittyvän raportoinnin osalta. Yritykset raportoivat riskeistä selkeämpinä kokonaisuuksina ja toivat selkeämmin esiin eri osa-alueisiin liittyviä riskejä ja niiden hallintaa. Riskeistä raportointi parani sekä toimintakertomuksissa että hieman myös yritysvastuuraporteissa. Tähän vaikutti kuitenkin ainoastaan se, missä yksittäinen yritys päätti lopulta raportoida yritys vastuuseen liittyvistä riskeistään. Vaihtelua oli sen suhteen, että raportoiko yritys ei-taloudellisista riskeistä toimintakertomuksen riskienhallintaosiossa, toimintakertomuksen ei-taloudellisia tietoja käsitelleessä osiossa vai yritys vastuuraportissa.

Vuonna 2017 liiketoimintamallien kuvaukset tulivat jossain määrin osaksi yritysten raportointia, mutta myös näiden osalta oli vaihtelua sen suhteen, missä yritykset liiketoimintamallistaan raportoivat. Raportointia tapahtui niin toimintakertomusten ei-taloudellisia tietoja käsitelleissä osioissa, yritys vastuuraporteissa kuin myös tämän

tutkimuksen ulkopuolella olevissa aineistoissa, sillä yksi yritys viittasi liiketoimintamallin kuvauksen osalta muualla tapahtuvaan raportointiin. Liiketoimintamallin kuvauksen osalta nousi pintaan kysymys siitä, että onko pelkkä liiketoiminnan lyhyt esittely riittävä kuvaus sen liiketoimintamallista. Toisaalta lainsäädäntö jätti yrityksille suhteellisen paljon liikkumavaraa liiketoimintamallin kuvauksen raportoinnin osalta. Osa yrityksistä esitteli selkeän kaavion liiketoimintamallistaan, kun taas jotkin esittelivät lähinnä sanallisesti liiketoimintaansa varsin yleisellä tasolla. Jos yritys raportoi liiketoimintamallistaan vain sanallisesti, oli tämä esitetty toimintakertomuksen yhteydessä. Kaavion kautta esitetyt liiketoimintamallit esitettiin puolestaan yritysraporteissa.

Ihmisoikeuksista sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta raportointi kasvoi Suomessa, mutta se kasvoi vain toimintakertomuksissa. Toimintakertomuksissa tapahtunut raportointi ei kuitenkaan ylittänyt sitä tasoa, millä yritykset olivat raportoineet näistä asioista aiempina vuosina yritysraporteissa, vaan oli nyt hyvin samalla tasolla. Lainsäädäntö kuitenkin jossain määrin yhtenäisti ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvää raportointia eri yritysten välillä. Tämän tutkimuksen perusteella raportointia pitää silti yhä kehittää näiden osa-alueiden kohdalla, mikäli näitä aihealueita käsittelevästä raportoinnista halutaan tehdä yhtä kattavaa kuin mitä esimerkiksi ympäristö- ja henkilöstöasioista raportointi yritysraporteissa on. Nykyinen taso täyttää kuitenkin lainsäädännön asettamat vaatimukset. Tämä tukee siis vain osittain Matuszakin ja Rozanskan (2017) huomiota, jonka mukaan yritysten tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota ihmisoikeuksista ja korruption ja lahjonnan torjunnasta raportointiin, jotta lainsäädännön vaatimukset tulisivat täytetyiksi.

4.3 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa yritysten raportointia tutkittiin sekä tilinpäätösten yhteydessä olevista toimintakertomuksista että erillisistä yritysraporteista. Kokonaiskuvan näkeminen vaati sen, että kummassakin paikassa tapahtunut raportointi käytiin läpi. Pelkän toimintakertomuksen tai yritysraportin lukeminen ei siis olisi antanut kokonaisuuden kannalta täysin oikeaa kuvaa yritysten raportoinnista ei-taloudellisten

tietojen osalta. Tähän liittyy kuitenkin myös yksi tutkimuksen keskeisimmistä rajoituksista. Vaikka edellä mainitut raportit käytiin läpi kunkin yrityksen osalta, niin tutkimuksen ulkopuolelle jäi silti kokonaan muun muassa vuosikertomusten sellaiset osat, jotka eivät sisältyneet vastuullisuusosioon. Myöskään yritysten internet-sivuilla tapahtunutta muuta raportointia ei tutkittu. Tämän vuoksi on mahdollista, että osa yritysten todellisuudessa raportoimista ei-taloudellisista tiedoista ei näy tämän tutkimuksen tuloksissa.

Tutkimusta rajoittaa myös se, että tutkimusaineisto käsitti vain kahdeksan yritystä ja raportointia tutkittiin kolmelta eri vuodelta, joista vain yksi vuosi oli lainsäädännön muutoksen jälkeen. Vaikka kahdeksan yrityksen raportointi antoi suhteellisen hyvän kuvan siitä, millä tavalla suuret suomalaiset yritykset reagoivat lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin, ei tarkempien yleistysten tekeminen ole mahdollista. Kahdeksan yritystä kattavalla aineistolla yksittäisten yritysten vaikutus vaikutti osaltaan huomattavasti lopputuloksiin, minkä vuoksi vastaavanlaisen tutkimuksen tekeminen isommalla aineistolla voisi olla tarpeen. Lainsäädännön tarkempien vaikutusten selvittäminen vaatisi myös sen, että yritysten raportointia tutkittaisiin myös myöhemmiltä vuosilta kuin vain heti muutoksen tultua voimaan, sillä yrityksissä raportointikäytännöt eri asioiden suhteen voivat muuttua hitaastikin. Tämän avulla pystyttäisiin myös selvittämään sitä, että vaikuttaako yritysten raportointikäytäntöihin se, miten muut yritykset raportoivat ei-taloudellisista tiedoista uuden lainsäädännön puitteissa.

Jatkotutkimukset voisivatkin keskittyä selvittämään, miten lainsäädäntö on vaikuttanut yritysten raportointikäyttäytymiseen pidemmällä ajanjaksolla. Tässä tutkimuksessa raportointia tutkittiin lisäksi vain suurimpien suomalaisten listayhtiöiden kohdalla, mutta lainsäädäntöuudistus vaikuttaa mittaluokaltaan myös näitä yrityksiä huomattavasti pienempiin yhtiöihin, jotka eivät mahdollisesti ole esimerkiksi julkaisseet yritysvastuuraportteja. Olisi tarpeellista tutkia lainsäädännön vaikutuksia myös tällaisten yritysten kohdalla, jotta saataisiin parempi kokonaiskuva ei-taloudellisten tietojen raportoinnin kentästä.

LÄHDELUETTELO

Tieteelliset artikkelit

Abernathy, J., Stefaniak, C., Wilkins, A. & Olson, J. (2017) Literature review and research opportunities on credibility of corporate social responsibility reporting. *American Journal of Business*, 32(1), pp. 24-41

Asif, M., Searcy, C., Dos Santos, P. & Kensah, D. (2013). A Review of Dutch Corporate Sustainable Development Reports. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(6), pp. 321-339

Attig, N., El Ghouli, S. & Guedhami, O. (2013) Corporate Social Responsibility and Credit Ratings. *Journal of Business Ethics*, 117(4), pp. 679-694

Baret, P. & Helfrich, V. (2018) The “trilemma” of non-financial reporting and its pitfalls. *Journal of Management and Governance*, 23 (2), pp. 485-511

Boiral, O. (2013) Sustainability reports as simulacra? A counter-account of A and A+ GRI reports. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 26(7), pp. 1036-1071

Bonson, E. & Bednarova, M. (2015) CSR reporting practices of Eurozone companies. *Revista de Contabilidad*, 18(2), pp. 182-193

Brown, H. S., de Jong, M. & Levy, D. L. (2009) Building institutions based on information disclosure: Lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*, 17(6), pp. 571-580.

Carini, C., Rocca, L., Veneziani, M. & Teodori, C. (2018) Ex-ante impact assessment of sustainability information-the directive 2014/95. *Sustainability (Switzerland)*, 10(2)

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), pp. 39-48

Chauvey, J., Giordano-Spring, S., Cho, C. & Patten, D. (2015) The Normativity and Legitimacy of CSR Disclosure: Evidence from France. *Journal of Business Ethics*, 130(4), pp. 789-803

Chelli, M., Durocher, S. & Richard, J. (2014) France's new economic regulations: Insights from institutional legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27(2), pp. 283-316

Clarkson, P. M., Li, Y., Richardson, G. D. & Vasvari, F. P. (2008) Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: An empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society*, 33(4-5), pp. 303-327

Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: An analysis of 37 definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(1), pp. 1-13

Deegan, C. & Gordon, B. (1996). A study of the environmental disclosure practices of Australian corporations. *Accounting and Business Research*, 26(3), p. 187-199

Deegan, C., Rankin, M. & Voght, P. (2000) Firms' Disclosure Reactions to Major Social Incidents: Australian Evidence. *Accounting Forum*, 24(1), pp. 101-130

Deegan, C. (2019) Legitimacy theory: Despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 32(8), pp. 2307-2329

Delbard, O. (2008) CSR legislation in France and the European regulatory paradox: An analysis of EU CSR policy and sustainability reporting practice. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 8(4), pp. 397-405

Dimaggio, P. J. & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), pp. 147-160

Ditlev-Simonsen, C. D. (2010) Historical account of key words in non-financial report titles. A review of FT 500 corporations from 1989 to 2007. *Issues in Social and Environmental Accounting*, 4(2), pp. 136-148

Einwiller, S., Ruppel, C. & Schnauber, A. (2016) Harmonization and differences in CSR reporting of US and German companies. *Corporate Communications: An International Journal*, 21(2), pp. 230-245

Epstein, M. (2003) The Identification, Measurement, and Reporting of Corporate Social Impacts: Past, Present, and Future. *Advances in Environmental Accounting and Management*, 2, pp. 1-29

Fernando, S. & Lawrence, S. (2014) A Theoretical Framework for CSR Practices: Integrating Legitimacy Theory, Stakeholder Theory and Institutional Theory. *The Journal of Theoretical Accounting Research*, 10(1), pp. 149-178

Fortanier, F., Kolk, A. & Pinkse, J. (2011) Harmonization in CSR Reporting. *Management International Review*, 51(5), pp. 665-696

Golob, U. & Bartlett, J. (2007) Communicating about corporate social responsibility: A comparative study of CSR reporting in Australia and Slovenia. *Public Relations Review*, 33(1), pp. 1-9

Graafland, J. & Zhang, L. (2014) Corporate social responsibility in China: Implementation and challenges. *Business Ethics: A European Review*, 23(1), pp. 34-49

Gray, R. & Bebbington, J. (2000) Environmental accounting, managerialism and sustainability: Is the planet safe in the hands of business and accounting? *Advances in Environmental Accounting and Management*, 1, pp. 1-44

Gray, R., Kouhy, R. & Lavers, S. (1995) Corporate social and environmental reporting: A review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 8(2), pp. 47-77

Habek, P. & Wolniak, R. (2015) Factors influencing the development of CSR reporting practices: Experts' versus preparers' points of view. *Engineering Economics*, 26(5), pp. 560-570

Habek, P. & Wolniak, R. (2016) Assessing the quality of corporate social responsibility reports: The case of reporting practices in selected European Union member states. *Quality & Quantity*, 50(1), pp. 399-420

Haller, A., Link, M. & Grob, T. (2017) The Term 'Non-financial Information' – A Semantic Analysis of a Key Feature of Current and Future Corporate Reporting. *Accounting in Europe*, 14(3), pp. 407-429

Hooghiemstra, R. (2000) Corporate Communication and Impression Management – New Perspectives Why Companies Engage in Corporate Social Reporting. *Journal of Business Ethics*, 27(1), pp. 55-68

Kolk, A. (2010) Trajectories of sustainability reporting by MNCs. *Journal of World Business*, 45(4), pp. 367-374

Kühn, A., Stiglbauer, M. & Heel, J. (2014) Does mandatory CSR reporting lead to higher CSR transparency? The case of France. *Corporate Ownership and Control*, 11(2), pp. 29-45

Larrinaga, C., Carrasco, F., Correa, C., Llena, F. & Moneva, J. (2002) Accountability and accounting regulation: The case of the Spanish environmental disclosure standard. *European Accounting Review*, 11(4), pp. 723-740

Li, Y., Richardson, G. D. & Thornton, D. B. (1997) Corporate Disclosure of Environmental Liability Information: Theory and Evidence. *Contemporary Accounting Research*, 14(3), pp. 435-474

Lock, I. & Seele, P. (2016) The credibility of CSR (corporate social responsibility) reports in Europe. Evidence from a quantitative content analysis in 11 countries. *Journal of Cleaner Production*, 122, pp. 186-200

Mahoney, L.S., Thorne, L., Cecil, L. & LaGore, W. (2013). A research note on standalone corporate social responsibility reports: Signaling or greenwashing? *Critical Perspectives on Accounting*, 24(4-5), pp. 350-359

Manetti, G. (2011) The quality of stakeholder engagement in sustainability reporting: Empirical evidence and critical points. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(2), pp. 110-122

Matuszak, L. & Rozanska, E. (2017) CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability (Switzerland)*, 9(12)

Meek, G. K., Roberts, C. B. & Gray, S. J. (1995) Factors Influencing Voluntary Annual Report Disclosures by U.S., U.K. and Continental European Multinational Corporations. *Journal of International Business Studies*, 26(3), pp. 555-572

Michelon, G., Pilonato, S. & Ricceri, F. (2015) CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, pp. 59-78

Mähönen, J. (2013) Ei-taloudellinen informaatio ja Corporate Governance. *Defensor Legis* nro. 4/2013, pp. 566-578

Nielsen, A. & Thomsen, C. (2007) Reporting CSR - what and how to say it? *Corporate Communications: An International Journal*, 12(1), pp. 25-40

Niskanen, J. & Nieminen, T. (2001) The objectivity of corporate environmental reporting: A study of Finnish listed firms' environmental disclosures. *Business Strategy and the Environment*, 10(1), pp. 29-37

O'Riordan, L. & Fairbrass, J. (2008) Corporate Social Responsibility (CSR): Models and Theories in Stakeholder Dialogue. *Journal of Business Ethics*, 83(4), pp. 745-758

Patten, D. (1992) Intra-industry environmental disclosures in response to the Alaskan oil spill: A note on legitimacy theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17(5), pp. 471-475

Pedersen, E. R. G., Neergaard, P., Pedersen, J. T. & Gwozdz, W. (2013) Conformance and Deviance: Company Responses to Institutional Pressures for Corporate Social Responsibility Reporting. *Business Strategy and the Environment*, 22(6), pp. 357-373

Perrini, F. (2005) Building a European Portrait of Corporate Social Responsibility Reporting. *European Management Journal*, 23(6), pp. 611-627

Perrini, F. (2006) The practitioner's perspective on non-financial reporting. *California Management Review*, 48(2), pp. 73-103

Ruef, M. & Scott, W.R. (1998) A multidimensional model of organizational legitimacy: hospital survival in changing institutional environments, *Administrative Science Quarterly*, Vol. 43(4), pp. 877-904

Searcy, C. & Buslovich, R. (2014) Corporate Perspectives on the Development and Use of Sustainability Reports. *Journal of Business Ethics*, 121(2), pp. 149-169

Sethi, S., Martell, T. & Demir, M. (2017) Enhancing the Role and Effectiveness of Corporate Social Responsibility (CSR) Reports: The Missing Element of Content Verification and Integrity Assurance. *Journal of Business Ethics*, 144(1), pp. 59-82

Simnett, R., Vanstraelen, A. & Chua, W. F. (2009) Assurance on Sustainability Reports: An International Comparison. *The Accounting Review*, 84(3), pp. 937-967

Skouloudis, A, Evangelinos, K. & Kourmoussis, F. (2010) Assessing non-financial reports according to the Global Reporting Initiative guidelines: Evidence from Greece. *Journal Of Cleaner Production*, 18(5), pp. 426-438

Sridhar, K. (2012) Is the Triple Bottom Line a restrictive framework for non-financial reporting? *Asian Journal of Business Ethics*, 1(2), pp. 89-121

Thorne, L., Mahoney, L. & Manetti, G. (2014) Motivations for issuing standalone CSR reports: A survey of Canadian firms. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27(4), pp. 686-714

Tschopp, D. & Nastanski, M. (2014) The Harmonization and Convergence of Corporate Social Responsibility Reporting Standards. *Journal of Business Ethics*, 125(1), pp. 147-162

Tschopp, D. & Huefner, R.J. (2015) Comparing the Evolution of CSR Reporting to that of Financial Reporting. *Journal of Business Ethics*, 127(3), pp. 565-577

Unerman, J. & Bennett, M. (2004). Increased stakeholder dialogue and the internet: Towards greater corporate accountability or reinforcing capitalist hegemony? *Accounting, Organizations and Society*, 29(7), pp. 685-707

Venturelli, A., Caputo, F., Cosma, S., Leopizzi, R. & Pizzi, S. (2017) Directive 2014/95/EU: Are Italian companies already compliant? *Sustainability (Switzerland)*, 9(8)

Vormedal, I. & Ruud, A. (2009) Sustainability reporting in Norway - an assessment of performance in the context of legal demands and socio - political drivers. *Business Strategy and the Environment*, 18(4), pp. 207-222

Vourvachis, P., Woodward, T., Woodward, D. G. & Patten, D. M. (2016). CSR disclosure in response to major airline accidents: A legitimacy-based exploration. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 7(1), pp. 26-43

Wang, J., Tian, G., Fan, W. & Luo, D. (2017). The Effect of Mandatory Regulation on Corporate Social Responsibility Reporting Quality: Evidence from China. *Journal of Applied Business Research*, 33(1), pp. 67-86

Muut lähteet

2014/95/EU. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 22.10.2014 neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta

Deegan, C. (2009) *Financial Accounting Theory*. 3. p. North Ryde, NSW, McGraw Hill Australia

Elkington, J. (1997) *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone

Euroopan komissio. (2011) *Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014*. [Verkkodokumentti]. Saatavilla <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0950&from=FI>

Euroopan komissio. (2013) *Commission Staff Working Document –Impact Assessment*. [Verkkodokumentti]. Saatavilla <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0127&from=EN>

Freeman, R.E. (1984) *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston, MA: Pitman,

Gray, R., Owen, D. and Adams, C. (1996) *Accounting and Accountability. Changes and Challenges in Corporate Social Reporting and Environmental Reporting*. London: Prentice Hall

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 208/2016 vp.

Nasdaq. (2016) *Rules for the Construction and Maintenance of the OMX HELSINKI 25 INDEX*. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 1.3.2020] Saatavilla https://indexes.nasdaqomx.com/docs/Methodology_OMXH25.pdf

Nasdaq Nordic. (2018) OMX Helsinki 25 -indeksin puolivuotistarkistuksen tulokset. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 5.2.2018] Saatavilla <https://cns.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818161&messageId=1028145>

PWC. (2017) Yritysvastuubarometri 2017. [Verkkodokumentti]. Saatavilla <https://www.pwc.fi/fi/julkaisut/yritysvastuubarometri-2017.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Adobe Digital Editions version. [E-kirja]. [Viitattu 10.3.2020].

LIITTEET

Liite 1. Tutkimusaineistona käytetyt dokumentit.

Yritys	Raportin nimi 2014	Sivut	Raportin nimi 2016	Sivut	Raportin nimi 2017	Sivut
Cargotec Oyj	Vuosikertomus 2014 - Toimintakertomuksen osuus Sustainability Report 2014 GRI index	177	Taloudellinen katsaus 2016	124	Taloudellinen katsaus 2017	124
		11	- Toimintakertomuksen osuus	8	- Toimintakertomuksen osuus	10
		67	Vuosikatsaus 2016	68	Vuosikatsaus 2017	68
		6	- Yritysvastuuraportin osuus	24	- Yritysvastuuraportin osuus	24
Elisa Oyj	Vuosikertomus 2014 - Toimintakertomuksen osuus - Yritysvastuuraportin osuus	160	Vuosikertomus 2016	222	Tilinpäätös 2017	111
		6	- Toimintakertomuksen osuus	9	- Toimintakertomuksen osuus	8
		42	- Yritysvastuuraportin osuus	47	Yritysvastuuraportti 2017	42
Fortum Oyj	Vuosikertomus 2014 - Toimintakertomuksen osuus - Yritysvastuuraportin osuus	347	Taloudelliset tiedot 2016	139	Taloudelliset tiedot 2017	147
		52	- Toimintakertomuksen osuus	26	- Toimintakertomuksen osuus	31
		66	Kestävä kehitys 2016	70	Kestävä kehitys 2017	72
Huhtamäki Oyj	Huhtamäki 2014 - Tilinpäätös ja toimintakertomus - Toimintakertomuksen osuus Kestävän kehityksen raportti 2014	80	Huhtamäki 2016 - Tilinpäätös ja toimintakertomus	83	Huhtamäki 2017 - Tilinpäätös ja toimintakertomus	81
		6	- Toimintakertomuksen osuus	7	- Toimintakertomuksen osuus	7
		47	Yritysvastuuraportti 2016 - GRI-raportti 2016	30	Yritysvastuuraportti 2017 - GRI-raportti 2017	32
			Yritysvastuuraportti 2016 - Näkökulmia 2016	20	Yritysvastuuraportti 2017 - Näkökulmia 2017	23
					Huhtamäen ei-taloudellisen tiedon raportti 2017	7
KONE Oyj	Tilinpäätös 2014 - Toimintakertomuksen osuus Yritysvastuuraportti 2014	76	Vuosikatsaus 2016	92	Vuosikatsaus 2017	97
		8	- Toimintakertomuksen osuus	12	- Toimintakertomuksen osuus	13
		50	Yritysvastuuraportti 2016	52	Yritysvastuuraportti 2017	48
Neste Oyj	Neste Oilin vuosi 2014 - Toimintakertomuksen osuus - Yritysvastuuraportin osuus	258	Vuosikertomus 2016	201	Vuosikertomus 2017	196
		12	- Toimintakertomuksen osuus	17	- Toimintakertomuksen osuus	17
		102	- Yritysvastuuraportin osuus	40	- Yritysvastuuraportin osuus	43
Nokian Renkaat Oy	Taloudellinen katsaus 2014 - Toimintakertomuksen osuus Yritysvastuuraportti 2014	67	Taloudellinen katsaus 2016	79	Taloudellinen katsaus 2017	83
		9	- Toimintakertomuksen osuus	11	- Toimintakertomuksen osuus	15
		108	Yritysvastuuraportti 2016	92	Yritysvastuuraportti 2017	133
Orion Oyj	Tilinpäätösasiakirjat 2014 - Toimintakertomuksen osuus Yritysvastuuraportti 2014	96	Tilinpäätösasiakirjat 2016	100	Tilinpäätösasiakirjat 2017	105
		22	- Toimintakertomuksen osuus	22	- Toimintakertomuksen osuus	25
		66	Yritysvastuuraportti 2016	66	Sustainability Report 2017	69